ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

- Kitlelerin demokratik mevzileri genişliyor
- Anti-faşist strateji
- SSCB'de insan hakları
- SBKP'nin Leninist üslubu — K. Çernenko
- Sınıfsız toplum ve sanat
- Efsaneler yıkılırken

CİLT/5 EKİM 1976 SAYI/34

ilke Ekim 1976
Sayı: 34
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi: Öner Ciravoğlu / Sorumlu Yazışleri Müdürü: İlker Demir / Yazışma ve havale adresi: P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi: Cağaloğlu Başmusahip Sokak Tan Apt. 10/11 İSTANBUL / Abone şartları: Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı-Cilt: Ağaoğlu Yayınevi Tesisleri, 27 73 37 / İlân: Tam sayfa 500 lira. Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih: 6 Ekim 1976.

DGM'LERE KARŞI MÜCADELENİN BOYUTLARI VE İŞÇİ KİTLELERİNİN POLİTİK EYLEMİ

İLKE

Türkiyede demokratik güçlerin, anti-demokratik güçlere karşı vermekte olduğu mücadelenin en önemli konularından birisi de hiç kuşkusuz Devlet Güvenlik Mahkemeleridir. 12 Mart faşist rejimi sırasında getirilen Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı tüm ilerici ve demokratik güçlerin verdiği mücadele son aylarda daha ileri boyutlar kazandı. Anayasa Mahkemesi tarafından DGM'ler hakkındaki 1773 sayılı kanunun iptal edilmesine rağmen, çalışmalarını sürdüren Devlet Güvenlik Mahkemelerinin 11 Ekim 1976'dan sonra yaşayabilmesi için yeni bir kanun çıkarmak peşinde olan anti-demokratik güçler, bu çabalarını son aylarda yoğunlaştırınca, Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı demokratik güçlerin mücadelesi giderek güçlendi ve yaygınlaştı. Özellikle Eylül ayında parlamentonun Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasasını çıkarmak üzere olağanüstü toplantıya başlaması ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki demokratik mücadele etkin kitle yöntemlerine ulaştı.

Bu satırların yazıldığı sırada Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda yürütülmekte olan mücadele henüz bitmemişti ve nihaî başarıya varılmamıştı; ama Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile ilgili tasarının 11 Ekim'e kadar parlamentodan geçemeyeceği anlaşılmış bulunmaktaydı. MC sözcüleri bu yasanın **gecikerek de olsa** parlamentodan «mutlaka» çıkarılacağı hakkında demeç üzerine demeç vermekteydiler.

DGM KONUSUNDAKİ DEMOKRATİK MÜCADELENİN ÖNEMİ

Bilindiği gibi ülkemizde halen son derece kısıtlı bir burjuva demokrasisi vardır. Ve faşizm tırmanış halindedir. İşçi sınıfı ve emekçi halk hareketine karşı pekçok anti-demokratik yasa ve kurum yürürlüktedir. Bunlar arasında işçi sınıfının dünya görüşünü yasaklayan 141 ve 142 nci maddenin özel bir yeri vardır. İşte, 141, 142 — ve 146. cı — maddeleri istedikleri gibi uygulayamayan egemen gerici güçler Devlet Güvenlik Mahkemeleri aracılığıyla emekçi halk güçlerinin devrimci-demokratik hareketi üzerine yeni baskı kurumları getirmişlerdir.

Bu nedenden dolayı, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda verilmekte olan demokratik mücadele gerçekte geniş kapsamlı bir demokratik sorundur. Şöyle ki;

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri özellikle 141, 142 ve 146 cı maddeleri daha şiddetlice işleten kurumlar olduğundan, bu kurumlara karşı mücadele herşeyden önce işçi sınıfının mücadelesidir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri işçi sınıfının dünya görüşü ve politik örgütlenmesi üzerine çeşitli kayıtlar ve baskılar getiren yasa maddelerini işlettiği, toplumun bilimsel ve tarihsel öncüsü olan işçi sınıfımız da kendi dünya görüşünü en geniş toplum kesimlerinde, en yaygın bir biçimde yaygınlaştırılmakla yükümlü olduğu için, bu mücadele **demokratik** bir mücadele olmakla birlikte, ülkemizde **temel sınıf mücadelesini,** sosyalist hareketi çok yakından ilgilendiren bir konudur.

● Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı verilen mücadele hiç kuşkusuz sadece kendi sınıfımızla, yani işçi sınıfıyla, sınırlı bir mücadele değildir. Çünkü Devlet Güvenlik Mahkemeleri işçi sınıfının politik, ideolojik ve ekonomik mücadelesini esas hedef almakla birlikte, geniş küçük burjuva kesimlerinin de emperyalizme, yerli tekelci sermayeye ve diğer ortaklarına karşı yürüttükleri mücadelenin önündeki anti-demokratik bir engeldir. Bu nedenle Devlet Güvenlik Mahkemeleri sadece proletaryanın değil, en geniş emekçi güçlerinin devrimci ve demokratik çıkarlarıyla, onların da sınıf mücadelesiyle yakından ilgilidir.

● Gene, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, işçi sınıfımızın en yakın ve dinamik müttefiklerinden olan öğrenci gençliğin anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-monopolist mücadelesini ve işçi sınıfıyla bağ kurma çabalarını geriletmeğe çalışan, faşistlerin üniversitelerde ve yurtlardaki faşist saldırı, cinayet ve tahakküm girişimlerine yardımcı olan kurumlardır.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri tüm ilerici güçlerin içinde önemli

bir yer tutan aydınları da baskı altına alan bir kurumdur. Özellikle devrimci-ilerici düşüncelere bağlı öğretmenlerin, ilerici aydınların, sanatçıların sık sık Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılandığını biliyoruz.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri Doğulu yurttaşların ulusal ve demokratik haklarına, özlemlerine ve mücadelesine karşı varolan egemen şovenizmi güçlendiren, şiddetlendiren kurumlardır.

Şu halde Devlet Güvenlik Mahkemeleri, sadece işçi sınıfının ve onun öncüsü işçi sınıfı siyasal güçlerinin değil, fakat, **işçi sınıfı başta olmak üzere** TÜM HALK GÜÇLERİ'nin devrimci-demokratik uyanışını ve genel emekçi halk hareketini ezmek için getirilmiş ve bu doğrultuda çalıştırılmış ve faşistlerin denetiminde «görev» yapmış, kurumlardır. Yani Devlet Güvenlik Mahkemeleri sadece işçi sınıfının sınıf mücadelesini ve devrimci gelişimini ilgilendiren bir konu değil, aynı zamanda TÜM ANTİ-FAŞİST GÜÇLERİN çok önemli bir demokratik sorunudur. Bir başka deyimle, Devlet Güvenlik Mahkemeleri sadece halk güçlerini değil, aynı zamanda tüm demokratik, anti-faşist güçleri ilgilendiren faşist kuruluşlardır. Şu halde, DGM'lere karşı mücadelede sadece sosyalist güçleri, proletaryanın sınıf güçlerini ilgilendiren bir sorun değil, fakat, işçi sınıfı başta olmak üzere tüm halk güçlerini, ve diğer tüm anti-faşist güçleri ilgilendiren demokratik bir görevdir.

DGM SORUNUNUN KAZANDIĞI BOYUTLAR

Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı verilen mücadelenin gelişimi ve vardığı nokta, yukarıda özetlediğimiz büyük önemi de aşmış, daha geniş bir kapsam ve daha derin boyutlar kazanmıştır. Şöyle ki:

● Bu mücadele, genel olarak devrimci güçler ile karşı devrimci güçler arasındaki mücadelenin kızıştığı demokratik bir platform olmuştur.

● Mücadele Devrimci güçleri de aşarak, **tüm demokratik** güçlere malolmuştur. DGM'ler bir devrim sorunu değil, bir demokrasi sorunu olduğu için, en geniş demokratik güçler DGM'lere karşı saf tutmuşlardır. Bu bakımdan Türkiye tarihindeki en kapsamlı, en yaygın demokratik mücadelelerden birisi haline gelmiştir.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki mücadele, şimdiye dek Türkiye tarihinde görülmedik derecede kitleleri demokrasi yönünden harekete geçiren bir demokratik olay olmuştur ve gene Türkiye tarihinde ilk kez, dört yüzbine yakın işçi **siyasî genel greve** gitmiştir.

Şu halde, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki mücadelenin

sonuçları, ülkemizdeki devrimci-demokratik gelişimi, DGM konusunun da ötesinde etkileyecektir.

● Bu mücadeleyi, devrimci ve demokratik güçlerin kaybetmeleri, karşı devrimin yeni bir saldırısı, faşist tırmanışın daha da azgınlaşması demek olacaktır. Bu bakımdan devrimci-demokratik güçler ne pahasına olursa olsun bu mücadeleden zaferle çıkmak zorundadırlar.

● Mücadeleden demokratik güçlerin kesin bir zaferle galip çıkmaları sonucunda, karşı-devrim ve tüm anti-demokratik güçler önemli bir yenilgi alacaklardır. Böylece, büyük ve etkin bir demokratik mücadelenin, yaygın bir yığınsal hareketin sonucunda, gerici partilerin parlamentodaki parmak çoğunluğunun işe yaramayacağını kitleler bizzat kendi öz deyimleriyle görecektir ve bugünden görmeğe başlamışlardır.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda bugüne dek sürdürülen kararlı ve uzun süreli mücadelenin kesin bir başarıya ulaşması, ülkemizde devrimci ve demokratik gelişimin yeni bir atılımının başlangıcı olacaktır.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusu Türk Ceza Kanunu'nun özellikle 141 ve 142 ci maddelerinde somutlandığından, DGM'lere karşı gösterilen büyük tepki, aynı zamanda Faşist Mussolini İtalyasından aktarılmış bu maddelere karşı gösterilen tepki demektir. Bu mücadeleden başarıyla çıkacak demokratik güçler, gündemlerindeki diğer ve çok önemli demokratik görev olan 141 ve 142 ci maddelere karşı mücadeley idaha etkince yürüteceklerdir. Ve DGM'lere karşı mücadelede başarılı sınav verecek demokratik güçler — en önemlisi yeni deneyler kazanacak olan kitleler — demokratik mücadelelerini 141. ve 142 ve diğer hayati konularda daha da güçlendirerek, yükselterek sürdüreceklerdir.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki mücadele, ilk kez geniş yığınların ve özellikle işçi sınıfının en ileri kesimlerini temsil eden yüzbinlerce işçinin aktif katılımı ile yürütüldüğü için bu konuda demokratik güçlerin zafere ulaşması genel olarak tüm demokratik güçlerin, özel olarak ise, İŞÇİ SINIFININ, hızlı bir politikleşme süreci içinde olan işçi kitlelerinin başarısı anlamına gelecek. İşçi sınıfının toplumdaki, demokratik mücadeledeki rolü, etkinliği ve prestiji daha da artacaktır.

● Ayrıca işçi veya emekçi olsun ya da olmasın tüm demokratik güçler, ama özellikle emekçi kitleler, yüksek bir moral kazanacak, kendi yığınsal güçlerine daha çok inanıp, güvenmeğe başlayacaklardır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda kazanılacak kesin bir başarı, değil sadece devrimci kazanımların, aynı zamanda demokratik hakların da, ancak uğrunda aktif ve etkili mücadele verildiği takdirde, söke söke alınacağını gösterecektir. Kitleler bir kez daha HAK VERİLMEZ, ALINIR sloganının,

emekçi halk hareketinde taşıdığı büyük anlamı ve geçerliliği bizzat kendi öz deyimleriyle görmüş olacaklardır.

● Nasıl ki, 15-16 Haziran olayları işçi sınıfının mücadele tarihinde önemli bir adımı simgelemişse, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda yüzbinlerce işçinin aktif olarak katıldığı bu politik eylem de, işçi sınıfının uyanışını ve politikleşme sürecini simgelemekle kalmayacak, bu gelişimi büsbütün hızlandıracaktır.

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki demokratik mücadelenin bugüne dek süren gelişimi, işçi sınıfımızın bu mücadeledeki ağırlığını giderek arttıran bir süreç göstermiştir. İşçi sınıfımızın siyasal güçlerinin, işçi sınıfı sosyalistlerinin etkin olarak başlattığı DGM aleyhtarı kampanya, giderek tüm işçi yığınlarına yayılmış, işçi sınıfımızın ileri ekonomik-demokratik örgütlenmelerini temsil eden kuruluşlar da bu politik-demokratik mücadeleye katılmışlar, ayrıca işçi sınıfı dışındaki ilerici güçler ve bunların da dışındaki tüm anti-faşist çevreler de DGM mücadelesinde giderek aktifleşen tavır koymuşlardır.

DGM ve SOSYAL DEMOKRASİ:

DGM konusundaki tüm demokratik güçlerin verdiği mücadelenin başarıya ulaşması bir önemli noktayı bir kez daha gösterecektir. Bir ayağı tekelci sermayenin reformist ve liberal eğilimlerinde, diğer ayağı ise orta ve küçük burjuvazide olan Türkiye Sosyal Demokrasisi, işçi, aydın ve diğer emekçi kitlelerin ve onların siyasal ve demokratik örgütlerinin kararlı tutumu nedeniyle Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda net bir tavır almağa zorlanmıştır. Öte yandan Sosyal demokrasinin kendi karakterine uygun olarak, işçi sınıfının yığınsal hareketi genel siyasi grevi karşısında kaypak bir tavır takınması gözlerden kaçmamıştır. Bu iki olgu yanyana getirildiğinde ortaya çıkan yalın ve inkâr edilmez gerçek şudur: demokratik haklarının korunması, geliştirilmesi görevini sosyal demokrasiye bırakmanın ne denli bir kuyrukçuluk olduğu artık iyice anlaşılmalıdır. İşçi sınıfı başta olmak üzere, emekçi halk güçleri hareketlendiği oranda, sosyal demokrasiyi de etkileyebilecektir. Ama sadece devrimci hareketin değil, aynı zamanda demokratik hareketin öncülüğü de yavaş yavaş işçi sınıfının eline ve insiyatifine geçmektedir. Sosyal Demokrasi için DGM'ler konusu hayati bir sorun olmadığı halde, işçi sınıfı ve onun ileri güçleri öncülüğünde başlıyan ve sürdürülen demokratik mücadele yükseldikçe, sosyal demokrasi de bu konuda daha net bir tavır almak zorunda kalmıştır. Uzun süre işi demeçlerle geçiştiren sosyal demokrasi, DGM'lere karşı giderek daha net bir tutum takınmıştır ve hiç değilse parlamento planında bu yasayı engellemek için açık bir çaba göstermiştir.

Sosyal demokrasinin genel siyasi grev konusunda aynı net tutumu göstermemesi, bu genel siyasi grevi izleyen günlerde işçi sınıfına karşı yoğunlaşan sermaye saldırısı karşısında susması, işçi kıyımına karşı çıkması ise onun çeşitli sınıfsal özelliklerini göstermiştir. Sosyal demokrasinin bu tavrının altını çizmek gerekir.

İşçi sınıfı ve diğer demokratik güçlerin mücadelesinin yükselmesi karşısında sosyal demokrasi daha önemli ve hayati konularda da, örneğin 141 ve 142 ci maddelerin **tümüyle** kaldırılması konusunda da net bir tavır almağa zorlanacaktır. Ve ancak sınıf mücadelesinin gelişmesinin bir parçası olacak böyle bir mücadelede, sosyal demokrasi içindeki **farklılaşmayı** da ister istemez etkileyecektir. İşçi sınıfının inisiyatifi olmadan yeni demokratik kazanımlara bile ulaşmanın mümkün olmadığı iyice anlaşılmıştır.

Bütün bunlara rağmen, hatta sosyal demokrasinin, genel siyasi grev konusunda takındığı kaypak — ve özünde tutucu — tavrına rağmen, sosyal demokrasinin DMG'lere karşı eskisine nisbetle daha net ve kesin bir tutuma varması da işçi sınıfı ve onun en ileri sınıf güçleri başta olmak üzere tüm devrimci-ilerici güçlerin bir başarısı sayılmalıdır. Bu konuda bir noktayı daha belirtmek isteriz: bu mücadelenin kazanılması, sosyal demokrasiye maledilemeyecek, işçi sınıfının ve diğer devrimci-ilerici güçlerin başarıdaki payının öncül nitelik taşıdığı herkesçe kabul edilecektir.

DGM VE SOSYALİST HAREKET

Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda verilmekte olan mücadelenin kesin bir başarıyla sonuçlanması ,hiç şüphesiz Türkiye sosyalist hareketi içinde. de yankılar gösterecektir. Bu nedenle, konu, bu açıdan da, sadece DGM ile ilgili basit bir demokratik sorun değildir. Bu mücadelenin amaca ulaşması, Türkiye sosyalist hareketinin bir başarısı anlamına gelecektir. Bilindiği gibi sosyalizmden birer sapmayı temsil eden sağ ve «sol» - rezisyonist akımların, Türkiye sosyalist ve işçi sınıfı hareketi üzerinde belirli bir etkisi vardır. İşçi sınıfının politikleşmesi hızlandıkça, politik örgütlenmesi güçlendikçe bu temel sapmalar ile işçi sınıfı düşmanı, anti-komünist Maoculuğun etkileri azalmaktadır. Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı yürütülen mücadelenin kesin başarısı, işçi sınıfı sosyalizminin genel devrimci-demokratik hareket üzerindeki rolünün ve etkinliğinin artmasını da getirecektir. Çünkü bilindiği gibi, işçi sınıfı sosyalizmi, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin uzantısı olan sapmalara karşı sadece ideolojik mücadele ile güçlenmez. Özellikle somut sosyal pratik içinde kazanılacak pratik başarılar çeşitli sapmaların sosyalist ve işçi sınıfı hareketi üzerindeki etkinliğini azaltır, onları tecrit eder.

Maceracı «sol» - revizyonizm ve pasifist sağ-revizyonizm, işçi sınıfı politik hareket'ni kendi istedikleri yönde saptırmak için çaba göstermektedir. İşçi sınıfının bağımsız politik hattının sosyal pratik içinde güçlenmesi ve işçi sınıfının devrimci çizgisinin «sol» - revizyonizme ve sağ sapmaya karşı pratik başarılar kazanması işçi sınıfı sosyalizminin ideolojik - pratik mücadelesinin bir sonucudur ve yeni başarıların müjdecisidir.

PAROLAMIZ: DGM'LERE KARŞI DEMOKRATİK MÜCADELE BİTMEMİŞTİR

Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasa tasarısının 11 Ekim 1976 tarihine kadar parlamentodan geçme olasılığının azalması; bu konudaki mücadeleyi tavsatmak anlamına gelmemelidir. Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı uzun ve zorlu bir mücadele verilmiştir. İşçi kitlelerin son siyasi genel grev eylemi sonucunda sermayenin saldırıya geçmesi ve binlerce işçi kardeşimizi işten çıkarması ile bu mücadelenin bedeli de hayli artmıştır. Bu bakımdan işç isınıfımız başta olmak üzere tüm devrimci ve demokratik güçler, hem Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki mücadeleyi elden bırakmayacaklar, hem de işçi sınıfımıza karşı yönelen baskılara, işçi kıyımına ve devrimci işçi avına karşı demokratik görevlerini yerine getireceklerdir.

Anti-demokratik gerici güçler, 11 Ekim tarihini aşsa bile Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki kanunu çıkartmak için ellerindeki tüm imkânları kullanacaklardır. Bu karşı-devrimci ,anti-demokratik çabalara karşı, tüm ilerici güçler Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı yürüttükleri mücadeleyi sürdürmek ve bu mücadele **kesin** başarıya ulaştıktan sonra, daha ileri devrimci-demokratik atılımlara geçmek zorunluğunun bilincinde olarak davranacaklardır. Hiç kuşkusuz, bu bilinci en gelişkin biçimde taşıyan güç işçi sınıfımızın ileri güçleri, devrimci siyasal ve yığınsal örgütleridir. Bir başka deyimle, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki mücadelenin kesin bir başarıya ulaşıp, yeni atılımların başlangıcı olabilmesi için **en büyük sorumluluk, işçi** sınıfımızın bağımsız ideolojisine bağlı işçi sınıfı sosyalistleri başta olmak üzere tüm devrimci-ilerici sendikalara ve işçi sınıfı dışındaki devrimci-demokratik yığın örgütlerine aittir. Bu bakımdan, mücadele, yeni yöntemleri geliştirilerek, yeni boyutlar ve görünümler kazanarak devam edecektir.

İŞÇİ SINIFININ GENEL SİYASÎ GREV EYLEMİ VE GÖREVLERİMİZ

R. EVREN

Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı sürdürülen geniş demokratik çabalara, 16 Eylül tarihinde yüzbinlerce işçi işi bırakarak katıldı. Bu **politik eylem**, ülkemizdeki tüm işçi sınıfını kapsamamakla birlikte, işçi sınıfımızın en ileri kitlelerinin giriştiği **genel siyasi grev** hareketidir.

Basına yansıyan rakamlara göre 350-400 bin civarında işçi bu genel siyasi greve katılmışlardır. Bu bakımdan, bu hareket işçi sınıfı tarihimizdeki en yaygın kitle eylemini meydana getirmektedir, ve işçi sınıfımızın tarihsel gelişiminde yeni ve önemli bir dönüm noktasıdır. Eylemin Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı yapıldığı ve aynı zamanda genel olarak MC'yi ve faşist tırmanışı hedef aldığı gözönünde bulundurulursa, işçi sınıfımızdaki politik uyanışı kanıtlaması bakımından, bu hareketin taşıdığı önem ve anlam daha iyi anlaşılır.

Bu satırların yazıldığı sırada hareketin yankıları ve etkileri devam etmekte, özellikle tekelci burjuvazinin giriştiği işçi düşmanı saldırı ve kıyım sürmekteydi. Bu bakımdan işçi sınıfı tarihimizde önemli bir yer tutan bu eylemin olumlu ve olumsuz tüm yanlarını ilerde gerekli veriler elde edildikten sonra, hareketin başarısını ve zaaflarını, getirdiği ve götürdüğü şeyleri, ileri yönlerini ve eksikliklerini daha kolay iyi değerlendirme ve analiz edebilme olanağını bulacağız. Şu anda, bu genel siyasî grev hareketinin ve onu izleyen direnişlerin meydana getirdiği bütünsel eylem henüz bitmemiştir, sürmektedir. Bu bakımdan burada şimdilik sadece ilk bakışta edindiğimiz deneyleri ve gözlemleri iletmekle ve hareketin bu noktasında karşı karşıya bulunduğumuz yeni görevleri vurgulamakla yetineceğiz.

EYLEMİN TÜRKİYE SOL'UNDAKİ YANKILARI

Türkiye Sol'unda, bu genel siyasi grevin çeşitli değişik yankıları oldu. Bunlar üç ana grupta toplanıyordu:

1 — «Oyun içinde oyun» arayan ve hareketi bir burjuvazi «provokasyonu» olarak niteleyen pasifist görüşler, bu noktayı özellikle gözden uzak tutarak, eylemin taşıdığı bazı zaaflardan kendilerine paye çıkarmak amacında olanlar bu noktayı unutturmak ve gözlerden kaçırmak çabalarını göstermektedirler. Belki Devlet Güvenlik Mahkemeleri sözkonusu siyasî çizgiye mensup kişilerden bir tekini bile bugüne dek yargılamamış olabilir. Bu nedenle sözkonusu çizgi Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı olmakla birlikte, bu konuda yürütülmekte olan mücadelenin faturasının pahalı olduğunu görerek, herhangibir «hasara ve güç kaybına» uğramadan, bu mücadelenin sonuçlarına katlanmadan Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı «tavır koymanın» yeterli olduğunu düşünmüşlerdir. Bu onların ideolojilerinden ve dünya görüşlerinden kaynaklanan doğal bir tutumdur. Sözünü ettiğimiz bu eğilim, bu nedenle, Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı işçi sınıfımızın girişimine «adeta kayıtsız» kalmış, birkaç yuvarlak bildiriyle işi geçiştirmiştir, sermayenin saldırısı ve işçi kıyımı gündeme gelince de ilk günde öne sürdüğü «oyun içinde oyun» sözünü teorileştirmiştir. Bu tutum, gerçekte, hareketin zaaflarından ve eksikliklerinden parsa toplamak amacını güden fırsatçı bir politikanın açık seçik sergilenmesinden başka birşey olmamıştır.

2 — Öte yandan, goşistler ve Maocular da karşı kanatta parsa toplama yarışına girişmişlerdir. Hareketin olumsuzluklarını abartarak, eksikliklerinden ve zaflarından yararlanarak, özellikle işten çıkartılan işçilere DİSK düşmanı, sosyalizm düşmanı propagandalar yaparak, parsa toplama yarışına girişmişlerdir. (Bu noktaya ileride değineceğiz)

Gerek sağ gerekse «sol» - kanadın ve karşı-devrimci Maocuların giriştikleri yarış, özce biribirinden farklı değildir. Sermayenin saldırısı karşısında işlerinden olan işçileri Makyavelist yollarla kandırabilmek ve aynı zamanda, bu saldırıya karşı savunma halinde olan işçileri etkileyebilmek amacını gütmektedir.

3 — Üçüncü olarak, hareketi tümüyle bir zafer olarak gören, eylemin örgütsüzlüğünden ve devrimci siyasi örgütlenmenin eksikliğinden doğan zaaflara gözlerini, kulaklarını tıkayan, eylemi mutlak bir başarı olarak tanıtarak, olumsuz yanlarını görmek istemeyen, eksiklerini ve zaaflarını önemsemeyen eğilimler de göze çarpmaktadır.

İşte tüm bu tek yanlı ve grupçu bakış açılarına karşı, bugünkü kısıtlı veriler ışığında bile olsa hareketi irdelememiz ve bundan **ilk dersleri çıkarması** gerekmektedir.

DİRENİŞİN AMACI NEYDİ?

Herşeyden önce ,işçi sınıfımızın en ileri yığınlarının genel siyasi grev eylemiyle giriştiği bu büyük ve tarihi girişimin amacı neydi? Ve bu eylem işçi sınıfımızın devrimci gelişiminde nasıl bir anlam taşımaktadır? Konuya bu noktadan yaklaşmakla işe başlamamız çeşitli çevrelerden gelen görüşlerin yaratmağa çalıştığı bulanıklığı gidermek için sağlıklı bir yöntem olacaktır.

Dört yüzbin civarında işçinin giriştiği eylem, yukarıda da belirttiğimiz gibi, genel olarak MC iktidarına ve faşist tırmanışa karşıydı, ama bu hareketin somutlandığı amaç noktası Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda düğümlenmekteydi.

Eyleme katılan işçiler bu politik amacın bilincindeydiler. Bu açıdan karşılaştırdığımız zaman, işçilerin 1976 Eylül direnişi 1970 15-16 Haziran direnişinden daha önemli ve güçlü bir politik içerik taşımaktadır. Kuşkusuz ki, bilimsel sosyalizme göre, — Engels'in yaptığı açıklama kılavuzluğunda — yaklaşmaya çalışırsak, 274-75 sayılı ekonomik mücadeleye değgin yasa tasarılarına karşı işçi sınıfımızın altı yıl önce giriştiği büyük Haziran Direnişi de **politik bir eylemdir.** Ama orada sorun işçi sınıfımızın ekonomik haklarıyla daha doğrudan ilişkili olduğu için bu politik eyleme, o zamanın politikleşme koşullarında yüzbini aşkın işçi katılabilmişti. İşçi kitlelerinin böyle somut ekonomik motiflerle eyleme geçmesini sağlamak daha kolaydır.

Ama geçtiğimiz Eylül direnişi, hem çok daha geniş işçi kitlesini kucaklamıştır, hem de bu eylemin politik içeriği daha güçlüdür. İşçiler ekonomik motifli bir politik eyleme girişmemişler, doğrudan doğruya politik amaçlar ve hedefler koyarak genel siyasi greve gitmişlerdir. Bu açıdan, yani eylemin objektif politik içeriği, eyleme katılan işçilerin sübjektif politik hedefleri bakımından 1976 Eylül Direnişi daha ileri bir aşamayı ve bilinçlilik düzeyini temsil etmektedir. Ayrıca son hareket yöntem bakımından da daha gelişkin ve etkilidir. 15-16 Haziran'da yüzbini aşkın işçi dört bir koldan demokratik bir kitle yürüyüşü yapmıştı. Bu eylem burjuvaziyi telaşlandırmasına rağmen, ona önemli bir maddi hasar vermemişti. Bilindiği gibi Süleyman Demirel o zamanki ve «sokaklar yürümekle aşınmaz» sözünün sahibidir. Ama dört yüzbin işçinin giriştiği genel siyasi grev eylemi hem üretimi aksatmış ve burjuvazinin ekonomik gücüne darbe indirmiştir, hem de işçiler ilk kez böyle bir eylemi gerçekleştirerek, kendilerinin toplumdaki, toplumun ekonomik hayatındaki tayin edici güç olduklarını daha iyi görmüşler ve göstermişlerdir.

Bu bakımdan, Eylül Direnişi, genel siyasi grev yöntemini birlikte ge-

tirmesi bakımından, daha gelişkin ve değişik bir yöntemi de Türkiye işçi sınıfına kazandırmıştır.

Meselenin üzerine getirilmek istenilen bulanıklığı ve kavram kargaşasını, kaldırmak için öncelikle bu noktaların altını çizmemiz ve amaç üzerinde durmamız gerekir. Hedef Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı işçi sınıfının yığınsal politik hareketiydi. Bu anlamda eylem gerçekleştirilmiştir. MC'yi düşürmek için bir genel siyasi grev çağrısı'nın ise gerçekçi olmadığı ve olamayacağı açıktır. Bu bakımdan, genel siyasî grevin, MC düşürülünceye kadar süreceği şeklindeki bir anlamsızlığı görmemek yanlıştır. Bu noktada esas belirtmek istediğimiz; siyasi genel grev eyleminin başlatılması ile «MC düşene kadar genel yas» ilanının biribirine karıştırılmasıdır. Bu konuya başlangıçta bir açıklık getirilmemiştir. İşçilerin MC düşene kadar sürekli eylem ve mücadele içinde olması, demokratik kitle hareketlerinin çeşitli, değişik yöntemlerini denemesi ayrı şeydir, MC düşene kadar genel siyasi grev ayrı şeydir. Birincisi doğrudur ve bu konuda geç bile kalınmıştır. MC'ye ve faşist tırmanışa karşı işçi yığınları değişik yöntemlerle sürekli bireylem sürdürmek zorundadırlar. Bu faşizme ve MC'ye karşı politik mücadelenin bir parçasıdır ve gereğidir. Ama «genel yas» adı verilen çağrının yapılmasıyle işçilerin genel siyasî greve başlamaları bir hedef ve yöntem bulanıklığı yaratmıştır.

Özellikle DGM'lere karşı girişilen **'genel grev'** eylemi ile MC'ye karşı ilan edilen «genel yas» çağrısı arasında, her ikisinde de «genel» sözünün bulunması hem işçi kitlelerinde, hem de işçi sınıfı dışındaki geniş emekçi yığınlarında bir kavram kargaşasına yol açmıştır. Ve gerek işçi yığınları gerekse işçi sınıfı dışındaki geniş kamuoyu bunu süresiz bir genel siyasi gerev olarak anlamışlardır. Bu konudaki yasal sakıncaların elbette bilincindeyiz. Ama bu eylem konusundaki kavram kargaşası hareketin örgütlenme zaafları ile birleştiğinde çeşitli olumsuz sonuçları da birlikte getirmiştir. Eylem içinde koordinasyon zayıf olmuş, bir kısım fabrikalar eyleme geçmekte geciktiği gibi, bir kısmı da eylemin süresi konusunda bilgi sahibi olmadığından ne yapacağını şaşırmış, bazıları kendiliğinden işbaşı yapmışlardır. Bu nokta sıcak hareket içinde dağınıklığa yol açmış böylece bir kısım işverenler ise, direnişi kendilerinin kırdığı yolunda bir kanı uyandırmıştır. Bazı yerlerde Eylemin süresi ve bitişi konusunda bir fikir sahibi olmayan işçiler, direnişi bitirip, işbaşı yapınca, işveren bunu başarı saymıştır. Eylem içinde tereddüt yaratan bu tutum hareketin zaaflarından birisidir. Şayet başlangıçta «genel yas» ile «genel siyasî grev» konusunda kavram kargaşası yaratılmasaydı, tabanda «serbest bırakılan» işçilerin başlattığı bildirilen genel siyasi grev eyleminin süresi ve sınırı net ve kesin olarak çizilebilseydi ve hareket daha disip-

linli bir biçimde koordine edilebilseydi, eylem sırasında birçok fabrikanın işçisinde gözlediğimiz tereddütler olmayacaktı.

Ancak genel siyasi grev eylemi sürerken bazı işyerlerindeki işçiler, kendiliğinden ışbaşı yapmağa başladıktan sonra, «genel yas» ile sürdürülmekte olan eylem (genel siyasi gerev eylemi) arasındaki farkı vurgulayan, açıklama yapılmıştır. Bu ise geç kalmış bir açıklamadır. MC düşene kadar «genel yas» adı altında ilan edilen sürekli mücadele ile, sınırları bu genel ve sürekli eylemle karıştırılan genel siyasi grevin boyutlarının, somut hedeflerinin çeşitli mülahazalar ile belirtilmemesi, işçilerin başlattıkları genel siyasi grevin sınırlarının çizilmemesi hareketin amacı, hedef belirlenmesi bakımından önemli bir zaafıdır. Bildiğimiz kadarıyla, süresiz genel grev geçerli ve yaygın bir yöntem değildir; genellikle işçi sınıfı sosyalizmi uslubuyla düzenlenen bu gibi eylemlerde şu veya bu şekilde süre belirtilir. Ya bir günlük, üçgünlük, bir haftalık v.b.. gibi somut tarih konularak genel siyasi grev yapılır; ya da örneğin «şu amaç gerçekleşinceye kadar», «hükümet bu kararı alıncaya kadar» veya «bu konuda şu iş yapılıncaya kadar» şeklinde bir sınırlama konulur. Belki bir hükümetin düşmesinin **gün meselesi** olduğu bir zamanda da «hükümet düşünceye kadar» kaydı getirilebilir, ama içinde bulunduğumuz durumda MC'nin böyle bir dar kapsamlı genel siyasi grevle düşürülebileceğini beklemek gerçekçi sayılamazdı.

Oysa somut şekliyle, genel siyasi grev eylemi MC'nin düşürülmesi için yapılmamış, genelde MC'yi ve faşist tırmanışı, hedef almakla birlikte, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda kanun çıkarma girişimine karşı konulmuştur.

Öte yandan genel siyasi grev hareketi MC partilerine DGM yasa tasarısını geri aldırtmamıştır, bu nedenle eylem boşa gitmiştir şeklindeki bir mantık son derece yanlıştır. Yüzbinlerce işçi, tüm ilerici ve demokratik güçlerin uzun süredir vermekte olduğu bir demokratik-politik eyleme işçi sınıfı tarihimizde gelişkin bir yöntemle ve geniş bir yaygınlıkla katılmıştır. Hareket İstanbul, Ankara ve İzmir'le sınırlı kalmamış, Adana, Mersin, Kocaeli, Sakarya Ereğli Eskişehir, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Malatya, Maraş, Tunceli, Bitlis, Antalya, Manisa, Kayseri, de dahil olmak üzere 20 ilde eylem konulmuş, böylelikle tüm sanayi merkezlerindeki ileri işçi yığınları, Doğu'da demokratik hareketin güçlü olduğu yerlerdeki belediye işçileri DGM'lere karşı harekete katılmışlardır. Bu bakımdan genel siyasî grev girişimi, tüm işçi sınıfını kucaklamamakla birlikte, tüm ülke çapında bir yaygınlık taşıması bakımından da önemlidir. Bu eylemden amaç sadece genel siyasi grev yoluyla DGM yasasını engellemek değildi. Bu aşamada, asıl önemli olan işçi sınıfımızın ileri ke-

simlerinin DGM'lere karşı sürdürülen demokratik mücadeleye aktif olarak katılmasıydı. Ve eylemin taşıdığı kapsam gözönüne alındığında, işçi sınıfı hareketinde yeni bir adımı oluşturması ve işçi sınıfının DGM'lere karşı aktif harekete geçmesi bakımından genel siyasi eylem girişimi doğru ve yerinde bir hareketti. Şayet işçiler böyle bir eyleme, girişmeseydi, sadece bir kaç miting ve gösteri yürüyüşü ile yetinilseydi, bu tutum DGM'nin kaderini parlamentoya ve CHP'ye bağlamak olacak ve böyle bir tutum pasifist bir yol olacaktı. Bu nedenle, eylem değerlendirilirken konuya öncelikle bu temel noktadan yaklaşılmalıdır. Eyleme yöneltilecek değerlendirme ve eleştiriler «bu eylem yapılmamalıydı» şeklinde değil, «bu eylem daha iyi nasıl yapılabilirdi, eksikleri ve zaafları nelerdi, bu zaafların ve yetersizliklerin kaynaklandığı temel noktalar nelerdir, daha ileri ve örgütlü işçi eylemleri için önümüzdeki dönemde bizi bekleyen görevler nedir? şeklinde olmalıdır.

HAREKETİN EKSİKLERİNİN TEMEL NEDENLERİ

Genel Siyasi Grev eyleminin daha etkili olamamasının temel nedeni hiç kuşkusuz işçi sınıfımızın politik örgütlenme düzeyinin zayıf olmasıdır. İşçi sınıfımızın politik hareketi ile ekonomik hareketi kaynaşıp bütünleşmemiş, işçi sınıfının politik hareketi, ekonomik mücadeleyi denetimi altına alamamıştır. Fabrikalarda ve sendikalarda, işçi sınıfının bağımsız devrimci ideolojisiyle ve politikasıyla donanmış politik bakımdan örgütlü işçi liderlerinin sayısı azdır. Sosyalist hareketle işçi hareketi gereğince kaynaşıp bütünleşmemiş, sosyalizm henüz işçi sınıfımıza malolmamıştır. Genel siyasi eylem sırasında somut örnekleriyle yaşadık ki, siyasi bakımdan **bilinçli** ve örgütlü işçi liderlerinin bulunduğu fabrikalarda ve sendika şubelerindeki eylemler çok daha örgütlü ve disiplinli olmuştur. Sendika taban örgütlerinde ve fabrikalarda işçi sınıfı bilimiyle donanmış işçi liderlerinin hareket içinde etkinlik ve inisiyatif taşıdığı bölgelerde ve işyerlerinde şaşkınlık ve tereddüt olmadığı gibi, işçiler yaptıkları eylemin çok daha bilincinde olmuşlar ve kararlı eylem koymuşlardır. Özellikle Maden, Kimya ve Cam İş kollarında gözlediğimiz bu somut ve kesin gözlem, politik ve ekonomik örgütlenme arasındaki bağların önemini ve politik hareketin öncülüğünün vazgeçilmezliğini, yani teorik doğruyu birkez daha ispatlamıştır. Gene bu açıdan bakıldığında, Eylül 1976 direnişi, Haziran 1970 direnişinden çok daha örgütlü ve bilinçli bir şekilde gerçekleşmiştir. Çünkü bu son eylemde, işçi sınıfının içindeki bilinçli ve politik bakımdan örgütlü işçi liderleri altı yıl öncekinden çok daha fazlaydı. Altı yıl önce, genellikle işçi sınıfı dışındaki sosyalistler ve öğrenciler eylem sırasında harekete yön vermeğe çalışmışlardı. Ama bu eylemde, bizzat fabrikalarda ve sendikalarda çalışan ve politik bakımdan bilinçli, örgüt-

lü işçi liderleri önemli bir inisiyatif ve etkinlik sahibi olmuşlardır. Bu nedenle, Eylül 1976 direnişine, 15-16 Haziran gibi spontane bir hareketti denilemez. Gerçi yeterli sosyalist önderliğin bulunmadığı sendika tabanlarında ve fabrikalarda hareket gene spontane bir görünüm taşımıştır, ama bu genel siyasi grev hareketi genellikle spontane bir hareket olarak nitelendirilemez.

Bütün bunlara rağmen bu hareketten çıkaracağımız en önemli ders, politik hareketin henüz yeterince ve gereğiyle örgütlü olmadığıdır. Bu ise bizim uzun yıllardır ısrarla belirttiğimiz temel görevdir. Ekonomizm ve sendikalizm sınırlarını aşmak için mutlaka politik bir örgütlenmeye ve işçi sınıfı içinde. sendikalar içinde siyasi çalışmaya çok büyük önem ve ağırlık tanımalıyız. Her yığınsal işçi hareketindeki zaafların temel nedeni politik bilinç ve örgütlenme eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu gerçek çok iyi anlaşılamadığı sürece işçi hareketinde büyük ve kalıcı başarılar kazanmanın imkânı yoktur.

Politik hareketin örgütsüzlüğü dışında dağınıklığı ve bölünmüşlüğü de, hareketteki bilinçli ve örgütlü politik önderliğin zayıf kalmasını sonuçlayan etkenlerden birisidir. Son siyasi direniş eylemi bu gerçeği de bir kez daha göstermiştir. İşçi sınıfının en ileri ve politik bakımdan bilinçli liderleri ayrı ayrı müfrezelerde örgütlü olduğu için, yani sosyalist hareketin birliği henüz sağlanamadığı için hareketin politik bakımdan merkezi niteliği zayıf kalmıştır. Tek bir merkezi siyasi otorite öncülüğünde yapılacak bir işçi hareketi ile ayrî ayrı siyasî müfrezelere bağlı sosyalist işçilerin inisiyatif kullanmaları arasında fark vardır. Eylül 1976 direnişinin politik zaafları, sosyalist hareketin birliği ve tek merkezliliği sorununun ne kadar acil ve önemli olduğunu da bir kezdaha kanıtlamıştır.

16-20 Eylül genel siyasi grev hareketinin ayrıntılı değerlendirmesini ileride tüm yanlarıyla ele alacağız. Burada sadece en temel ve en önemli noktalara değinmekle yetiniyoruz. Bu bakımdan eylem içindeki bilinçli (sosyalist) politik etkenin rolünü etraflı olarak inceleyi sonraya bırakıyoruz.

Genel Siyasî Grev eyleminin zaafları konusunda şu önemli noktanın da altını çizmeliyiz. Eyleme Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikalar katılmamıştır. Bu nokta, başlıca ikili tutumundan kaynaklanmaktadır. CHP harekete hem sahip çıkar görünmüş hem de sahip çıkmamıştır. Ve bu ikili tutumun temelinde yatan gerçek CHP'nin harekete sahip çıkmama isteği olmuştur. Bu tutum Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikalara da yansımıştır. Bu nedenle, işçi hareketinin birliği ilkesine eylemin başlangıcında önem verilmemiş, «ben giderim, gelen belir, gelmeyen gelmez» tutumu izlenmiştir.

Oysa, Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikaları da harekete katmak konusunda daha titizlik gösterilmesi beklenirdi. Türk-İş Genel Başkanı, İstanbul 1ci Bölge temsilcisini görevden alarak, Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikaların eyleme katılmasından çekindiğini açıkça göstermiştir. Gene gözlediğimiz kadarıyla, Yol-İş, Petrol-İş,, DYF-İş, Harb-İş, TGS vb.. gibi Türk-İş'li sosyal demokrat sendikaların eyleme katılması hem işçi hareketinin birligi yolunda ileri bir adım olurdu, hem de eylemin kapsamını ve vuruculuğunu arttırdı. Bu konuda başlıca eleştiri konusu olan hiç kuşkusuz CHP ve adı geçen sosyal demokrat sendikalardır. Ama işçi sınıfının ileri sendikal örgütlenmesinin, Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikaları harekete katabilmek konusunda çaba gösterip göstermemesi de tartışma konusudur. Bu konuda elde yeterince bilgi yoktur. İleri sendikal örgütlenmenin, Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikalarla yakından ilişki kurabilecek pekçok yöneticisi vardır. Bu yöneticilerin Türk-İş'deki sosyal demokrat sendikalarla bağıntı kurup kurmadığını bilmiyoruz. Ama göründüğü kadarıyla, bu konuda önemli bir çaba gösterilmemiştir. Bundan sonraki girişimlerde bu noktanın daha titizlikle ve dikkatle gözönünde tutulması zorunludur.

Gene bir önemli nokta da şu: bugün, işçi sınıfının en yakın yandaşlarından olan geniş bir politize küçükburjuva aydın zümresi vardır. Özellikle kamu sektöründe öğretmen, memur, teknik eleman, sağlık personeli vb. gibi memur statüsünde çalışan geniş ve hareketli etkin bir zümre vardır. Bu kesimlerin etkili yığınsal mesleki örgütleri bulunmaktadır. Bu örgütlerin yöneticileri çoğunlukla sosyalisttirler. Bu örgütlerin hem merkezleri, hem de taban birimleri Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı kesin bir tavır koymuşlar, eylemler düzenlemişlerdir. İşçi sınıfının en ileri kesimleri genel siyasi grev eyleminde bu geniş emekçi ksimlerin de aktif katılımını alan bir çabaya girişseydi, hareketin hem kapsamı hem de etki gücü çok daha fazla artardı.

CHP'NİN TUTUMU

Sol sosyal demokratlar ya eyleme bizzat katılmışlar ya da desteklemişlerdir. Ama sağ sosyal demokrasi böyle tutarlı bir yol izlememiştir. Sadece işçilerin demokratik özlemlerinin haklılığını dile getirmiş, harekete sahip çıkmamıştır. Bunda şaşılacak bir yan yoktur. Sağ sosyal demokrasinin hangi sınıf ve zümreye yaslandığını bilmekteyiz. Cumhuriyet Halk Partisine ve sosyal demokrasiye büyük misyonlar yükleyenler için, belki CHP'nin tutumu şaşırtıcı olmuştur, hayal kırıklığı yaratmıştır, ama bu olgu sosyal demokrasinin, özellikle sağ sosyal demokrasinin sınıfsal karakterine uygundur. Ne var ki, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda işçi sınıfının giriştiği eylem sosyalist bir hareket değil, anti-faşist bir

harekettir. Bu bakımdan, sosyal demokrasinin eylem karşısında takındığı ikili tavrı mazur görmek mümkün değildir. Olayda şaşılacak bir yan yoktur derken, sosyal demokrasinin bu tutumunu mübah göremeyiz. Sosyal demokrasi, kendisinin ilerisindeki güçlerin etkisiyle DGM konusundaki tavrını netleştirmiştir, ama bunu parlamento sınırları içinde tutmağa çalışmıştır. İşçi sınıfı ve diğer ilerici kesimler ise meseleyi sadece sosyal demokrasinin parlamentodaki çabalarına bırakmamış, bu anti-faşist politik eyleme bizzat kendi yığınsal sınıf güçleriyle katılmıştır. DGM konusunda geniş bir yelpazede yaygın bir anti-faşist mücadele verilmiştir. Sağ sosyal demokrasinin de bu anti-faşist mücadelede yeri olmuştur, ama yukarıda belirttiğimiz gibi, bu mücadele sosyal demokrasi açısından parlamentoda sınırlı kalmıştır. Örneğin bırakınız genel siyasi grev gibi etkin bir yöntemi, sosyal demokrasi basit bir miting ve kitle yürütüşünü dahi düzenlemek tutumuna girmemiştir. Sağ sosyal demokrasinin tekelci burjuva karakterini görmek istemeyenler için bu nokta uyarıcı olmalıdır.

Sağ sosyal demokrasi, sosyalist değil, demokratik, ve anti-faşist bir amaçla yapılan işçi direnişine sahip çıkmamakla suçludur. Bizzat kendi demokratik ve anti-faşist ilkeleriyle de çelişkiye düşmüştür. Hem İsa'ya, hem Musa'ya yaranmak yani hem eylem içindeki işçileri küstürmemek, hem de tekelci burjuvazinin reformist ve liberal eğilimlerini karşıya almamak politikası gütmüş, sonuçta bu tutum elbette tekelci burjuvaziye yaramıştır.

Sağ sosyal demokrasi, genel siyasi grevi destekleyen bir tutuma girmediği gibi, bunu izleyen burjuva saldırısı ve işçi kıyımı karşısında da susmuştur. Yani kendi tekelci burjuva siyasetini derinleştirerek sürdürmüştür. Bu da çok önemli bir etkendir. Bugün bizim tesbit edebildiğimiz kadarıyla üç bine yakın işçi bir hafta içinde anti-demokratik 17 ci madde işletilerek tazminatsız işten atılmıştır. İşverenler araya giren bayram tatili sonrasında işçi kıyımını sürdürmeğe kararlıdırlar. Bunun ötesinde, Aliağa, İpraş, Petkim gibi stratejik üretim dallarında işten atılan binden fazla işçinin yerine komandolar, MHP ve MSP militanları ise alınmaktadır. Buna rağmen CHP susmaktadır. CHP'nin 28 Eylül'de yaptığı grup toplantısında, sol kanat milletvekillerinden birisi (Süleyman Genç) işçi kıyımı üzerinde durmuş, o zamana kadar 2704 işçinin isten çıkarıldığını söylemiş, partinin etkin bir tavır takınmasını istemiştir. Ama sağ sosyal demokrat kanattan herhangi bir girişim gelmemiştir.

Bu tutum da sağ sosyal demokrasinin, genel siyasi grev konusunda takındığı tavrın bir devamıdır. İşçi kıyımına karşı çıkmak, işverenlerin anti-demokratik ve pervasız tutumlarına engel olmağa çalışmak; sosya-

list değil, basit bir demokratik ve anti-faşist görevdir. Bu bakımdan da sosyal demokratları işçi kitlelerine teşhir etmek görevimizdir.

ACİL GÖREV: İŞÇİ KIYIMINA KARŞI MÜCADELE

İşçi sınıfımızın giriştiği eylem konusunda, hareketin henüz bitmediği bir sırada yaptığımız bu değerlendirmeyi, yukarıda da belirttiğimiz gibi, ileride kapsamlı olarak, tüm yönleriyle ele alacağız. Şimdilik sadece bu konudaki en acil görevlerimizi sıralamakla yetineceğiz.

● Tekelci burjuvazi işçi sınıfına karşı ağır bir saldırıya geçmiştir. 19 bin işçi hakkında adli ve idari soruşturma açılmıştır. Üç bine yakın işçi işten çıkarılmıştır ve işçi kıyımı daha da devam edeceğe benzemektedir.

● Bu konuda tekelci burjuvazinin siyasi güçleri başta olmak üzere, tüm tekelci sermaye yoğun bir çaba içindedir. Tekelci örgütlerden olan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, kendi üyelerine gönderdiği bir gizli mektupta, bu karşı-devrimci tekelci sermaye saldırısının anahtarını özetlemiştir. Bu önemli mektup, KİTLE Gazetesinin 4 Ekim tarihli sayısında yayınlanmıştır. Bu mektuptan da, işçi sınıfına yöneltilen saldırının önemini ve kapsamını anlamak mümkündür.

● İşçi sınıfımızın giriştiği demokratik eylem konusunda bizi bekleyen başlıca görev, mücadelenin ve direnişin henüz bitmediği şeklindedir ve yine bugün dayatan acil demokratik görevin niteliği yeni bir boyut kazanmıştır. Bu konuda sıcak görevimiz başlıca iki noktada düğümlenmektedir:

1 — İşçi kıyımına karşı en etkin mücadeleyi sürdürmek. Demokratik plandaki bu mücadele, işçi kıyımını durdurmak, işten atılan işçilerin tekrar işe alınması için genel ve kapsamlı bir demokratik direnişi ve mücadeleyi örgütleyebilmektir. İşten çıkartılan işçiler, çoğunlukla işçi sınıfımızın son yıllarda yetiştirdiği öncü işçilerdir. Bu işçilerin hareketten ve işçi sınıfından budanmalarını, dağılmalarını, önlemek çok önemli yakıcı demokratik görevimizdir. Bunun için işçi sınıfının eylem birliğini ve sınıf dayanışmasını var gücümüzle güçlendirmeli, ayrıca işten çıkartılan işçi kardeşlerimize sahip çıkmalı, onlarla diğer ilerici kesimlerin dayanışmasını güçlendirmeliyiz. Bu dayanışma, hem işçi kıyımına karşı diğer ilerici örgütleri nortak demokratik eyleme girmesi, hem de işten atılan işçilerin tekrar işe aldırılması yolundaki demokratik çabalara katılması biçimindedir. Ayrıca bu mücadele sonuçlanıncaya kadar, işten çıkartılan işçilere maddi yardımda bulunmak devrimci-ilerici sendikalar başta olmak

üzere tüm devrimci-demokratik kuruluşların bugünkü görevleri arasındadır.

2 — İkinci görevimiz politiktir. En etkin ve yaygın ajitasyon ve propaganda ile işçi sınıfımızın hareketlendiği bir dönemde, bu eylemin anlamını, değerini ve işçi sınıfı tarihimizde taşıdığı önemi ve geniş işçi yığınlarına aktarmak göreviyle karşı karşıyayız.

Öte yandan işten atılan işçilerin goşistler ve Maocular tarafından sosyalizm düşmanı, sosyalist politik örgütlenme ve sosyalist hareket düşmanı, DISK düşmanı bir tutuma saptırılmalarını önlemek, herkesten önce işçi sınıfı sosyalistlerine düşer.

Goşistler 'şçi kıyımını ganimet bilmişlerdir. İşçi sınıfı sosyalistlerine, sosyalist siyasi örgütlenmelere ve DİSK'e sövmektedirler. İşten çıkartılan işçiler arasındaki bilinç eksikliğinden yararlanarak sosyalizm düşmanlığı yapmakta, onların mağduriyetlerini kullanarak, «devrimci» yaftalar altında, ileri işçileri kendi maceracı emellerine alet etmek istemektedirler. Maocular ise, bu durumu değerlendirebilmek için, anti-komünizm ve anti-Sovyetizm yolunda işçilere propaganda yapmağa çalışacaklardır. Hem maceracı goşistler, hem de karşı-devrimci Maocular sadece işten atılan işçilere değil, aynı zamanda fabrikalarda çalışmakta olan işçilere de uzanmağa çalışacaklardır.

Gerçi bunların işçi sınıfıyla bağları zayıftır, ama, bu konuda Maocuların ve goşistlerin zararlı faaliyetlerini asgariye indirgemek görevi işçi sınıfı sosyalistlerine düşer. Bu bakımdan, işçi kıyımına karşı genel demokratik mücadele yürütmenin yanısıra, işçi sınıfı sosyalizminin ideolojik ve pratik ajitasyon, propaganda ve örgütlenme görevleri açısından da önemli ve etkili çabalar içinde olmak zorundayız. İşten çıkartılan işçilerin demokratik haklarını aramakla yetinmeyip onlara politik bakımdan da sahip çıkmak, anti-sosyalist ya da maceracı düşüncelerin bu işçiler arasında yayılmasını engellemek bizim görevimizdir.

Bugün karşımızdaki görevler özellikle bu noktalarda somutlanmaktadır. DGM'lere karşı mücadelenin henüz bitmediğini ve kesin başarının henüz kazanılmadığını bilerek, ve acil olarak, işçi kıyımına karşı demokratik ve sosyalist mücadele yürütme görevimizi ön planda tutarak çabalarımızı yoğunlaştırmalıyız.

Anti-Faşist Mücadele Stratejisinin Doğuşu :

Komintern 4. Kongresi

İLKE'nin Ağustos sayısında başladığımız yazı serisinin üçüncü bölümünde anti-faşist mücadele stratejisi konusunda işçi sınıfının ittifaklar politikasının ve taktiklerinin ilk biçimlenişini ele almak istiyoruz.

İLKE

Anti-faşist mücadele konusunda işçi sınıfı partilerinin uluslararası düzeyde ilk ortak kararlar aldığı forum, Komintern Dördüncü Kongresidir.

Dördüncü Kongre 5 Kasım 1922'de Petrograd'da açılmış, Moskova'da devam etmiştir. Geçen yazımızda da belirttiğimiz gibi Faşizmin 1922 yılında İtalyada iktidara gelmesi, daha önce Komintern'in önerdiği *«Birleşik İşçi Cephesi»* taktiğinin ne kadar önemli bir öngörü olduğunu göstermekle kalmıyor,, burjuvazinin bu genel sadırısı karşısında bir an olsun gecikmeden en etkin ati-faşist mücadeleyi, en yaygın bir biçimde gerçekleştirmeyi de en önemli görev olarak dayatıyordu.

Dördüncü Kongre, kapitalizmin işçi sınıfına karşı saldırısını sürdürdüğünü belirterek özellikle yaygınlaşan fazişmin büyük bir tehlike meydana getirdiğine dikkatleri çekti, faşizmin sosyal ve milliyetçi demagojilere başvurmak suretiyle köylüler, şehir küçük burjuvazisi ve hatta proletaryanın geri kesimleri arasında kendisine bir taban edinmek istediğini gösterdi. Faşistler kitle halinde bir gerici hareket yaratarak beyaz terör yaratmak istiyorlardı. Kongrede getirilen tezlerde, Komünist Partilerin *«faşist çetelere karşı mücadelede işçi sınıfına öncülük etmelerini»* bu amaçla *«hem birleşik cephe taktiğini enerjik olarak uygulamalarını, hem de zorunlu olarak ille-*

gal örgütlenme yöntemlerine başvurmalarını» gerekli görüyordu. (Belgelerle Komintern 1919-1932, sf. 297)

Komintern, kapitalist ülkelerde sınıf antagonizmalarının daha çok derinleşmesinin, ya işçi sınıfını doğrudan doğruya proleterya devrimini gerçekleştirme göreviyle karşı karşıya bırakacağını, ya da, bir demokratik aşamayı ve böyle bir *geçiş* aşamasının görevlerini proletaryanın önüne koyacağını dile getirdi. İkinci durumda, yani, bir geçiş aşamasının görevleri sözkonusu olduğunda, birleşik cephe taktiklerini uygulamanın ve bu taktikleri geliştirilip başarıyla hayata geçirmenin içinde bulunulan dönemde *«tayin edici önem»* taşıdığını belirtiyor ve bu taktiğin *«işçi hükümeti» ile* olan ilişkisini tekrarlıyordu. (a.g., sf. 300)

Kongre, Lenin'in bu taktikleri konusunda getirdiği temel tanımlar üzerinde, Komünistlerin, diğer partilerden ve gruplardan olan veya herhangi bir partiyle bağlı olmayan tüm işçilerle, temel *çıkarları savunmak için* ortak bir mücadeleyi yürütmeğe hazırlıklı olmaları gerektiğini söylüyordu. Bu mücadele akışı içinde, Komünist Partiler, diğer bütün partilere mensup işçilerden oluşan kontrol komisyonları ,fabrika komiteleri, eylem komiteleri vb. biçiminde çeşitli birleşik cephe organları kurarak kitlelerin *örgütlü birliği* doğrultusunda çalışmalıydılar. Gene Kongre, gerek sendikaların gerekse diğer emekçi kitle örgütlerinin birliği için mücadele etmenin taşıdığı büyük önemi vurgulamaktaydı.

Esas olarak tabanda işçilerin birleşik cephesini oluşturup, işçi sınıfı birliğini kurmağa çalışan Komünist Partiler, aynı zamanda Marksist-Leninist olmayan işçi partilerin yöneticileriyle de birleşik cephe için görüşme ve anlaşmayı reddetmemeliydiler. Ve bu görüşmeler emekçi yığınlardan saklı tutulmamalı, kitlelere açıklanmalıydı. Gene Kongre,-nin yaptığı önemli vurgulamalardan birisi de, birleşik çalışmalarının Komünist Partilerin bağımsız ajitasyon çalışmalarına herhangi bir kısıtlama getirmemesi gerektiğiydi. Kongre ayrıca Komintern Yürütme Komitesi'nin bu taktiklerle ilgili Aralık Tezleri'ni onayladı.

Kongre'nin önemli kararlarından birisi de, işçi sınıfının birliği konusundaki Leninist politika doğrultusunda benimsenen Açık Mektup'tu. Amsterdam (Sendikalar) Enternasyonali tarafından düzenlenen Hagua Barış Kongresi'ne, İkinci Enternasyonal'e ve iki Buçukuncu Enternasyonal'e ve bütün ülkelerin sendikalarına seslenen bu Açık Mektup işçi sınıfının güncel hakları ve çıkarları ve de uluslar arasında barışın korunması için bir birleşik cephe mücadelesi önermekteydi. Tarihsel önem taşıyan Açık Mektup şöyle başlıyordu: *Komünist Enternasyonel'e ve Viyana Birliği'ne üye partilerden, ya da Amsterdam Sendikalar Enternasyoneli liderlerinden, bizim amacımız olan proleterya diktadörlüğü için mücadele etmelerini beklemiyoruz. Onların sadece sermayenin diktatörlüğüne karşı mücadele etmelerini istiyor ve dünyayı kocaman bir mezara dönüştüren ve proleterya gençliğimiz için yeni mezarlar kazmakta olan aynı sermayenin zaferine karşı, bir direniş örgütlemek üzere demokrasinin son kalıntılarından yararlanmak isteyip istemediklerini soruyoruz.»* (International Presse Correspondance No. 113, sf. 945).

İkinci, İki - Buçukuncu Enternasyonallerinin reformist yönetimleri Komintern'in bu Açık Mektubu'na aldırmadılar.

İŞÇİ HÜKÜMETİ SORUNU

Kongrenin ele aldığı konulardan birisi de, uluslararası komünist hareketin stratejisi ve taktikleri konusunda işçi hükümeti sloganının yeri ve geçerliliği sorunu idi. Bu slogan burjuvazinin sallantıda olduğu ülkelerde etkili bir siyasî talep olarak büyük bir önem taşımaktaydı. Böylece, Kongre, sınıf mücadelesinin derinleşmesinden doğan siyasî krizler ile bir işçi hükümetinin kurulabilmesi olasılığı arasındaki bağıntıya parmak bastı; böyle bir işçi hükümetinin ancak ve ancak birleşik proletarya cephesine dayanabileceğini belirtti: «*Komintern, açık veya örtülü burjuva-Sosyal Demokrat koalisyonunun yerine, tüm emekçilerin birleşik cephesini ve tüm işçi partilerinin burjuva iktidarına karşı, onun nihai yıkılışı için ekonomik ve politik koalisyonunu önermektedir. Tüm işçilerin burjuvaziye karşı birleşik eylemi sonucunda, bütün devlet aygıtı işçi hükümetinin eline geçmeli ve bu arada işçi sınıfının egemen konumu güçlendirilmelidir.*» (Belgelerle Komintern, sf. 301).

Kongre, böyle bir hükümetin ancak kitle hareketi sonucunda doğabileceğini ve militan işçi örgütlerinin yardımıyla, bu hükümetin görevinin işçileri silahlandırmak, burjuvaziyi ise karşı-devrimci örgütlerinden silahsızlandırmak ve üretim üzerinde proletaryanın kontrolünü kurmak, vergilendirmenin asıl yükünü burjuvazinin üzerine kaydırmak ve karşı-devrimci burjuvazinin direncini kırmak olduğunu belirtiyordu. Bu devrimci-demokratik programın tutarlı ve kararlı bir şekilde uygulanması kitlelerin devrimci eğitimini kolaylaştıracak ve onları sosyalist devrime geçiş için hazırlayacaktı.

Kongre, Komünist Partilerin, komünist olmayan parti ve örgütlerle ortak bir hükümet kurabilmelerinin mümkün olduğunu gösteriyordu. Buna rağmen Kongre böyle bir imkânı belirli şartlara bağlıyor ve bu anlamda ihtiyat kaydı koyuyordu. Böyle bir işçi hükümetine Komünist Partilerin katılabilmeleri için, hükümetin burjuvaziye karşı gerçekten mücadele verebilecek bir karakter taşıması ve böyle bir hükümete katılacak Komünistlerin kendi partilerine sımsıkı bağlı kişilerden oluşması, ayrıca böyle bir hükümette ve onun alt organlarında, devlet aygıtlarında çalışacak bu Komünistlerin kitlelerle ve devrimci kitle örgütleriyle sıcak ilişki içinde bulunması şarttı. Kongre, Komünistlerin katılacağı işçi hükümetlerinin veya işçi-köylü hükümetlerinin, proletarya dikkatörlüğünün organı olmadığını ve bu gibi hükümetlerin böyle bir diktatörlüğün kurulması için başlangıç adımı olabileceğini belirtti.

Kongre'nin işçi hükümetini, birleşik cephenin somut bir hedefi olarak göstermesi ve bu konuda açıklama getirmesi Komintern gelişmiş Kapitalist ülkelerde proletarya diktatörlüğüne giden yolda demokratik mücadelenin ve bir ya da birkaç geçiş aşamasının önemini vurgulaması açısından anlam taşıyordu. Dördüncü Kongre tezlerinde bu yolda alınan kararlar uluslararası komünist hareketin gelişiminde önemli bir adımı meydana getirmekteydi.

TASLAK PROGRAM VE ACİL TALEPLER SORUNU

Komintern, aynı Kongresinde bir program taslağını tartıştı. Bu taslağa Lenin'in isteğiyle *birleşik işçi cephesi* ve *işçi hükümetleri* konusundaki geçiş maddeleri ve talepleri de taslağa eklendi.

Böylece bir geçiş hükümetinin programının ne olabileceği, ne gibi talepleri içinde barındırabileceği konusu Kongre'de enine boyuna görüşüldü.

Program taslağı *Bukharin* tarafından hazırlanmıştı ve kapitalizm ile emperyalizmin karakteristiklerini komünist toplum konusundaki genel bilgileri sıralıyor, proletarya devriminin ve proletarya diktatörlüğünün görevlerinin özetini veriyordu. *(Komünist Enternasyonal'in Program Sorunu Üzerine,* sf. 53-66).

Bukharin Komintern Partileri için böyle bir taslak programı hazırlarken, görüldüğü gibi sadece Marksizm-Leninizm'in genel doğrularını tekrarlamış ve sadece proletarya devrimi ve proletarya diktatörlüğü için genel bir program taslağı hazırlamıştı. Bu taslakta, Komünist Partilerin, proletarya devrimini nasıl başaracakları ve proletarya diktatörlüğünü nasıl kuracakları yolunda yol gösterici hiçbir söz yoktu. Bukharin, Komintern programının genel geçiş görevlerini ve kısmi talepleri içermesine gerek duymamıştı. Bu bakımdan Bukharin'in taslağı «sol»-doktriner ve dogmatik'ti.

Komintern'in ortak genel programı için Bukharin tarafından sunulan bu taslak önerisi, Kongre öncesinde Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) — RKP (B) — delegasyonu tarafından tartışılamamıştı. Bu nedenle, Lenin Kongre'ye sunduğu raporda taslağının sadece genel olarak tartışılmasını, bu kongrede bu programın kabul edilmemesini, geliştirilmek ve üzerinde daha fazla çalışılmak üzere, bu programın Dördüncü Kongrede kabulünün ertelenmesini istemekteydi. (V.İ. Lenin, Bütün Eserleri, C. 33, sf. 421).

Ayrıca RKP (B) delegasyonu Kongre Prezidyumundan (Başkanlık Divanından), bu genel taslağa geçiş görevlerini ve acil (kısm4) talepleri ekleyebilmek için RKP (B) delegasyonunun kendi arasında toplanabilmesi amacıyla mehil istedi. Ve bu istek Divan tarafından kabul edildi.

20 Kasım 1920'de Lenin'in başkanlığında toplanan RKP (B) delegasyonu, Komintern'in program taslağında geçiş taleplerinin ve görevlerinin yeralmasından ve programın genel bölümünde somutlanmasından yana olduğunu karar altına aldı. Lenin bu konuda; *«Bu gibi tüm geçiş taleplerinin veya sınırlı taleplerin teorik temeli genel programda kesin bir dille ifade edilmelidir.»* diyordu. (Cilt 42, sf. 428).

Lenin ayrıca Komünist Partilerin kendi ülkelerinin özgül şartlarına göre, geçiş taleplerini koymaları konusunda karar önergelerini bizzat dikte ettirdi.

Böylelikle Lenin ve Komintern Dördüncü Kongresi geçiş talepleri ve sloganarı üzerine titizlikle eğilmenin hayati önem taşıdığı gerçeğini bir kez daha vurgulamış oluyordu. Komintern Kongresi, geçici ve kısmi talepleri küçümsemeyen ve bu doğrultuda herhangibir çalışma yapmayan «Sollara» karşı yeniden eleştiri getiriyor, öte yandan ise, *«sınırlı taleplerin, temel devrimci görevi muğlaklaştırmak ve ertelemek için kullanılması»* eğilimlerine karşı ciddi bir uyarıda bulunuyordu.

Kongrede alınan kararlar, benimsenen tezler ve eğilimler, Lenin'in Kongreye sunduğu rapordan kaynaklanmaktaydı ve Komintern Dördüncü Kongresi, hem Marksist-Leninist teori-pratik bütünlüğünün gelişmesi, hem de komünist hareketin stratejik-gelişiminin güçlendirilmesi yolunda önemli bir nirengi noktasını oluşturuyordu. Lenin'in katıldığı son uluslararası forum olan Dördüncü Kongrede, kendisinin sunduğu

rapor *«Rusya Devriminin Beş Yılı ve Dünya Devriminin Görünümü»* başlığını taşımaktadır ve bu nedenle. Kongrenin temel taşını, meydana getiren değerli bir teorik belgedir. Konumuzla ilgili teorik temeli ve pratik gereksinmeleri daha yakından incelemek için bu belgenin okunması yararlı olacaktır. Ama konumuz anti-faşist mücadelenin uluslararası düzeydeki kökenini ve stratejik gelişimini incelemek olduğundan, sözkonusu raporu buraya aktaramıyoruz; sadece içerdiği konuları belirtmekle yetineceğiz.

Lenin'in raporu özellikle *Yeni Ekonomik Politika* (NEP) üzerinde duruyordu. Bilindiği gibi o sıralarda NEP, Sovyet Rusya'nın başlıca sorunu idi. Raporda NEP konusunda getirilen açıklamalar dünyanın ilk sosyalist devletinin sosyalist kuruluşla ilgili deneylerini özetliyordu. Bu bakımdan konu özgül (Rusya'ya özgü) olmaktan öte, evrensel nitelik taşıyordu ve uluslararası komünist hareketin program sorununa bir *katkı* niteliğindeydi. Lenin tüm Komünistlerin, uluslararası komünist hareketin deneylerinden ve özellikle RKP (B) nin deneylerinden yararlanmaları gerektiğini söylüyor ve her partinin, devrimci teori ve pratiğin tüm zenginliklerini özümlemesi, kavraması, kitlelerden öğrenmeği bilmesi ve kitle bağlarını güçlendirmesi, kendi ülkesinde sınıf mücadelesinin özellikerini ve devrimci mücadelenin gelişimini iyi kavraması zorunluluğunu belirtiyordu. Böylece, her işçi sınıfı partisi kendi ülkesinin durumuna, sınıf güçlerinin konumuna göre politikasını çizmeli ve kendi ülkesindeki devrimci görevler ile dünya devrimci hareketinin görevleri arasındaki bağıntıyı kurabilmeliydi. *«Eminim ki,»* diyordu Lenin, *«bu vesileyle, sadece Rusyalı değil aynı zamanda tüm yabancı yoldaşlara şu anda girmekte olduğumuz dönemde en önemli şeyin etüd etmek olduğunu söylemeliyiz. Biz genel anlamda bir etüdde bulunuyoruz. Onlar bunu özele indirgemek zorundadırlar, bu şekilde devrimci çalışmanın örgütlenmesini, yapısını, yöntemini ve içeriğini gerçekten kavrayabilirler. Şayet böyle yaparlarsa, eminim ki dünya devriminin geleceği sadece iyi olmakla kalmaz, mükemmel olur.»* (C. 33, sf. 432-433).

Kongre'de alınan kararlar Lenin'in koyduğu ilkeler doğrultusunda oldu. Kongreden sonra Komünist Partileri bu ilkeleri hayat geçirmeğe çalıştılar. Başarılı ve başarısız deneyler odu. Ama anti-faşist mücadele stratejisi, Lenin'in koyduğu *birleşik işçi cephesi* temeli üzerinde komintern tarafından geliştirildi. Özellikle bu konuda Dimitrov'un büyük katkıları oldu.

Anti-faşist mücadelenin stratejik gelişimini gelecek yazımızda ele alacağız.

EFSANELER YIKILIRKEN...

«Reformist ve burjuva ideologlarının yarattıkları başlıca efsanelerden biri olan kapitalizmin bunalımlardan kurtulma yeteneği efsanesi yalandı».

L.İ. BREJNEV

(SBKP — XXV. Kongre Raporundan)

PROF. TONÇO TRANDAFİLOV

(Ekonomi Bilimleri Doktoru)

Dönüm çağları insanlık tarihinin en üst düzeydeki doruklarıdır. Bunlar, tıpkı büyük dağ kütleleri gibi, dikkatleri üzerlerine çeker ve insanoğlunu derinden derine düşünmeye zorlarlar. Dönüm çağları olağanüstü olgularla, şiddetli toplumsal çarpışmalarla ve büyük buluşlarla tıka basa yüklüdürler. Bu olağanüstü güçleriyle düşünce dünyasını hızlı harekete geçirirler. İnsanoğulları, birbirlerini izliyen dönüşümlerin başdöndürücü hızından telâş ve kaygıya düşer, ümide ya da ümitsizliğe kapılır, hattâ yollarını şaşırırlar. Öyle ki, böylesi bir ortam içinde insanlar, iç dünyalarında var olan önceki dengeyi kaybederler ve birdenbire, gerek gününün ve gerekse yarınının bir sıra güç sorunu ile yüzyüze gelirler.

Mitler (efsaneler) ve efsanecilik, dönüm çağlarının karakteristik özellikleridir. Bunlar, tahttan indirilmiş tarihsel güçlerin silâhlarıdır. Tutucu güçler bu silâhlarla yeni toplumsal ve tarihsel gerçekliğe uyarlar. Mitler, hayatın reddettiği ilkelere, geçici bir zaman için ömür sağlayan güçlerdir. Zamanını yaşamış güçler, efsaneler yardımıyla insanoğlunun bilincini tutsak ederler.

Dönüm çağlarında çeşitli mitlerin geniş ölçüde yaygınlaşmaları, insanın tarihsel süreç içinde oynadığı çözücü rolün, kendine özgü bir biçimde, kabul edilmesidir. Burjuva reformist efsane ü-

reticiliği, sırasında kişilere, halka yöneliktir. Onun asıl görevi, memnuniyetsizliği ortadan kaldırmak ve boş ümit ve hayaller aşılamaktır. Her türden sömürü sisteminin sonsuzlaştırmaktır. Kapitalist ilişkiler içinde günün buyruklarına uymak ve onları şirin göstermektir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi XXV. Kongresinin belgeleri, burjuva ideologlarının, efsaneler ve hayaller yardımıyla, milyonlarca insanı beyninden esir edip tutsak bulundurma çabalarının fiyasko verdiğini açık ve inandırıcı bir biçimde sergiliyor. L. İ. Brejnev, dünya tarihsel sürecinin boyutlarını, önünde durulmaz gücünü ve geleceğini engin bir görünüşle belirtti. Bu panorama içinde yapılan marksist-leninist çözümleme (analiz), doğal ve yasal olarak, burjuva efsanelerine, kapitalist sisteme ve onun destekçilerine yönelik öldürücü eleştiriye dönüştü. Bu eleştiri bir yandan soğukkanlı tutarlı ve kararlı bilimselliği ile, öte yandan demaske edici niteliği ile beyinleri sımsıkı bir mantıkla kavradı. Bunun keskin, iğneleyici, ince ve gizli alaylı kullanılan sıfatlardan ve söylenen etkili sözlerden gelmiyor, çağdaş kapitalist toplum gerçeğinin ustaca sergilenip gösterilmesinden geliyor.

BURJUVA «ELEŞTİRİSİ RUHUNUN» PARADOKSLARI

Günümüzde burjuva-reformist düşünce, paradokslara (inanılmazlıklara) ve efsanelere (mitlere) dayanıyor. Çağdaş kapitalist toplumun en büyük paradokslarından biri genel «eleştiri ruhu» dur. Daha açık bir deyişle burjuvazinin kapitalizmin karşısında takındığı «eleştirici tutumdur». Bu inanılmaz düşünce, bilinen (mahût) Fransız sosyolugu ve ileri gelen anti-komünist Raymon Aron tarafından çok başarılı bir şekilde formüle edilmiştir. Aron, 60'ların başlarında şöyle yazıyordu: «Yüz yıl önce antikapitalist olmak bir skandaldı. Bugün ise antikapitalist olmamak bir skandaldır!»

«Anti-kapitalist» olmak, hem modern hem de faydalıdır. Bu, zamanın havasına tamamen uygun bir tutumdur. Usta işadamları da modaya hızla uyuyorlar. Besbelli ki, finans oligarşinin dar çevresindeki kişilerin tutum ve eylemlerinin temelinde genellikle modaya katılma eğilimi yatmaktadır. Bunlar, mason kardeşliğine içten bağlı olarak daima kendilerini «halkın dostları» diye reklâm ediyorlar. Örneğin, ne denli gülünç ve komik de olsa, ABD Başkan Yardımcısı Nelson Rockfeller, «popülizm» (halkçılık) ile oynamasını çok seviyor. Mültimilyonerler soyundan gelen bu kişi, Başkanlık için seçim kampanyası sırasında, John Kennedy'ye karşı mücadelesinde, kendi partisinin desteğini kaybettiği zaman, yenelgisini şu paradoksal şikayeti ile açıklamıştır: «Halk her yerde benimledir. Ama profesyonel politikacılar ve işadamları bana karşıdırlar, çünkü beni haddinden fazla liberal buluyorlar».

Tekelci burjuvazideki bu tür «eleştirici ruh» ve sahte (yapmacık) devrimcilik, kapitalizmin içinde bulunduğu bunalımın tipik bir ürünüdür, aykırı düştüğü ortama kendini uydurma sürecinin bir ürünüdür. Bu «eleştirici ruhun» arkasında burjuvazinin kapitalist sistemin derinleşen çelişkilerinden korkusu, oluşan sosyalist devrimin korkusu sezilmektedir. Bu «eleştirici ruh», çağdaş tekelci burjuvaziye özgü karşı devrimciliğin bir belirtisidir, onun, devrimci süreci tepeden müdahale ile durdurma, halk kitlelerinin duyduğu memnuniyetsizliğin başına geçme ve onları sonsuz reformlar

yoluna yöneltme çabalarının bir görüntüsüdür.

Kapitalizmin bunalımsız gelişmesi efsanesi, son 40 yıl boyunca tekelci devlet kapitalizminin kendisini, değişen ortama uydurma (intibak) uğraşıları içinde «tam istihdam» koşullarında özel bir yere oturtulmuştu. L. İ. Brejnev, yaygın bir şekilde kullanılan bu mitin (efsane) taçsızlaştırılmasını, yani tahtından indirilmesini kapitalizmdeki bunalımın yeni bir belirtisi olarak göstermekte tamamen haklıdır.

EFSANENİN DOĞUŞU

Kapitalizmin bunalımsız gelişmesini sağlama düşüncesi, demir kalp içinde, yani 1929-1933 dönemindeki «büyük depresyon» zamanında doğdu. Bu düşünce, 40'ların başlarında sistemi kurtarmaya yönelik tekelci devlet pratiğinden türedi. Bu mit, «Genel Teori» John M. Keyns'in 1936 yılında yayımlanan kitabında nazari biçimde ileri sürülmüştü.

Bunalımsız gelişme efsanesinin çekirdeği, «tam istihdam» (kullanım) nazariyesidir. Pratik olarak bu, «efektif (etkin) talebi» uyumlamaya değgin tekelci devlet planıdır. Onun araçları reel ücretleri, ölçülü olarak, düşürmek ve ekonomik büyümeyi, enflasyon yoluyla teşvik etmektir.

Keynes, kronik (süregen) işsizliğin, kapitalist sistemin dayanaklarını tehlikeye düşürdüğü gerçeğini iyi kavrıyordu. Onun «Genel Teorisi», kapitalist devletçe gerçekleştirilecek öyle bir gelir dağılımı düzenlenmesini öneriyor ki, bu sayede burjuvazi ekonominin tekelci devlet düzenlenmesinden doğan yükünü, çalışma (kullanma) adına, emekçilerin omuzlarına yükliyebiliyor. 30'ların özgül koşullarında işsizlik, burjuvazi için bir numaralı sorun iken, Keynes reçetesine «can kurtaran yardımı» gözüyle bakılıyordu. Öyle ki, o zaman sadece ABD'ndeki işsizlerin sayısı 22 milyona yükselmişti. 20'lerde aktif nüfusun ancak yüzde 3-4'ü işsiz iken, bunalım yıllarında bu oran yüzde 23,6'ya çıkmıştı. Sınıfsal çatışmaların keskinliği o derece artmıştı ki, Alman tekelci burjuvazisi, iktidarını faşistlerin eline teslim etmek için hiç de tereddüt etmemişti. Sermaye âlemi zor günler yaşadı ve bu gibi krizlere daha fazla meydan vermemeye ant içti... Tekelci kapitalizmin, tekelci devlet kapatalizmine hızla geçiş süreci başladı. Finans oligarşinin bütün ümitleri tekelci devlet düzenlenmesini gerçekleştirecek olan sürekli bir politikaya bağlandı. Bu açıdan Keynesçilik telâşa düşmüş burjuvazi için gerçek bir buluş idi.

BUNALIMDAN DERSLER

Tekelci devlet kapitalizminin egemen duruma, geçişi serbest ticaretin iflâsı demekti. Bu, pazar ekonomisinde otomatik mekanizmayı işleten «görünmez elin»», bundan böyle sistemin dengesini sağlıyacak durumda bulunmadığı olgusunu kabul etmekti. Bu görev artık devlete geçiyordu. Gerçekte, kapitalizm artık, geniş ölçüde tekelci devletçe düzenlenen, programlaştırılan ve arkadan gelen dönemde planlamaya yöneltilen evreye giriyordu. Bu dönemde tekelci sermaye, faiz oranları, vergi politikası, özel yatırımları bütçeden finanse etme, militarizasyon (askerleştirme) ve parazit (asalak) harcamalar gibi araçların yardımı ile, belirli bir ölçüde de olsa, başarılar sağladı. Ekonomik büyüme oranları yükseldi. İşsizlik azaldı. Ruh hali yükseldi, iç âlemdeki güven arttı ve kapitalizmin «bunalımsız» gelişmesi üstüne teoriler, yağmurdan sonra türeyen muzır otlar gibi, ortalığı kapladılar. Oysa, krizler (bunalım) hiç de yokolmuş değildi. Onlar varlıklarını zaman zaman

hatırlatıyorlardı. İlk bunalım 1948-1949, ikinci 1953-1954, üçüncü 1957-1958, dördüncü 1960-1961, beşinci 1969-1970 yıllarında patlak vermişti. Kapitalist ekonominin bu çarpıntıları, ne de olsa, nispeten hafif, kısa süreli idiler ve sermayenin durumunu ciddi bir şekilde tehlikeye sokmamışlardı. Bu nedenle de Keynes'ciliğe olan güven büyüktü. Burjuva ekonomi düşüncesinin en önde gelen temsilcileri, krizleri giderme yeteneklerini gururla vurguluyorlardı. Bu burjuva iyimserliği, ne yazık ki, bazı marksistlere de bulaşmıştı. 50'lerin sonlarında «Barış ve Sosyalizm sorunları» dergisinin yönetim merkezindeki yuvarlak masa etrafında yapılan sohbet biçimi tartışmalarda görülmüştü ki, kimi marksistler, kapitalist ekonominin «dalgalı gelişmesi» görüşünü gerçeklendirme deneyinde bulunuyorlar, şiddetli bunalımların kaybolduğu, tümüyle oluşmuş devrenin yokolduğu, kesin devreselliğin ortadan kalktığı savını ileri sürüyorlardı. Öyle anlaşılıyordu ki, bu arkadaşlar, gerek ekonomik bunalımların ve gerekse devresel gelişmelerin, makineli üretim temeli üzerine gelişmiş kapitalist üretime özgü olduklarını ilişkin Marks'ın kesin yönergesini unutmuşlardı. Onlar, Mark'sın şu açık uyarmasını da unutmuşlardı: «Nasıl ki, gök cisimleri bir defa belirli bir harekete itilince devamlı olarak tekrarlanıyorlar, toplumsal üretim de, bu genişleyerek ve daralarak değişen harekete bir defa atılınca, tıpkısı oluyor» (Kapital, cilt I, s. 642).

Günümüzde hâlâ devam eden bunalım, hayal ve yanılgıları tuzla buz etti. Bu krız, bunalım çarpıntılarının sinkronik (esinzamanlık) niteliğini yeniden canlandırdı. Bu bunalım bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde hemen hemen aynı zamanda ve aynı şiddetle patlak verdi. Sürekliliği, derinliği ve kapsamı bakımından bu bunalım, 929-1933 bunalımı ile ölçülebilecek klasik tipten bir krizdir. Hatırlatmak gerekir ki, bunu 1929-1933 bunalımına ilk benzetenler burjuva yazarları oldu!

Bu kriz 1974 yılında başladı. Onun gelişmesinin genel temeli, hüküm süren döviz bunalımına organik olarak bağlıydı. Dövizlerin değer kaybetmeleri, doların devalüe edilmesi ve kapitalizmin tüm döviz sistemindeki derin bunalım, burjuva ekonomıstleri ile politikacılarını uzun zamandır uğraştırıyorlardı. Ağır döviz bunalımı ile üretim fazlası devrî bunalımın birleşmesi, devrî krizin kendisine özel bir renk ve biçim verdi. Birçok burjuva yazarı bu krize stagflasyon adını verdiler. Bununla stagflasyon ile 'enflasyonun birleştiği anlatılmak istendi. Ne var ki, bu «stagflasyon» burjuva uzmanlarını yanılttı. İşsizler sayısı 1975 yazında yeniden 17 milyona çıktı, yani aktif nüfusun yüzde 9,2-9,6'sına yükseldi. Sanayi üretimi ABD'nde 1975 Mayısında, kriz önünde ulaştığı en yüksek düzeye göre, yüzde 13,9 düştü!

Bu ortamda Keynes'ciliğe karşı yöneltilen, eleştiriler büyük boyutlara ulaştı. Devri bunalım, bir yandan kapitalist sisteme «güvendeki krizi» öte yandan da, burjuvazideki telâşı açığa vurup sergiledi. Saygın yeni-liberal, De Gaulle'nin eski danışmanı Akademisyen Jack Rueffe, 19 ve 20 Şubat 1975 tarihli «Le Monde» adlı Fransız gazetesinde «Keynes'cilik çağının sonu» başlığı altında, arka arkaya yayımladığı iki makalesiyle Keynesçi düzenlemeye veda duası okudu! Rueffe şöyle yazdı: «Enflasyon artık üstün istihdamı tahrik etmiyor, ama stagflasyonu (durgunluk) ve işsizliği...»

Birbirini izleyen mit (efsane) yalanlanmış oldu. Burjuvazi, krizin organik kusurlariyle savaşmak için humma-

lı (ateşli) bir şekilde yeni silâhlar, yeni yöntemler ve yeni yollar arıyor. Fakat kriz de devam ediyor. Her halde bundan çıkış yolu bulunacaktır. Leonid İliç Brejnev'in XXV. Kongrede belirttiği gibi, komünistler, kapitalizmin «otomatik olarak yıkılışını» asla önceden haber vermiyorlar. Onun daha bir hayli yedekleri var. Ne var ki, son yılların olguları, yeni bir güçle kanıtlıyorlar ki, kapitalizm, «geleceği olmayan bir toplumdur.»

Hâlâ devam eden bunalım, Keynes'çi mitolojiyi gözden düşürdü ve devrî gelişmeyi yeniden doğruladı. Açık ki bununla şimdiki bunalım, gelecek kriz için elverişli zemini hazırlıyor ve kapitalizmin genel bunalımının bundan böyle derinleşmesi yolunda yeni bir adım atıyor. Uğradığı felâketlerden aldığı derslerle burjuvazi, yakın gelecekte bunalımları belki de biraz hafifletebilir, ilerideki derin krizi, daha yumuşak, daha sık ve daha zararsız bunalımlara erteliyebilir. Fakat bununla burjuvazi, Marks'ın yüz yıl önce tıpkı, tabiat araştırıcısına özgü bir kesinlikle çıkardığı aşağıdaki sonucu yalanlamıyor, tersine doğruluyor: «Krizdeki şiddet yokluğu, şimdi onların sıklığınca karşılanıyor» (K. Marks ve F. Engels, Bütün Eserler, cilt 31, s. 15). Kapitalizmin Savaşsonu dönemindeki gelişmesi, Marks'ın bu yargısını en iyi doğrulayan tarihsel bir olgudur.

UYMA SÜRECİNİN YENİ ATILIMI

Kuşku yok ki, şimdiki bunalım, kapitalist toplumun yıllar boyunca sürdürdüğü uyma (intibak) çabalarını, bu yolda ileri doğru da büyük bir güçle itecektir. Fakat bu intibak etme, kapitalist sistemin doğasını değiştirmiyecektir. Uyma süresi kapitalist ekonominin işlev yitimini daha çok derinleştirecektir. Çünkü uyma, çelişkilerin devrimci çözüm zorunluklarını ertelemek demektir. İşte bu yüzden de onu derinleştirmektedir.

Şüphe etmemek gerekir ki, tekelci burjuvazi, tekelci devlet yapısını yetkinleştirmeye çalışacaktır. Bu burjuvazi, tekelleşme sürecini ileri doğru daha da itecektir. Fakat iktidarın, kooperatif ile tekelci devlet kapitalizmi gibi sermayenin geçici şekillerinin, oransal (nispî) payları ne denli daha çok artarsa, işlev yitimi de, geleceği olmayan sistemin o denli daha çok ve kesin ölçütü olacaktır.

Sermaye, sosyalizmin planlı ekonomisine özgü olan mekanizmasını daha aktif olarak kullanmak için çaba gösterecektir. Fakat bununla o, ancak kendi bunalımını şiddetlendirecektir. Çünkü, gelecek topluma özgü olan mekanizmayı aktarıp benimsemek, kapitalist sistemin çelişkilerini daha da şiddetlendirecektir.

Bir zamanlar sermaye hareketleri, ilerici eğilimleriyle ayırdediliyorlardı. Bugün onlar, objektif olarak, progresif (ilerici) hareketlere karşı dönmüşlerdir. Başka bir deyişle onlar, yalnızca belirli bir çerçeve içinde, karşı devrimci intibak sürecine imkân vermektedirler. Sermayenin ayrıcalıklarını sonsuzlaştırmayı kendisine amaç almış olan bu intibak süreci, sınırlı ve geniş ölçüde reklâm edilen reform yoluyla devrimci dönüşüm ve değişimi ertelemek demektir. Bu, yeni tipten üretim biçimine duyulan ihtiyaca ,olgunlaşmış zorunlu gereksinime verilen yarım yamalak bir cevaptır. Bu tür cevabın doğuracağı sonuç, kapitalist sistemin her alanındaki gerginliğini yüzde yüz yeniden arttıracaktır.

Tekelci burjuvazinin, «yapısal reformlar politikası»nı uygularken, sos-

yalizme özgü fonksiyonel mekanizmadan yararlanma zorunda kaldığı görülüyor. Ne var ki, bu yeni oluşlar ile kapitalizmin değişmez ilkeleri arasındaki çarpışmanın sonucunda önüne geçilmez şekilde uyumsuzluklar ve oransızlıklar doğuyor. Bunlar, kapitalist yapının bütün dayanak ve hücrelerine hızla yayılıyorlar. İlkelere uygunsuzluk yüzünden yeni fonksiyonel mekanizmalar, sisteme daha büyük bir istikrarsızlık getiriyor ve toplumsal demagojiyi kesinlikle artırıyor. Burjuvazi gerçek amaçlarını gizleme yoluna gidiyor, «antikapitalist» maske takınma zorunda kalıyor ve halk kitlelerinin çıkarlarıyla cilve yapmada yarar arama gereğini duyuyor. Fakat finans kapital, tüm tekelci devlet eylemlerinin pratiği ile, gerçekte, halk yığınlarının politize olmalarını teşvik ediyor. Onlarda politik çözümlere ve politik yaşama karşı yarar ilgisini arttırıyor.

Egemen tekelci burjuvazi geleceğin korkusu altında yaşıyor. Onun silâhı, giderek daha çok, sosyal demagoji, küçük ödünler vermek, kısmî reformlar yapmak ve kendi sıralarında çelişkileri, pamuk ipliğine bağlıyarak, çözme oluyor. Onun inancı, son sömürücü toplum biçiminin saat onikisine doğru, önüne durulmaz bir şekilde yön almış olan tarihsel saatin ibrelerini durdurmak, hattâ geri çevirmek için, varolmayan alşimik formülü arayıştır. Egemen emperyalist sınıfın işte bu inanç ve davranışı, damgasını sermayenin tüm olarak yeniden üretimi sürecinin hareketine, giderek daha güçlü ve açık bir biçimde, vuracaktır. Bu davranış yeni mitler (efsane) yaratacaktır. Bu gidiş, kapitalist temelde önüne geçilmez krizi derinleştirecektir.

Tarihsel girişim sermayenin elinden kesinlikle kayıyor. Onun çağı geçmişe aittir. Kapital (sermaye) ise, sosyalist çağda bir anakronizmdir, yani tarihe aykırı düşen bir olgudur. Bu nedenle, yokolma yazgısının izlerini üzerinde ister istemez taşıyacaktır. Sosyalizmin varlığı ve onun milyonlarca insanın bilinci, kalbi ve eylemi üzerinde yaptığı inandırıcı etkisi giderek genişleyecektir. Kapitalizm mevziini, yani bugünkü yerini kaybederek, kin ve nefret ekecek ve antikomünist zehir saçacak, iftira ve efsaneler uyduracaktır. Fakat bu arada, tarihsel mahkûmiyetinin yükünü omuzlarında taşıyacaktır. Tarihin yasası budur.

«Rabotniçesko delo» gazetesinden çevrilmiştir.

SOFYA-PRES

Bir Sovyet insanının Siyasi ve Kişisel Hak ve Özgürlükleri Üzerine

NİKOLAİ VİRTUK

Dünyadaki iki sosyal sistemin, insan hak ve özgürlüklerinin sağlanması sorunlarını çözmekteki kadar şiddetle birbirlerine karşı çıktıkları bir başka alan bulmak zordur.

Burjuva ideologları ve politikacıları, toplum, insan ve devlet arasında asırlardır süren uzlaşmazlıktan ve asırlardır süren bireycilikten sözederler. Karl Marks'ın da gayet yerinde olarak belirttiği gibi, özgürlüğün kişinin değil sermaye ve sermaye işlerliği özgürlüğü olduğu burjuva toplumunda, insan ilişkilerinin ve niteliklerinin böyle yorumlanması oldukça mantıklıdır ve anlaşılabilir. Her sömürücü toplumda varolan, devletle insan arasındaki ebedi uzlaşmazlığın sonucudur bu.

İnsan hayatındaki sosyal koşulları kökünden değiştiren sosyalizm, karşılıklı yardımlaşma, işbirliği ve sömürüden kurtulmuş insanların yoldaşça rekabeti gibi yeni ilişkiler kurarak ve geliştirerek, insanın faaliyeti, ilişkilerinin biçimi, davranış kuralları ve idealleri için yeni yöntemler ve itici güçlerle, insanı yeni bir insan haline dönüştürür. Bütün bunlar, kişisel çıkarların toplum, devlet ve kollektif çıkarları ile uyumlu şekilde birleşmesini sağlar.

İnsanın özgürlüğünü ve geniş haklarını belirleyen ve garantileyen, bireyin toplum, devlet ve kollektiften bağımsızlık derecesi değil, onlarla olan sağlam bağları ve sosyalist demokrasi temeline dayanan işbirliğidir. Her Sovyet insanı Sovyet toplumunda daha da zenginleşen ve maddi güvenlik açısından niteliksel olarak yeni bir seviyeye getirilen geniş siyasi hak ve kişisel özgürlüklerden pratikte yararlanır.

TOPLUM OLAYLARINI VE DEVLETİ YÖNETME HAKKI NASIL YERİNE GETİRİLİR

Sovyetler Birliğinde çok kişi, özellikle gençler, kapitalist ülkelerde fabrikaların, tren yollarının, büyük arazilerin, çeşitli emlâkın hâlâ özel mülkiyet olduğunu, bir insanın ötekini sömürdüğünü, ve çalışmayan insanların olduğunu anlamakta güçlük çekiyor. SSCB nüfusu şöyle oluşuyor: işçiler % 60.6, kolleftif çiftliklere katılan köylüler % 17.8, diğer emekçiler % 21.6. Çalışabilecek kabiliyette olan kişilerin % 92.4 ü ya çalışıyor, ya da okuyor, (16-59 yaş arasındaki erkekler, 16-54 yaş arasındaki kadınlar); diğerleri ev bakımı, çocuk büyütme ve sair işlerle meşgul. Bunun için de ülkede başka bir insanın emeğini sömürerek geçinen hiç kimse yok.

Ülkenin bütün zenginlikleri halka ait; özgür ortak emekle yaratılan mallar ve diğer üretim nimetleri en adil prensibe, yapılan işe göre dağıtılır.

Halka, Emekçi Halk Milletvekilleri Sovyetleri kanalıyla iktidar ve toplum ile devlet işlerini yönetme yetkisi verilmiştir. Kamu örgütleri ve emekçi halk kollektifleri ülke yönetiminin önemli sorunlarını çözmede aktif olarak yer alırlar. Bunun için de uygun hak ve yetkilere sahiptirler.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi, başlıca parti örgütleri ve önemli kuruluşları yoluyla, kamu kuruluşlarının, işçi birliklerinin ve Sovyetlerin çok yönlü faaliyetlerini yöneltir ve beraberliği sağlar. Fakat Parti bu görevini tahakküm yoluyla değil, ideolojik ikna ve eği-

tim vasıtasıyla yapar. Sovyet toplum yaşamının her yönünü dikkate alan, bilimsel olarak hazırlanmış uzun vadeli gelişme planları doğrultusunda, ülkenin izlediği politikayı dikkate alarak her konudaki soruları doğru ve derinlemesine ele alır ve talepleri yansıtmaya çalışır. Bunları yaparken hem toplumu bir bütün olarak, hem de her Sovyet vatandaşını tek tek göz önüne alır. Sovyetler Birliği Komünist Partisi tüm Sovyet vatandaşlarının öncüsü, kamu örgütlerinin ve işçi birliklerinin çekirdeğidir. Kayıtlı üye sayısı 15 milyon 496 bindir. Bu sayının %41.6 sı işçi, %13.9 u kollektif çiftçiler, %20 kadarı teknotrat aydın temsilcileri ve %24 den fazlası da bilim, edebiyat, sanat, eğitim, halk sağlığı dallarında çalışan emekçiler, hizmet işçileri ve yönetici personeldir. SBKP 100'den fazla ulusal ve uyruğun temsilcilerini bünyesinde toplar. SBKP'nin 25. Kongresi partinin ve Sovyet devletinin iç ve dış politika konularındaki görevlerini arttırmış ve SSCB'nin 1976-1980 Ekonomik Kalkınma Programının temel yönlerini onaylamıştır. Partimizin amaçlarının ve faaliyetlerinin, insanlığın refahı insan için gerekli olan her şeyi yerine getirmeye yönelik olduğunu tüm dünya görmektedir. Partiyi ülkeye ve halka yakın kılan ve onu tüm Sovyet vatandaşlarına sıkı bağlarla bağlayan ve sonsuza dek bağlayacak olan da bu büyük ve insancıl amaçtır.

Sovyet vatandaşlarının, ülke, devlet ve toplum işlerini yönetme hakları, 1) özgürce seçilmiş temsilciler aracılığıyla, ve 2) doğrudan doğruya yerine getirilmektedir. En önemlisi Emekçi Halkın Milletvekilleri Sovyeti olan tüm halkı bünyesinde toplayan ve SSCB'nin siyasal temeli olan Sovyet demokrasisinin temsil şekilleri dolaysız demokrasiyle bağdaştırılmıştır. Dolaysız demokrasinin temel şekilleri şunlardır: Oturma bölgelerine ve üretime göre düzenlenen halk toplantıları (köy toplantıları, kollektif işyerlerinde yapılan işçi ve çalışanların toplantıları, yetkili organlara iletilecek olan buyrukların karara bağlandığı, delegelerin ve yönetim kurulları raporlarının okunduğu ve bölgedeki halk mahkemelerinde iki yıllık bir süre için görev alacakların seçildiği seçmen toplantıları, vb.), referandumlar, kanun taslaklarının ve devlet yetkililerinin kararlarının tartışıldığı ülke çapında ve bölgesel toplantılar, kamuoyu kuruluşları ve diğerleri

Sovyetler gerçek demokratik kurullardır. Yüksek Sovyetler 4 yıllık bir dönem için, bölgesel sovyetler de 2 yıllık bir dönem için halk tarafından seçilirler. Yüksek ve Bölgesel Sovyetler sistemi devletimizin federatif yapısını yansıtır. Bugün SSCB 15 bağımsız, Birleşik Cumhuriyet, 20 Özerk Cumhuriyet, 8 Özerk Alan ve 10 Ulusal Bölge'den oluşmaktadır.

SSCB Yüksek Sovyeti, Birlik ve Özerk Cumhuriyetler Yüksek Sovyeti sırasıyla SSCB'nin ve Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin yüksek yetkili temsilcileridir. SSCB Yüksek Sovyetinin iki organı vardır: Birleşik Sovyet ve Uyruklar Sovyeti. Doğrudan doğruya halk tarafından seçilen Uyruklar Sovyetinde Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin, Özerk Alanların ve Ulusal Bölgelerin temsilcileri vardır. Birleşik Sovyet de aynı şekilde tüm ülke halkı tarafından seçilir.

Bazı burjuva devletlerinde parlamento üyesi olmak için, kişinin halk tarafından seçilmesi gerekmeyebiliyor. İngiltere'deki Lordlar Kamarası asil ailelere mensup kişilerle Kraliçe tarafından sonradan ünvan verilen asillerden oluşuyor. Bu soylu kişilerin Lordlar Kamarasında birer sandalyeleri ve oy kullanma hakları var. Kanada'da Senato üyeleri Başbakan'ın önerisi üzerine Genel Vali tarafından atanıyorlar ve yerlerini 75 yaşına kadar koruyorlar.

SSCB Yüksek Sovyetinin 1974 yılının Haziran'ında seçilen delegeleri arasında 498 işçi, 271 kollektif çiftçi, bilim, kültür, eğitim, halk sağlığı ve basın alanlarında çalışan 142 işçi, çeşitli kuruluşlarda ve ulusal ekonominin çeşitli dallarında çalışan 77 yönetici ve uzman, 215 devlet ve hükümet yetkilisi, 17 ticaret yetkilisi ve hizmet sektöründe görevli 56 işçi bulunuyor. Bu delegelerin % 72.2 si SBKP asil veya aday üyeleri. Geri kalan %27.8 i ise Partili değil. 30 yaşından küçük olan delegelerin oranı %18.4, kadınların oranı da % 31.3. SSCB Yüksek Şûrasına 1974 yılında 61 değişik uyruklu delege seçilmişti.

1975 yılında Birleşik ve Özerk Cumhuriyetler Yüksek Sovyetlerine seçilmiş olan delegelerin %50 den fazlasını işçi ve köylüler oluşturuyor. Kadınların oranı sırasıyla %35.4 ve %39.1, 30 yaşının altındaki gençlerin oranı da %18.3 ve %22.

Bölgesel Sovyetler, halkı en yoğun bir şekilde temsil eden kurullardır. Bu Sovyetlerdeki delege sayısı 2.2. milyondur. Kent Sovyetlerinde işçiler (%60.3) kırsal bölge Sovyetlerinde kollektif çiftlik çalışanları oran olarak ağır basmaktadırlar.

Bölgesel Sovyetler delegelerinin yaklaşık %50 sini kadınlar, üçte birini de 30 yaşın altındaki gençler oluşturuyor. Sovyetlere 100'den fazla uyruğun temsilcileri seçilmiş bulunuyor. Böylelikle, işçi ve köylülerin yanısıra, Sovyet toplumunun, değişik sosyo-demografik ve meslek katmanları da bu kurullarda temsil edilmiş oluyorlar.

ABD, İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük ülkelerde, burjuva parlamentolarında, toplumun çoğunu oluşturan sınıflar ve sosyal katmanlar hemen hemen hiç temsil edilmiyorlar veya çok kısıtlı bir

oranda temsil ediliyorlar. ABD Kongresi üyeleri arasında bir tek işçi, küçük çiftçi veya küçük memur yok. Buna karşılık, sandalye sayısının %35 ini iş adamları oluşturuyorlar. İngiltere Avam Kamarasının 130-170 sandalyesi şirket yöneticilerinin elindeyken, sadece 30-40 sandalyesi işçilere ait. Kadınlar ve gençler çok kısıtlı bir oranda temsil edilebiliyorlar. ABD nüfusunun %11'ini oluşturan zenciler 435 sandalyeli Temsilciler Meclisinde sadece 17 sandalyeyi, 100 sandalyeli Senato'da da yalnızca 1 sandalyeyi ellerinde bulunduruyorlar.

Halkın taleplerini karşılamak ve çıkarlarını korumak için, Sovyetlerin sorunları çözmede gösterdiği canlılığın özü, Sovyetlerin yan kuruluşları olan sosyal faaliyet kurullarındaki çalışmaları da teşvik etmesinden gelmektedir.

31 milyonu aşkın faal üye — delege değil — sokak, ev ve ebeveyn komiteleri kadın dernekleri gibi çeşitli kamu örgütleri de Sovyetlerin doğrudan denetimi altında çalışıyor.

Sovyetler en geniş yetkiye sahip organlardır. Yüksek Sovyetler — SSCB'nin ve Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin — yasama yetkisini ve ülkeyi yönetme görevini ellerinde bulunduruyorlar. Son 10-15 yıl içinde Sovyet yasalarında bir takım köklü değişikliklerin yapıldığını da bu arada belirtmek gerekir. Yeni İş, Halk Sağlığı, Halk Eğitimi, Çevre Güvenliği, Evlilik ve Aile Kanunlarıyla yeni Medeni Kanun ve Ceza kanunlarının ortak amacı, yurttaşların haklarını ve güvenliklerini arttırmak, yasaların eksiksiz olarak uygulanmasını sağlamak ve çalışanların, sosyal ve siyasal haklarını en geniş şekilde kullanmaları için gerekli ortamı hazırlamaktır.

Bölgesel Sovyetler, ekonomik gelişmeyi yönlendirerek ve halka çeşitli bölgesel ve sosyo-kültürel kolaylıklar sağlayarak görevlerini yürütürler. Kendi bölgelerindeki halkın yasal çıkarlarını korurlar, kamu düzenini ve meşrûiyeti sağlarlar. 1968-1971 döneminde kabul edilen hükümler, köy, bölge ve kasaba Emekçileri Sovyetlerinin yetkilerini arttırmış ve halkın maddi ve kültürel ihtiyaçlarının daha iyi bir şekilde karşılanabilmesi için bu organların çeşitli kuruluş, kurum ve örgütlerin faaliyetlerini yönlendirme olanaklarını genişletmiştir.

Sovyetler her geçen yıl biraz daha faal oluyorlar. Halkla olan ilişkilerini sıklaştırıyorlar, işlerini daha büyük bir açıklıkla yürütüyorlar ve yürütme organları üzerindeki denetimlerini arttırıyorlar.

Yasama ve yürütme yetkilerinin ayrı ayrı organların elinde bulunduğu ve vekillerin seçmenlerine karşı sorumlu olmadığı burjuva parlamenter sistemlerinin kötülüklerinden uzak olan Emekçiler Sov-

yetleri, etkin kurumlardır. Sovyet delegeleri, Batı ülkelerinde çoğunlukla olduğu gibi, profesyonel milletvekilleri değillerdir. Sovyetlere delege olarak seçilmiş olan işçiler, kollektif çiftçiler, öğretmenler, doktorlar ve diğer bir çok meslekten insanlar eski işlerini korurlar ve bir delegenin görevleriyle günlük yaşamlarını bir arada yürütmeye çalışırlar. Bu durum, onlara, işçilerin yaşam koşullarını, ihtiyaçlarını ve çıkarlarını daha yakından inceleyip daha etraflıca ifade etme olanağını sağlıyor. Aynı zamanda tabanla da olan ilişkiyi sağlamlaştırıyor. Delegeler aldıkları kararları ve çıkardıkları yasaları aynı zamanda faal olarak uygularlar da. Kendilerine yasama görevleri için ayrıca ödeme yapılmaz, ancak delege olarak görevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri için gerekli masrafları karşılanır.

Seçmenler isteklerini delegelere bildirirler. Yasa gereğince, Sovyetler seçmenlerin önerilerini giderek daha çok yerine getirmekle yükümlüdür. Örneğin, 1971-1974 yılları arasında yaklaşık 1,700,000 öneri Sovyetler tarafından kabul edildi, ve çoğu da yürürlüğe kondu. Seçmenlerin istemlerinin karşılanması, hem delegelerin ayrı ayrı hem de Sovyetlerin bir bütün olarak çalışmalarının bir göstergesidir.

Sovyet delegeleri seçmenlerine karşı sorumludurlar. Yasa gereğince, delegeler, yaptıkları işler ve Sovyetlerin faaliyetleri hakkında seçmenlerine rapor vermek zorundadırlar. (Yüksek Sovyet delegeleri en az yılda bir kez, bölgesel Sovyet delegeleri de en az iki yılda bir kez). Seçmenlerinin güvenini sağlayamayan veya bu şerefli ünvana yakışmayacak hareketlerde bulunan bir delege, SSCB Anayasasının 142. Maddesi'ne göre seçmenleri tarafından görevinden alınabilir. 1974 yılında seçmenlerinin güvenine hak kazanamayan 654 delege bölgesel Sovyetlerden çıkarılmışlardı. Bu arada belirtilmesi gereken bir konu da, burjuva yasalarında parlamento üyelerinin seçmenlerine karşı sorumlu tutulmadıkları ve yine seçmenleri tarafından görevlerinden alınamadıklarıdır.

SOVYET YURTTAŞLARININ SEÇME HAKLARI

Devletin temsilci organlarını oluşturmada tüm Sovyet yurttaşları özgür iradelerini kullanırlar. Tüm düzeylerdeki Sovyetler için, gizli oy esasına dayalı genel ve eşit seçim hakkı uygulanmaktadır. Bölge halk mahkemelerinde görev alacak yargıçlar da bu aynı yöntemle seçilirler.

Irk, uyruk, cinsiyet, din, eğitim, ikâmetgah, sosyal köken, sosyal mevki farkı gözetilmeden, 18 yaşını doldurmuş olan her SSCB vatandaşı oy kullanma hakkına sahiptir.

18 yaşını doldurmuş olan her Sovyet vatandaşı bölgesel Sovyetlere seçilme hakkına sahiptir. Yirmi bir yaşını doldurmuş olanlar Birleşik veya Özerk Cumhuriyetlerin Yüksek Sovyet'lerine ve yirmi üç yaşındakiler Sovyetler Birliği Yüksek Sovyetine seçilmeye hak kazanırlar.

Bazı kapitalist ülkelerde, seçmen yaşını 18 e indirme gibi seçim reformlarına rağmen, birçok insan ikametgah uygunsuzluğu yüzünden seçim sandıklarından uzak tutulur. Örneğin, ABD'de başkanlık seçimlerine katılabilmek için 30 gün aynı bölgede ikamet etmek, Federal Kongre seçimlerine katılabilmek için 33 eyaletin kuralları gereğince aynı bölgede bir yıl ikamet etmek, 15 eyalet kurallarınca 6 ay, 2 eyalet kurallarınca ise, 3 ay oturmak gerekmektedir. Bu süre Fransada' altı aydır. ABD'nin 12 eyaletinde eğitim seviyesi göz önüne alınmakta, 38 eyaletinde ise seçim vergisi uygulanmaktadır.

Tüm Sovyet vatandaşları, eşit seçme hakkına sahiptir. Kadınlar erkeklerin yararlandığı seçim haklarından eşitçe faydalanırlar, askerlik görevi yapan vatandaşlar da Sovyetler Birliği Anayasasının 137 - 138 inci maddeleri gereğince seçim haklarını diğerleriyle eşit olarak kullanırlar. Tüm seçim komiteleri Sovyetlerin aynı oranda temsili esasına göre oluşturulur, ve her komite bir delege seçer. Eşitlik ilkesini en iyi şekilde sağlayan bu sistem hem basittir hem de seçmenlere çeşitli kolaylıklar sağlar.

Burjuve devletlerindeki seçim bölgelerinde seçmen sayısı eşit değildir. Fransa'daki Parlamento seçimlerinde (1968), ortalama bir seçim bölgesinin seçmen sayısı 60.000 olduğu halde 18 bölgede 40.000'in altında seçmen, 31 bölgede de 80.000'in üstünde seçmen vardı. İngiltere'de şehir seçim bölgelerinin bir adayı, kırsal bölgenin adayından çoğunlukla daha yüksek sayıda seçmene sahiptir. ABD yasama organlarının her hangi birinde çoğunlukta olan parti, bölgeleri bölüp seçmen sayısını azaltarak sandalye sayısını ortalama yüzde 13-17 civarında arttırabilir.

Çoğu kapitalist ülkelerde yürürlükte olan çoğunluk sistemleri, son tahlilde, eşit temsil ilkesini ve hür irade esasını çarpıtırlar. Fransa'da 1973 yılında yapılan parlamento seçimlerinde, bir Komünist delegenin seçilmesi 70.600 oy gerektirirken, egemen burjuva çevrelerinin bir partisi olan Cumhuriyetçi Demokratların (UDR) bir delegesinin parlamentoya girebilmesi için sadece 30.415 oy gerekiyordu. Oyların %46 sını (toplam seçmen sayısının azınlığı) alan iktidar partileri Mecliste 254 sandalye kazanırken, oyların %46.7 sini almış olan Sol kanat partileri 176 sandalye elde ettiler. Komünist Partiden sa-

dece bir kaç yüz oy fazla almış olan UDR, KP'nin 2.5 katı sandalye sayısına sahip oldu.

Tüm Sovyetlerin — SSCB Yüksek Sovyeti, Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin Yüksek Sovyetleri de dahil olmak üzere — delegeleri doğrudan doğruya kendi bölgelerine bağlı yurttaşlar tarafından seçilirler.

Gizli oy sistemi her Sovyet vatandaşı için geçerlidir. seçmen, oyunu yalnız olarak, kararını hiç kimseye söylemeden atar.

Seçimleri organize etme ve gerçekleştirme işlemi emekçiler ve onların kamu kuruluşları tarafından yapılır.

Seçimleri hazırlama, yapma ve kontrol etme mekanizması o ülkenin halkı tarafından yürütülür. Bu işler devlet mekanizmasına bağımlı değildir. Seçim komitelerine seçilen vatandaşlar, gönüllü olarak, para almadan çalışırlar. Onun için de mali yönden ne devlete ne de adaylara bağımlıdırlar.

Haziran 1975'ta yapılan Birleşik Özerk Cumhuriyetler Yüksek Sovyetleri için yapılan seçimlerde 2.000.000 seçim komitesi oluşturulmuştu. Bu komitelerde 9.2 milyondan fazla insan görev aldı: bunların %61.5 i işçi ve kollektif tarım, işçisi, %47.2 si kadın, %35.6 sı SBKP'nin adayları, %64.4 ü partili olmayan halk, % 25.5 i ise 30 yaşının altında ki gençlerdi.

Adaylar emekçilerin genel toplantılarında nerede çalıştıkları ve yaşadıkları dikkate alınarak tayin edilir. Tayin etme süreci içerisinde seçmenler, adaylarının kişisel ve profesyonel niteliklerini eleştirel bir gözle incelerler. Sovyetlerin demokratik geleneklerine bağlı olarak (ki bunu Sovyet toplumunun homojen yapısına ve Komünistlerle partili olmayan vatandaşların kaynaşmasına borçluyuz), gizli oy kartlarında seçmenlerin serbest iradeleriyle yazdıkları bir tek adayın ismi bulunur. Onların birliği serbest iradeleri ve politik etkinlikleri oy kullanma oranının yüksekliğinde, Komünist ve partisiz adayların arasından hemen hemen aynı kişileri seçmelerinde ifadesini bulur. Sovyet seçimleri ve **halk mahkemeleri** seçimlerinde katılma oranı % 99 un altına düşmez.

Katılma oranının çok düşük olması burjuva seçimlerinin en önemli özelliklerindendir. ABD'de 1972'deki başkanlık seçimlerine 139.6 milyon insanın katılma hakkı vardı, seçmen listesine bunların 94.5 milyonu girdi, ancak seçimlere katılanlar sadece 77 milyon kişiydi. Böylece 59.9 milyon, yani seçmenlerin % 44'ü seçimlerde oy

kullanmadı. ABD'de oy kullanmıyanların oranı hiç bir zaman % 30 un altına düşmedi. Bu ise bize 20. yüzyılda ABD başkanlarından hiç birinin oy çoğunluğuyla seçilmediğini gösteriyor. Diğer kapitalist ülkelerde de katılma oranı oldukça düşük. Örneğin Fransa'da 1962 parlemento seçimlerine 8.6 milyon kişi katılmadı ki bu %32.2 ile en yüksek katılmama oranı idi.

VATANDAŞLARIN DEVLET MEKANİZMASINDA MEVKİ SAHİBİ OLMA VE ONU KONTROL ETME HAKKI

Sosyalist sisteme ve özellikle Sovyet demokrasisine karşı güvensizlik yaratmak amacıyla, Sovyetler Birliğinde «özel bir sınıf» «imtiyazlı insanlar tabakası» oluştuğu söylentileri yayılmakta ve bu sınıfın işçi sınıfına rağmen, her türlü nimetten öncelikle yararlandığı ileri sürülmektedir. Devletin yüksek kademesindeki memurlar, Partililer ve ileri gelen kamu kuruluşlarındaki bazı kişilerden oluşan bir «yöneticiler eliti» varolduğu söylenmektedir.

Acaba gerçek nedir? Bu «yöneticiler» kimlerdir? Bunlar mevkilerine nasıl gelmişlerdir ve nasıl görevden men edilirler?

Sovyet yaşam tarzı ve Sovyet hukuku bu soruların cevaplarını verebilir.

Her Sovyet vatandaşı devletin yetkili organlarına seçilebilme ve yönetim mekanizmasında her mevkiyi alma hakkına sahiptir. Ayrıca her Sovyet vatandaşı yetkili mevkilerde bulunanları kontrol etme, memurların yaptıkları işlerde her adımı inceleyebilme, ve bu kişilerin temsil ve yönetim kapasitelerini değerlendirme hakkına sahiptir. Devlet ve yönetim mekanizması emekçilerden ve Sovyet toplumunun tüm sosyal tabakalarından oluşur. Bu tabakalar içinde aydınlar ağır basar (öğretmenler, doktorlar, araştırmacılar, bilim adamları). Sosyal grupları ve sınıfları yakınlaştırma süreci, toplumun bütün kesimlerinden uzmanlar yetiştirilmesi şartını koşar. 1971'deki Parti Kongresinde belirtildiği gibi, Merkez Komite Sekreterliklerinin, Birleşik Cumhuriyetler Komünist Partilerinin, bölgesel komitelerin ve bölgesel yürütme komiteleri üyelerinin % 80'inden fazlasını ve Sovyetler Birliği Devlet Komitelerinin Başkanlık ve bakanlıkların % 70'ini kariyerine işçi veya köylü olarak başlamış kişiler oluşturur. Ülkenin en büyük sanayi işletmelerinin yöneticilerinin % 50'si eski işçilerdir.

Hatta Z. Brzezinski ve S. Huntington gibi sosyalizm sempatizanı bile sayılmayan kişiler bile Sovyetler Birliğinde ki yüksek kademe si-

yasi liderlerin, ABD'nin tam tersine işçi veya köylü ailelerden geldiğini söylemişlerdir.

Alain Gerard'ın Fransa da 2.530 önde gelen yurttaş, politikacı, bilim adamı ve sanayici arasında yaptığı anket oldukça enteresandır. Sonuçlar şöyle görüldü: «ileri gelen Fransız»lardan % 61'i nüfusun % 5 ini oluşturan ailelerden, % 30'u orta sınıftan, % 6'sı arazi sahibi ailelerden ve % 3'ü işçi ailelerinden gelme insanlardan meydana geliyordu. Tabii ki geniş kapitalist ülkelerde devlet memurları durmadan işçi sınıfına yaklaşıyor (yaşama standartları, işlerin tabiatı ve ideolojik bakımdan). Fakat yüksek bürokrat zümre hala kast geleneklerini sürdürüyor ve burjuva toplumunun en yüksek tabakasını teşkil eden bir «yüksek kabuk» teşkil ediyor. Eğer toplumun dinamiğini inceleyecek olursak, devlet mekanizması, tekeller ve diğer şirketler arasında sürekli bir personel değişimi görürüz. Hiyerarşideki katı kurallar, yüksek mevkilerde hep aynı sınıftan kişilerin bulunmasını zorlar. Çalışanların «politik geçmişlerine özel bir dikkat gösterilir. 1972'deki kararlar gereğince 'hükümetle çalışan anayasa düşmanı kimseler' FGR'de ki uzmanlar mevkilerinden politik nedenlerle uzaklaştırıldılar. Bazıları Vietnam savaşına karşı çıkmak yüzünden, bir kısmı «Doğu Bloğuna» turistik seyahate gitmek yüzünden ve bazılarıda sendika üyesi olmak sebebiyle hatta, birkaçı Uluslararası Demokratik Avukatlar Birliğine kaydoldukları gerekçesiyle işlerinden atıldılar. Atılma—sebepleri arasında Neo—Faşist partileri protesto gösterilerine katılmak da vardı. Hükümet hizmetinden 'kayıtsız şartsız atılma sebebi' Komünist Parti üyesi veya sempatizanı olmak, demokratik derneklere kaydolmak, grevlere ve «politik güvensizlik» uyandıran gösterilere katılmaktır. (Bu özellikle öğretim üyeleri, lise öğretmenleri, hakimler ve savcılar için geçerlidir.)

Zaten devletin yetkili organlarına kimlerin seçildiğini ve bunların içinde kimlerin çalıştığını belirtmiştik. Şimdi Sovyet vekillerinin özellikleri üzerinde, biraz daha duralım. Vekilliklerin yapısı sürekli değişir, dinamiktir. Her yeni seçimde %50 den fazla vekil görevlerinin ilk devresi için seçilir.

Sovyetler halkın temsil edildiği organlar olarak, devlet mekanizmasının tümünde önde gelen rol oynarlar. Ekonomik kontrol, sosyal ve kültürel kolaylıkların inşası, savunma ve güvenlik işlerinin yerine getirilmesinde temel bağlantıları oluştururlar. Ülkenin yüksek temsil organı Yüksek Sovyet, Sovyetler Birliği Yüksek Sovyet Başkanlıklarını, Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin Bakanlık Konseylerini seçer, Yüksek Mahkemeleri tayin eder, Bölgesel Sovyetlerin Yürütme

Komiteleri, vekiller arasından seçilir ve tekabül eden Sovyetlerce kontrol edilir. Vekiller arasında seçilen Sovyet Kıdemli Komisyonları kontrol organı olarak çalışır ve sektör başkanlarına, Sovyetlerin Yürütme Komitelerine, işletmeleri, yani kendi bölgelerinde ki tüm kuruluşlara tavsiyelerde bulunurlar.

Yürütme organlarının tam sorumlu olması ve yetkili temsil organları, işçi birlikleri, kamu kuruluşları tarafından kontrol edilmesi, memurların değiştirilebilmesi prensiplerine tamı tamına uyulur.

51 milyon işçinin katıldığı 300.000 işçi toplantısında Mahalli Sovyet Yürütme Komitelerinin 50.182'si (% 99.6 sı) son toplantı raporlarını okudu, 92.000 işçi toplantısında da (17 milyon kişi katılmıştı) 44.222 sektör, mıntıka, bölge, kasaba ve şehir Yürütme Komitesi raporlar hazırladı.

Hükümette herhangi bir mevkii olan herkesin yerine bir başkası tayin edilebilir, yani görevden alınabilir. Bu kişilerin faaliyetleri sürekli kontrol altındadır. Yaptığı iş şu kriterlere göre değerlendirilir: İşçilerin ve diğer kollektif çalışan emekçilerin çıkarlarını ne kadar derinden, doğru ve dikkatli olarak savunuyor, ona verilen yetkileri ve görevleri ne kadar yerine getiriyor.

İleri sosyalizm, bilimsel ve teknolojik gelişme (yaşam standartlarının yükselmesi, eğitim ve kültür seviyesinin artması, tüm çalışanların yetiştirilmesi) «yöneticilere» daha fazla bir dinamizm getirdi. Aynı amaca hizmet için, personeli seçmekte ve ödüllendirmekteki demokratik süreç geliştirildi. Seçilebilirlik ve boş yerler için (yüksek okullar, araştırma enstitüleri ve diğer enstitüler, rekabet, sorumluluğu değiştirme pratiği, ulusal ekonomiyi yönlendiren uzmanlar üzerinde ve devlet işleri üzerindeki kontrol hergün daha geniş boyutlar kazanıyor. Devletteki profesyonellik kıstasıyla ve yönetim mekanizmasıyla yöneticilerin daha kısa ve anlaşılır kurallarla iş görmesi, yönetim sürecinin dönemleri, uzmanlara düzenli sertifika verilmesi) demokrasi daha da genişletildi.

Kamuoyunun idarecilere olan etkisi daha verimli hale geldi, devletin ve ekonomik mekanizmanın her kesiminde ve bütün dönemlerinde yönetici personel üzerinde daha katı bir demokratik kontrol uygulanmaya başladı, vatandaşların hakları idarecilerle yapılan sözleşmelerle daha da garanti altına alındı (halk herhangi bir idareci veya sorumlu hakkında istediği şikayeti getirebilir, idarecilerin işlerini geliştirmek üzere herkes teklifte bulunabilir, idareciler kanunu çiğnediği takdirde halkın onları tutuklatma ve kanunsuzca çiğne-

nen hakları yüzünden gördükleri zararı tazmin ettirme hakkı var. v.b.)

Bütün bunlar, her Sovyet vatandaşının gerekli bilgiye profesyonel ve ahlaki niteliklere sahip olduğu takdirde devlet ve ekonomi mekanizmasında mevki alabileceğini gösteriyor.

Vatandaşlar devlet mekanizması üzerindeki kontrolü sadece Sovyet vekilleri aracılığıyla değil, doğrudan, şikayet haklarını teklif ve diğer kurumsal haklarını kullanarak da yaparlar. Sovyet devletinin demokratik temellerle kurulmuş halk kontrol organları vardır. Bunların yapısı işçi toplantılarında, veya yerleşme bölgelerinde iki yıllık bir dönem için işçiler, kollektif çiftçiler, emekçiler, öğrenciler ve dairelerde, kurumlarda, askeri birliklerde veya diğer enstitülerde çalışan kişilerden oluşur. Halkın bu kontrolü aynı halk kontrol komitelerinde olduğu gibi devletin kurallarını çiğneyen tüm kişilerle ilgili dökümanların incelenmesi, ve yürütme komisyonundan açıklama isteme haklarına dayanır. Halk kontrol komiteleri ceza verebilirler, isterlerse konuyu tartışılmak üzere işçi organlarına veya kamu kuruluşlarına iletebilirler.

Sovyet vatandaşları çeşitli kamu kuruluşları — sendikalar, Komsomol ve diğerleri — yoluyla, en geniş kontrol faaliyetini yürütürler. Bir işletmenin yönetimi, sendika organının emriyle toplu sözleşmeyi durdurmak veya idarecinin işine son vermek zorundadır. Eğer bir idareci işçi haklarını çiğner veya toplu sözleşmedeki hükümlere uymazsa, ya da bürokratik yöntemlere başvurursa bulunduğu mevkiden derhal alınır. (Sovyetler Birliği ve Birleşik Cumhuriyetler Temel İş Kanunu Madde 20).

Çalışanların tüm istekleri en iyi şekilde işçi organları yoluyla Parti kuruluşlarınca ve ekonomi ve devlet sisteminin her sektöründe dile getirilir. Parti teşkilatları, işletme kuruluş ve enstitü yönetimlerinin her türlü faaliyetini kontrol etme yetkisine sahiptir.

İŞÇİLERİN VE DİĞER EMEKÇİLERİN İŞLETME YÖNETİMİNDEKİ HAKLARI

Bir işçi organı, kişinin hergün çalıştığı, yaratıcı kabiliyetlerini geliştirdiği, en geniş demokratik hak ve özgürlüklerin uygulandığı, kişisel niteliklerin şekillendiği organdır ve toplumun en önemli sosyal temellerinden biridir.

Tüm Sovyet kanunları çalışanları kollektiviteye ve üretimin yö-

netimine yöneltir. Sovyet toplumunda böyle bir yönetim için tüm haklar hem kanuni hem de maddi olarak garanti edilmiştir.

Bu günkü sorun demokratik prensipleri pekiştirmek ve verimi arttırmaktır. Böylece her kişi üretim ve Tüm emekçi kollektiflerinin işleyişini yönetme hakkına gerçekten kavuşacaktır.

İşçilerin ve emekçilerin işçi birliklerini ve üretimi yönetmek en temel haklarıdır, bunun dışında çok sayıda yetkileri vardır. Bunlar çeşitli şekillerde, temsil ve doğrudan üretim demokrasisine katılma hakları, yönetimin faaliyetleri hakkında bilgi isteyebilme, yönetimi ve temsilcileri kontrol etme, yönetim veya kamu kuruluşları aleyhinde şikayette bulunabilme, bunlara çeşitli tavsiye ve tekliflerde bulunabilme ve diğer haklardır .

İşçi ve emekçilerin genel toplantıları, altı milyon işçinin mensup olduğu Üretim Konferansları, en iyi sanayi işçilerinin ve sendikaların konferansları geniş hak ve yetkilere sahiptir ve işçi birliklerinin sosyo-ekonomik gelişme planları için, çalışma, yaşama ve dinlenme şartlarının daha da ilerletilmesi için ve işletmelerin tüm faliyetlerini geliştirmek için, sanayi kolundaki vatandaşların hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesinde çok önemli rol oynarlar.

Fabrika ve İşyeri Sendika Komiteleri sosyo--ekonomik gelişme, üretim ve sermaye yapısı planlarının yönlendirilmesine katılırlar, toplu sözleşmeleri yürütürler, yöneticilerle birlikte ücretler sorununu, işçi oran ve katagorilerini, ikramiyeleri, sosyal sigorta meselelerini tartışır karara bağlarlar, işçilerin ve diğer emekçilerin haklarını ve kanuni çıkarlarını savunurlar. İşçi veya diğer emekçilerden hiç biri sendikanın muvafakati olmadan işten çıkarılamaz.

İşçiler, mühendisler, teknik personel ve diğer emekçiler, üretim yönetimine sosyal konseyler, ekonomik analiz büroları, bilimsel emek organizasyonu grupları, teknik danışma, çizim, teknik bürolar ve bilimsel ve teknik konseyler vasıtasıyla aktif olarak katılırlar.

Çalışanların yönetime bu şekilde katılmaları, ilk bakışta görüldüğünden çok daha fazla önem taşır. V. İ. Lenin'in vurguladığı «sadece fabrikasının efendisi olduğunu hissetmekle yetinmez, aynı zamanda ülkenin temsilcisidir» sözünü siyasi bilince haiz her işçi benimsemiştir.

Bu nitelikler hem gelişmeyi, hem de çalışan 80 milyon insanın sosyalizmin inşa edilme süreciyle bütünleşmesini sağlar.

Kasım 1975'te Karakas'ta (Venezuela) yapılan 17 inci Uluslara-

rası Bilimsel Yönetim Kongresinde, burjuva yönetimleri kar etme amacının artık kapitalist şirketler için geçerli olmadığını fakat «sosyal» amaçların, işçi, emekçi işveren ve toplum «çıkarlarının birliğinin» gözetildiğini, ilişkilerin «insancıl» ilişkiler haline geldiğini söyeldiler. Kapitalist ülkelerde işçilerin yönetime «katılmaları» durmadan tekrarlanıyor. Ancak aslında bunlar iki yüzlü ve gerçekle ilişkisi olmayan sözlerdir. Ve işçilerin yükselen grevleriyle ekonomik ve politik kitle hareketleriyle hergün yalanlanmaktadır. Kriz öncesi 1972-1973 yıllarında, 120 milyon işçi kapitalist ülkelerdeki kitle hareketlerine katıldı, bunların 88 milyonu gelişmiş kapitalist ülkelerin işçileriydi. 1974-1975 yıllarında bu rakkamlar 124 ve 97 milyona ulaştı. Üstelik işçilerin ve sendikaların yönetime katılmasını yasaklayan kanunlar var bu ülkelerde. İşçi sendikalarının hakları durmadan çiğneniyor ve grevler terörle bastırılıyor. Batı Almanyalı Profösör U. Jaeggi, «insan hakları — toplantı özgürlüğü, konuşma ve basın özgürlüğü—fabrika kapılarında sona eriyor» diyor.

FİKİR, KONUŞMA VE BİLGİ ALIŞ VERİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ

Sovyet toplumunun siyasi fikir, inanç, konuşma özgürlüğü Sovyetler Birliği Anayasasının 125. maddesi gereğince garanti altına alınmıştır. Bu maddeye göre, siyasî fikir, konuşma, basın, toplantı, yürüyüş, sokak gösterileri özgürlüklerinden herkes eşit olarak yararlanmaktadır. Konuşma özgürlüğü, herkese çalışanların çıkarlarını gözeterek, her türlü fikir sosyo-politik sorunlarla ilgili inanç, ekonomik ve kültürel faaliyetlerin eleştirisi vb. konularında özgürce tartışabilme, dileklerini açıklayabilme, her dilde ve şekilde bunların propogandasını yapabilme hakkını tanır. Bunlar sosyalist sistemi pekiştirir. Sovyet halkının en geniş kesimi kanun taslaklarını, Parti tekliflerini ve diğer Hükümet teklif ve dökümanlarını özgürce tartışır. SBKP'nin 25 inci Parti Kongresinde getirdiği «1976-1980 SSCB Ekonomik Gelişmesinin temel Yönleri» taslağı tüm ülke sathında tartışıldı. Dökümanlar her sosyal tabakadan, milliyetten, kuşaktan insan, Komünistleri ve Partili olmayan milyonlarca vatandaş tarafından benimsendi. Tartışma esnasında 7.6 milyon kişi taslak hakkında 1 milyondan fazla tavsiye ve teklifte bulundu. Eleştirilerin, tavsiyelerin ve tekliflerin bu kadar çok olması, meselenin nasıl benimsendiğinin ve Sovyet halkının Sosyalist yaşam tarzının ve Sovyet Demokrasisinin sorumluluğunu nasıl yüklendiğini gösteriyor. SSCB'nin Kişisel ve Siyasi haklar üzerine tasdik ettiği Uluslararası Mukavele, özellikle bu hakların getirdiği sorumluluk ve görevleri vurguluyor. Bu haklar

diğer kişilerin hak ve özgürlüklerine zarar verecek şekilde kullanılamaz. Savaş propogandası kanunla yasaklanmıştır.

Sovyet kanunları, kişi onuru, saygınlığı, avantajları, hakları, Sovyet halkının çıkarlarının korunması ve sosyalist sistemin temelleri üzerinde önemle durur. Bunun için Sovyet yetkililerini zayıflatıcı ve sistemi çürütmeye yönelik propaganda, ajitasyon ve yayın, gene aynı amaçla hizmet eden iftira, tezvirat kanunen yasaklanmıştır. Kapsamı sistemi çürütmeyi amaçlayan her türlü yayın, kitap satışı aynı savaş propogandasında olduğu gibi cezaya tabiidir.

Temel insan haklarına, siyasi ve kişisel özgürlüklere saygı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansına katılan ülkelerin kabul ettiği en önemli prensiplerden biridir. Bu prensipten hareketle, konferansa katılan devletler, insan gelişimi için temel şart olan düşünce, bilinç, din ve diğer özgürlüklerin kendi ülkelerinde tam olarak uygulanacağını vaad etmişlerdir. Fakat detant (yumuşama) düşmanları gene sosyalist ülkelerdeki sosyal düzenin «anti-demokratik» olduğu, «Komünistlerin serbest fikir ve kültür alışverişi yapmaktan kaçındıkları» bayağı tezlerini hala öne sürüyorlar.

Bilgi alışverişine sınır koymamak beraberinde ırkçılık propagandasını, insanlık dışı kanunsuz her türlü şeyin yayılmasını, seks sömürüsünü yani çalışanların bilinç ve psikolojilerine zarar verecek her türlü saptırmayı da getiriyor. Toplumun ahlaki yapısını bozuyor ve ırkçılığın yayılmasını sağlıyor. Ülkemizde insanın değerli yönleriyle ilgili her şey serbestçe yayılabilir, demokratik fikirler, kültürel işbirliği, dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkiler, yani topluma yararlı herşey teşvik edilir. Ancak bu teşvik egemenlik, kanunlar, her ülkenin gelenekleri, kişilerin birlikte gelişmeleri aralarındaki güven, gelişme idealleri, barış ve iyi komşuluk ilişkileri göz önüne alınarak yapılır.

Eğer olaylara bakarsak, Batı ülkelerinin sosyalist ülkelerin kültüründen, fikirlerinden, değerlerinden korunmak için emperyalizmin koyduğu blok olan demir perdeyi kaldırmaları gerekir. Daily World gazetesine göre, Amerikan yazarlarının 6.305 kitabı SSCB'nde tercüme edilmiş, ve basılmıştır, buna mukabil aynı süre zarfında, yani 1917'den beri ABD'de devrim öncesi Rus ve Sovyet yazarlarının sadece 500 kitabı piyasaya çıkmıştır. 1972-1973 yıllarında Amerikalı yazarların 40 piyesi SSCB'nde sahneye konmuş, ABD'de sadece 4 devrim öncesi yazarının piyesi sahnelenmiştir. Ve bir tek Sovyet yazarının bile eseri oynanmamıştır. Son iki yıl içinde Amerikan dağıtım şirketleri tek bir Sovyet filmi göstermemişlerdir. Kültürel değerlerin

alışverişindeki dengesizlik oldukça açıktır.

Uluslararası burjuva basını, bilgi alışverişi özgürlüğü abartarak, Helsinki Konferansının sonuçlarını ört bas etmekte, her fırsatta sosyalist ülkeleri suçlayarak anti-komünizm propogandasına aktif olarak katılmakta, böylece karşı devrimci ve gerici atmosferin hazırlanmasına yardım etmektedir. Helsinki Dökümanına imza atan kapitalist ülkelerdeki hiç bir kitle haberleşme aracı, bu konferansın sonuçlarını, anlaşma gereğince tüm yurttaşlarına duyurmaları gerektiği halde, yayınlamamış, bunun kitleler tarafından benimsenmesini istememiştir. Bu ülkeler arasında ABD, İngiltere, Fransa İtalya vb. bulunuyordu. İşte bu onların «serbest, kısıtsız bilgi alışverişi» anlayışıdır. Kitleler bu konferans sonuçlarının tam metinlerini ancak l'Humanite, l'Unita ve Unsere Zeit gibi komünist gazetelerden öğrenebilmişlerdir. Sovyetler Birliğinde bu sonuçlar Konefransın ertesi günü Pravda ve Izvestia gibi 20 milyon satan gazetelerde tam metin halinde yayınlanmıştı. Diğer gazeteler kısaltılmış olarak aynı metni basmışlar ve Nihai Metni açıklayan broşürler dağıtmışlardı. Televizyon ve radyo programlarında da Helsinki Dökümanı yer almıştır.

KİTLE ÖRGÜTLERİNDE BİRLEŞME HAKKI

Kitle örgütlerinde birleşme hakkı, vatandaşların en önemli siyasi haklarından biri olup, sürekli bir şekilde hayata geçirilmektedir. Bu hakkın sağlanmasından başka, Sovyet Anayasası devletin temsil organlarına katılabilmek için bu örgütlere katılmayı şart koşar ve bunu aynı zamanda bir hak kabul eder. (5, 7, 126, 141 inci maddeler)

Örgütlenme hakkı vatandaşlara hem mevcut örgütlere katılma, hem de yeni örgütler kurabilme şansını tanır. Böylece vatandaşlar örgütlülüğün getirdiği avantajlardan en geniş şekilde yararlanırlar. Halkın gönüllü birlikleri (komünler), geniş kitle ve kamu kuruluşlarını teşvik edicidir. (Sendikalar, Komsomol, kooperatifler, kollektif çiftlik, tüketici kooperatifleri). Aynı zamanda bu birlikler gönüllü toplulukları (politik, eğitsel, kültürel, bilimsel, teknik, kadın, spor örgütlenmeleri), yaratıcı birlikleri (yazarlar, besteciler, artistler vb.) örgütlemekte yararlı olur. Çalışanların her türlü isteğini yerine getirdiği, kabiliyetlerini geliştirdiği ve onları birçok yönden tatmin ettiği için bu örgütler devletten her türlü destek ve yardımı görür.

Sovyet kamu kuruluşları, çalışanların ve onların bağlı oldukları toplulukların insiyatifiyle kurulur. Vatandaşlar bu kuruluşlara serbest olarak katılıp, ayrılabilirler. Bu kuruluşlar herkesi sosyal tabaka, ulus ve mal varlığı farkı gözetmeksizin kabul ederler.

Kamu kuruluşları (sendikalar, Komsomol, yaratıcı birlikler, gönüllü topluluklar ve koperatif birlikleri) kendi kurallarını koyarlar, kuruluşu yönetecek olanları kendileri seçerler ve aktif olarak devletin ve toplumun yönetimine katılırlar. Aynı zamanda yetkili temsil organlarının oluşmasında, kanuni işlemlerde ve devlet yönetimini yürütenlerin kontrolünde aktif görev alırlar.

1963'ten 1973'e kadar 250 SSCB Hükümet kararı, 35 milyon genç kız ve erkeğin biraraya gelmesinden oluşan Leninist Komsomol'lerin katılmasıyla alınmış ve uygulanmıştır. Sendikaların kanun yapma işlerine katılma faliyeti daha da fazladır. Bunu merkez organlarındaki kişiler ve işçi birliklerinde aldıkları kararlar doğrultusunda yaparlar.

Sovyet halkının örgütlenme özgürlüğünün verimliliği ve gerçekliği Sovyet sendikalarında örgütlenmiş olan her meslekten 107 milyon işçi ve emekçinin varlığıyla daha da iyi gösterilebilir.

Sovyet sendikaları kendi yaptıkları kanunlarla, önceden izin alınmadan ve devlet organlarına kaydolmadan kurulurlar. İdari emirle sendikalar dağıtılamaz. Sendikaları yeniden düzenleme kararı, sendikalarca alınır. Sendikalara girme hakkı evrenseldir; bütün mesleklerden her vatandaş, ırk, ulus, cinsiyet, din ayırımı gözetilmeksizin sendikalara katılabilirler. «Devlet organları, işletmeler, enstitüler ve tüm kuruluşlar sendikalara her türlü yardımı yapmakla yükümlü ve sorumludurlar». Bu SSCB Temel Kanununun ve Birleşik Cumhuriyetler Emek Kanunun 95 inci maddesidir.

Sovyet vatandaşlarını sendikalara girme hakkından menetmek kanunen yasaklanmıştır. (Rusya Federasyonu Temel Ceza Kanunu 173 inci madde ve diğer Birleşik Cumhuriyetler Temel Ceza Kanunlarının tekabül eden maddeleri). Sendika komitelerinin temsilcileri ve tüm üyeleri korkusuzca yönetime müdahale edebilirler. Yüksek sendika organının onayı olmaksızın hiç kimse işinden atılamaz, başka bir işe transfer edilemez. (SSCB Temel Kanunu Madde 99)

YAŞAMIN, SAĞLIĞIN, ONURUN, HAYSİYETİN VE DİĞER GERİ ALINMAZ İNSAN HAKLARININ KORUNMASI, SSCB'DE KİŞİNİN DOKUNULMAZLIĞI, KONUTLARIN VATANDAŞLARIN VE YAZIŞMA GİZLİLİĞİNİN DOKUNULMAZLIĞI

Sovyet toplumunda en büyük önem her Sovyet vatandaşının yaşam standartlarının yükseltilmesine, kültürel düzeyinin arttırılması-

na ve beş yıllık plan hedefi olan ekonomik kalkınma ve sosyalist yaşam tarzının geliştirilmesine verilir.

Sovyetler Devleti Bilim ve tekniğin en son buluşlarından faydalanarak Sovyet insanının sadece sağlığıyla değil, onun sürekli gelişebilmesi, çalışma kapasitesini arttırabilmesi için gerekli herşeyle ilgilenir.

Sosyal programın tümü bu hedefi gösterir. Sovyet halkını daha yüksek hayat standardına kavuşturmak, çalışma ve yaratma şartlarını daha da geliştirmek, sağlıklı bir çevre yaratmak programın başlıca amaçlarındandır.

Kişilerin hayatlarını ve sağlıklarını korumak için bütün kanuni araçlar temin edilmiştir. SSCB ve Birleşik Cumhuriyetlerin medeni kanunlarına göre (Temel Kanun Madde 88-89, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu Madde 444 ve diğer kanunlar) vatandaşlardan birisine veya birisinin mülküne gelecek herhangi bir zarar, zararı veren kişi tarafından hemen tazmin edilmelidir. Genel kanunlara göre devlet memurlarından zarar gören herkesin zararını bizzat devlet kuruluşları tazmin etmek zorundadır. Sovyet Ceza Kanunu kişilerin sağlık ve yaşamlarını koruyucu, temel eşyalarını koruyucu hükümler taşımaktadır.

Bütün Sovyet Kanunları Sovyet halkının onur ve haysiyetini koruyucu niteliktedir.

SSCB ve diğer Birleşik Cumhuriyet Temel Medeni Kanunlarının 7 inci maddesi tüm vatandaşlara onur ve haysiyetlerine hakaret edenlere dava açma hakkı tanır. Dava açıldığı takdirde davalı kim olursa olsun, devlet memuru, gazeteci vb. sorguya çağrılır. Bu gazetede yayınlanır ve gazeteler sorgu sonucunu da yayınlamakla mükelleftir. Mahkeme suç tesbit ederse para cezası keser. Ancak para cezası ödemek yetmez., suçlu mahkemenin belirttiği işlemi yapmak zorundadır.

Sovyet ceza kanunu; hakareti, dedikoduyu, tezviratı cezai hükme bağlamıştır. (CC Madde 130-131).

SSCB Anayasasına göre: «SSCB vatandaşlarının dokunulmazlığı vardır. Hiç kimse mahkeme kararı olmadan tutuklanamaz.» Kanunsuz tutuklama veya hapsetme suç sayılır. Kişilerin konut ve yazışma dokunulmazlığı da kanunla korunur. (SSCB anayasası Madde 128).

Bir kişinin evine girmek ancak hakkında mahkeme hükmü varsa veya hüküm giymiş bir kimsenin saklandığı tesbit edilmişse kanu-

nidir. Ancak eve giren kanuni belgesini göstermezse bu da suç teşkil eder. (CC Madde 168) Bu madde, arayıcının, bu işi gündüz yapmasını ve kişinin özel yaşamına zarar vermemesini sağlar.

Kanunsuz arama yasaklanmıştır. (CC Madde 136)

SSCB Haberleşme Kurallarının 7 inci maddesi gereğince, kişilerin mektupları açılamaz, isim ve adresten başka hiç bir yazı okunamaz. Eğer bu kural çiğnenirse, yapanlar cezalandırılır. Ceza Kanunu yazışma gizliliğini çiğneyenleri cezalandırıcı hükümler taşır. (CC Madde 135).

Burjuva devletlerinde hem anayasal özgürlükler, hem de kişisel özgürlükler sürekli çiğneniyor. CIA ve FBI'ın faaliyetleri sergilendikçe, mektupların açıldığı, telefonların dinlendiği, kuruluşların takib edildiği ortaya çıkıyor, gizli dedektifler bu ülkelerde pek yaygındır ve kapitalist şirketler her türlü istihbarat için bu adamlardan yararlanıyor. Bu da açıkça kişi özgürlüklerinin çiğnendiğini gösteriyor. Kişi özgürlükleri üzerindeki bu kısıtlama özellikle böyle bir sistemle uzlaşmak istemeyenlere uygulanıyor. Barış ve eşitlik için, ırkçılığa karşı sosyal yapıyı geliştirmek için çalışanlar bu baskılara maruz kalıyorlar. Tabii burjuva propogandası, bu gibi şeylerin eskiden olduğunu, artık yapılmadığını yaymaya çalışıyor.

HER SOVYET İNSANI VE AİLESİ KANUN TARAFINDAN KORUNUR

Sovyet toplumu ailenin geliştirilmesi için çok fazla dikkat gösterir. Evlilik bağlarını sıklaştırır, kadınları çocuk doğurmaya teşvik eder, çocuklara mutluluk temin eder ve genç kuşağın eğitimine büyük özen gösterir. Ülkemizde ailenin canlılığı ve görevlerini yerine getirebilmesi kişi ve toplum için yararlı olabilmesi için herşey yerine getirilir. Sovyet hukuku, evliliğin en önemli konularında hükümler taşır. Bu kurallar kişisel ilişkilerin zorluğu göz önüne alınarak konmuştur.

Evlilik, başkasıyla evli olanlara, yakın akrabalara, akli dengesizlik yüzünden kanuni işlemler yapması mahkemece yasaklanmış olanlara men edilmiştir.

Sovyet Kanunlarına göre evlenmeden birlikte yaşayanlar, evli olanlarla aynı haklara sahip değildirler. 18 yaşına gelmiş herkes iki taraf da evliliği istiyorsa nikahlarını kaydettirerek evlenebilir.

Eşlerden biri müracaat formu doldurarak Nikah kayıt memurlu-

ğuna başvurursa boşanma gerçekleşir, eğer çocuklar varsa boşanma mahkeme kararıyla olur. Bu takdirde boşanma ailenin devamının imkansızlaştığı isbat edildiği takdirde gerçekleştirilir.

Sovyet vatandaşları ve yabancılar arasındaki evlilikler ve yabancıların evlilikleri, Sovyet kurallarına bağlanmamıştır, genel kurallarda bunlarla ilgili hükümler bulunur. Sovyet kanunu bu konuda hiç bir kısıtlama getirmemiştir.

Kişilerin hak ve sorumluluklarının tesbitinde eşitlik ağır basar. Onun için eşlerden her biri soyadını, oturacakları yeri, ve mesleğini seçmekte serbesttir. Evlilik sırasında eşlerden birinin getirdiği mal mülk ortak mülkiyete geçer. Bu ortak mülkiyetin bölünmesi gerekirse, iki taraf da eşit olarak paylaşır. Eşler birbirleri için maddi destek sağlamakla yükümlüdürler. Maddi yardıma ihtiyacı olan bir eş diğerinden nafaka alabilir.

Sovyet Kanunu kaçınılmaz olarak çocukların çıkarlarını da korur. Çocuklara mutlu bir yaşam temin eder. Bu Sovyet hukukunun evlilik ve aile üzerindeki temel hedefidir.

Çocuğun doğumu Kayıt Dairesine kaydettirilir. Çocuğun adı eşlerin ortaklaşa kararına göre verilir. Soyadı anne babası tarafından tayin edilir. Toplumsal olarak gerekli işlere hazırladıktan sonra çocuğun eğitilme ve geliştirilme sorumluluğu aileye aittir. Boşanma olduğunda çocuğun çıkarları en geniş şekilde korunur. Ebeveyinler, yaşı küçük olan çocuklara maddi destek sağlamak zorundadırlar. Bir çocuk herhangi bir nedenle anasız babasız kalırsa kanun ona bir başkası tarafından evlat edinilme ve bakılma hakkı tanır. Evlatlık alan aileler, kanun nezdinde ebeveyin haklarını taşırlar.

KİŞİLERİN VİCDAN ÖZGÜRLÜKLERİ VE BUNUN KANUN TARAFINDAN KORUNMASI

Sovyetler Birliğindeki vicdan özgürlüğü, herkese dini inanç özgürlüğü tanıdığı gibi, din aleyhtarı propogandaya da izin verir. (SS CB Anayasası Madde 124)Her insan dini inancı konusundaki kararı kendisi verir.

Vicdan özgürlüğünü sağlamlaştırmak için devlet işleri ve okullar kiliselerden ayrılmıştır. Din kişilerin devletten bağımsız, kişisel iradelerine bağlı bir şeydir. Herkes isterse tanrıya inanabilir, isterse hiç inanmaz.

Sovyetler Birliğindeki insanların çoğu ateisttir. Doğayı, toplumu

ve insan tabiatını bilimsel olarak izah ederler. Fakat halkın kimi kesimi hala dini inançlarını korumaktadır.

Ülkede inananlarla inanmayanlar arasında hiç bir ayırım yapılmaz. Hepsi eşit haklara sahip Sovyet vatandaşlarıdır. Sovyet hukuku tüm vatandaşlara, haklarında, görevlerinde, kanun karşısında ve mahkemede, dini inanç ayırımı gözetmeksizin eşitlik sağlar. Nüfus kağıtları veya diğer dökümanlar dini belirtmezler.

Vatandaşları dini inançları yüzünden eğitim kurumlarında işe almayanlar, ayrılıkçılık yaratanlar, dini sebepleri kimine imtiyaz tanıyıp kimini hor görenler kanunen cezalandırılırlar. (CC Madde 142)

Dini kuruluşlar faaliyetlerinde devlet organlarına veya kamu kuruluşlarına karışamazlar. Eğitim faaliyetlerinde yer alamazlar. Çünkü dini inanç serbesttir. Kilisenin okullarından ayrılmasıyla dini dogmaların öğretisine son verildi. SSCB'nde eğitim laiktir ve dini etkilere müsamaha göstermez. Aynı zamanda kanun ailelerin çocuklarını kendi dini inançlarına göre eğitilmelerini yasaklamaz ve kısıtlamaz. Vatandaşlar özel olarak dini eğitim görebilirler.

Ancak kanun, diğer vatandaşlarını haklarını korumak için dini kuruluşlara bazı kısıtlamalar koymuştur.

Sovyet kanunu, dini kurumların kamu düzenine, kişi sağlığına ve haysiyetine zarar veren eylemlerini yasaklar.

Sovyet toplumu inanca ve inançsızlığa karşı tarafsız değildir. Kamu kuruluşlarında, eğitim ve kültür kurumlarında, okullarda hedef ateist eğitimdir. Bu iş kitleler arasında din aleyhtarı propaganda yaparak ve bilimselliği yayarak yapılır.

İnsanlarla münazaralar yapılarak, mantık ve tartışma yöntemleriyle ikna edilmeye çalışılır, kanuni müdahele yapılmaz. Kanun dindarlara hakaret derecesine varan, kişileri mağdur kılan yani haklarını kısıtlayan din aleyhtarı gösteri biçimine karşıdır.

Bugünün kapitalist toplumunda ateistler, çeşitli kısıtlamalar karşısındadırlar medeni ve siyasi haklarını kullanamazlar. Resmi devlet dini inancı olan 22 ülkede anayasalar, sadece o dinin takipçilerine imtiyaz tanırlar ve devlet başkanlığı vb, mevkileri ancak onlara verirler. 31 ülkede devlet kurumlarında çalışabilmek için (Hollanda, Lüksemburg), hatta mahkemelerde çalışmak için bile (Danimarka, İrlanda) dini yemin etmek zorunluluğu vardır.

İsrail hukukuna geniş bir dini uygulama vardır. Mevcut dinin

—ortodoks musevilik— vaazı mecburidir. Yahudi milletinden olupta ateist veya diğer dinlerden olanlar «yahudi olmayan yahudi» varsayılıp medeni haklardan men edilirler. Kanun yahudi olmayanla evlenmeyi yasaklamıştır. Tüm aile ve evlilik ilişkileri «kitaba göre» olan mahkemelerle düzenlenmiştir. Yahudi olmayanlar umumi mezarlığa gömülemezler. Budizm veya diğer dinlerin vaazı yasaklanmıştır. Müslüman olan toplumlar sürekli eziyet altındadırlar. Dünya kamu oyununun Siyonizmi ırkçılık olarak görmesi bir tesadüf değildir.

İleri sosyalizmin avantajları ve mükemmelliği 10. cu Beş Yıllık devrede daha da açığa çıkacaktır; toplum çıkarları, kollektif organlar ve her birey daha da organik bağlarla birbirlerine bağlanacaklardır. Bütün bunlar Sovyet vatandaşının politik, kişisel hak ve özgürlüklerini zenginleştirecek, gelişme ve tüm şartların iyileşmesi Sovyet insanın yaşam, sağlık, mülk, haysiyet ve barış içinde yaşamalarının devlet tarafından daha güvenilir bir şekilde korunmasını sağlayacaktır.

SBKP'NİN ÇALIŞMASINDA LENİNİST USLÛP

Konstantin Çernenko
(SBKP Merkez Komitesi Sekreteri)

Sovyet komünistlerinin düşünce ve eylemleri bugün SBKP'nin XXV. Kongresi tarafından saptanan iç ve dış politika hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelmiş bulunuyor. Tarihsel zenginliği olan karmaşık görevler bunlar; gerçekleştirmek için ülkenin ve halkın elinde bulundurduğu tüm güç ve kaynakları seferber etmek gerekiyor. Dolayısıyla, özellikle yüksek düzeyde olan taleplerin, gelişmiş sosyalist toplumumuzun siyasi yöneticisi olan Parti'nin bizzat çalışma düzeyi, kalitesi ve ûslûbuna göre formüle edilmesi gereği anlaşılıyor. XXV. Kongrede Leonid Brejnev yoldaş şöyle diyordu:

> «Leninist çalışma uslubu, Parti yönetim çalışmasındaki başarının başlıca koşuludur. Zira bu, yaratıcı, her türlü sübjektivizme yabancı, niteliği bütün toplumsal süreçlere bilimsel bir yaklaşım olan bir üslûptur. Kendine ve diğerlerine karşı kesin olmayı içerir, öztatmini dışta bırakır ve hertürlü bürokratizme ve şekilciliğe karşı çıkar.» [1].

---

(1) L. Brejnev: *SBKP Merkez Komitesi Çalışma Raporu ve Partinin iç ve dış politikada acil görevleri, SBKP'nin XXV. Kongresi.* s: 128 A.P.N. Moskova, 1976

Leninist üslûp Partimizin en yüce zenginliklerinden biridir. Marksist-Leninist teori ve pratiğin birliği, toplumsal gelişim kanunlarının derin bilgisi, devrimci atılım ve komünist pratik anlayışının ahenkli bağdaşımını sağlayan bir tecrübe birikimi temeli üzerinde kurulmuş ve geliştirilmiştir.

Leninist üslûp, zafer kazanmış işçi sınıfının hayranlık ve iyimserliğini, toplumsal dönüşün görevini saptayan ve başarıyla gerçekleştiren Partinin uzun tecrübesini, akılcılığını ve enerjisini toplayıp birleştirmiştir.

Leninist üslûp, komünistlerin büyük hümanist ilkelerini cisimlendiriyor bugün; bu kişiler için emekçi insana, komünizmin büyük düşüncelerine hizmet etmekten daha yüksek bir amaç yoktur. Lenin'in kişisel nitelikleri olan, insanlara karşı derin saygı, iyilik ve adalet, Parti yaşamı için bir yasa, ülkemizdeki toplumsal gidiş için birer kural olmuşlardır.

SSCB'nde sosyalizm ve komünizmin inşası pratiği, Lenin tarafından kurulan Partinin çalışma üslubunun ve çalışma biçimlerinin akılcı niteliğini ve canlılığını parlak bir şekilde kanıtladı. Partinin XXIII. Kongresinden bu yana geçen dönem, Partinin yaşam ve yönetimini düzenleyen Leninist düşüncelerin ve ilkelerin gerçekleştirilmesi açısından, özellikle içerikçe zengin ve aktif oldu. Son yıllarda Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden kardeş Partilerin delegasyonları, bizim bu alandaki tecrübemizle özellikle ilgilendiler. Yaptıkları değerlendirmeler ve vardıkları yargılar, Partinin çalışması ve bunun biçimi ile ilgili sorunlara karşı ilginin durmaksızın büyüdüğüne tanıklık ediyor.

Sosyalizm, kendinden önceki bütün biçimlerden ayrılıyor. Çünkü sosyalizmin gelişimi kendiliğinden oluşmuyor; ancak bilimsel bulgular ve toplumsal varlığın objektif yasalarının bilinçli kullanımından hareket ederek oluşuyor. Bugün varolan sosyalizmin, marksist-Leninist bilimsel teorinin işler hale getirilmesi olarak ortaya çıktı, varlığını sürdürüyor ve geliştiriyor. Nitekim, sosyalist ve komünist insanın büyüklü küçüklü tüm görevlerinin çözümü için bilimsel bir yaklaşımın son derece önemli oluşu buradan geliyor. Yine, Partinin çalışma ve yönetiminde Leninist uslubun esas ve zorunlu belirti olmasının bilimsel niteliğindeki önem de buradan geliyor.

Leninizmin bilimi, Partimize, Sosyalist Büyük Ekim Devriminin zafer yolunu açtı. Yeni toplumun inşasının stratejik çizgisinin ve somut politikasının hazırlanmasından kesin rol oynadı. Lenin'in teorik ve bilimsel mirasının sağlam tabanı üzerindedir ki, bu dev yaratıcı

çalışma gerçekleştirilebildi; SSCB ekonomik bir güç oldu; tüm emekçi sınıfların ve tüm toplumsal grupların, ulusların yıkılmaz birliğinin örsünde dövüldüğü sosyalist bir ülke haline geldi.

Sosyalizmin gelişmesiyle birlikte, toplum yönetimi görevleri de daha karmaşık ve daha önemli hale geliyor. Partimizin ve Sovyet halkının kazandığı mevziler, komünizmin inşasının bugünkü evresindeki görevler, SBKP'nin uluslararası arenada çözmek zorunda olduğu sorunlar Partinin, ekonomi, kültür, eğitim üzerindeki yönetim düzeyini sürekli olarak yükseltmesini, kitleler arasındaki çalışmalarına daha da iyileştirmesini mutlak suretle dayatıyor. Ve XXV. Kongrede özellikle altı çizildiği gibi, bu taleplerin düzeyinde olmak, ilk sırada siyaset karşısında, Parti yönetiminin her türlü çalışması karşısında Leninist biçimde davranmak, yani sürekli olarak, detayda ve derinlemesine özümlenmesi gereken bilim karşısında olduğu gibi davranmak anlamına geliyor.

Parti çalışmasında etkili yöntemleri yaratmış ve uygulamış olan Lenin, Parti ve toplum yaşamının yönetimi için, derin bir biçimde düşünülmüş ve kanıtlanmış bir yaklaşım örneği bıraktı. Parti ve Devlet yönetiminde Leninist uslubun en karakteristik belirtisi olarak «bilimsellik», engin bir içeriği, pekçok görünümü ve yönü olan bir kavramdır.

Birinci olarak, stratejik, politikayı, partinin bütün karar ve eylemlerini, toplumsal gelişimin temel yasalarının kesin teorik bilgisi üzerinde mutlak temellendirme, yani marksist-Leninist teoriyi somut gerçekliğin analizine yaratıcı bir biçimde uygulamak sözkonusudur. Bu, tarihsel perspektif aydınlık bir şekilde görmeye, toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmenin yönlenişini çok önceden kesinlikle belirlemeye olanak verir. Bu aynı şekilde, hareket ettirici amaçları saptamayı ve aynı zamanda bunların gerçekleştirilmesi olanaklarının gerçekçi bir biçimde hesaba katılmasını da sağlar. Bu amaçlara, uluslararası arenadakiler dahildir çünkü orada bilimsel bir yaklaşım, olaylara daha iyi hâkim olma, onları barış, demokrasi ve sosyalizmin amacına hizmet ettirme olanağı sağlar.

İkinci olarak, «bilimsellik», Partinin siyasal ve örgütleme çalışmasında bazı metodolojik ilkeleri gözetmeyi varsayar. Bunlar arasında: Yöresel ve geçici özellikleri de hesaba katarak durumun, bu durum üzerine etki yapan çeşitli öğeler arasındaki ilişkilerin titiz bir çözümlemesi; esas olan, tipik ve emin olan şey üzerine vurguyu koyarak, gerekli bilgilerin seçimi; durum değerlendirmesi ve yeterince geniş bir uzmanlar çemberinin düşüncelerini hesaba katarak amacın saptan-

ması; esas olan üzerinde ısrar ederek, bu amacın gerçekleştirilme araçlarının belirlenmesi, sayılabilir.

Lenin bu ilkeleri sürekli olarak rehber edinmiştir. Örneğin, halk komiserleri konseyi başkanı olarak üzerinde çalıştığı belgeler incelendiğinde bu yargıya kolayca varılabilir. Bu belgeler ve katıldığı oturumların tutanakları, Leninist laboratuara, yönetim sorunlarına bilimsel yaklaşım laboratuarına girmiştir. Bugünkü koşullarda Leninist davranış kuralına, yani, yönetim açısından en yüksek noktaya «çalışma sistemi üzerine düşünmeyi» (2) koyan kurala uygun olarak gelişmek için her şeyi yapan partimiz, bu tecrübeyi sağlam bir biçimde özümlemiştir.

Nihayet üçüncü olarak, sosyalist toplumda iktidardaki partinin çalışmasının vazgeçilmez niteliği olarak «bilimsellik», şu esas görünümü içinde taşır: «bilimsellik» yalnızca bilime dayanmayı değil, aynı zamanda bilimin zenginleştirilmesini de varsayar. Gerçekten, ülkemiz yaşamında ve bütünüyle dünyada yeni eğilimlerin ve olayların çözümlenmesi —ki bu, partinin somut politikasını bilimsel temele oturtmak için vazgeçilmez koşuldur—, aynı zamanda teorik genellemeler için de bir temel yaratır. SBKP'nin XXV. Kongresi, Marksist-Leninist bilimin, bilimsel sosyalizm ve komünizm teorisinin gelişimine getirilen bu katkının bir örneğini vermektedir. Parti komiteleri ve örgütlerinin tecrübelerine çözümleyici yaklaşım, çalışmalarının değerli tüm sonuçlarının sistemleştirilmesi ve doğru yorumu, sürekli bir uygulama haline gelmiştir bizde.

Parti yönetim görevlerine, bilimsel temele oturtulmuş ve örgütlü bir yaklaşım, SBKP üst organlarının çalışmalarının niteliği olmuştur. Nitekim, XXV. Kongre hazırlığı sırasında, incelemeye sunulacak belgelerin bilimsel yönden işlenmesi sorunlarına birinci derecede dikkat edildi. Merkezî ve yöresel tüm yönetim organları bu çalışmaya katıldılar. SBKP Merkez Komitesi örgütünün çabalarına ortak olan bilimsel kuruluşların komünistleri sayesinde, Bilimler Akademisi, bir çok enstitü ve çeşitli sektörleriyle çok sayida araştırma kurumu bu çalışmaya aktif olarak katıldılar.

SBKP Merkez Komitesinin, Politik Büronun ve Sekreterliğin yoğun ve son derece verimli çalışması, bilimsel bir tabana oturuyordu. XXIV. ve XXV. Kongreler arasında Merkez Komütesinin 11 oturumu oldu. Ülkenin iç sorunlarının ve dünyadaki durumun bilimsel analizi-

(2) Lenin, *Bütün Eserleri*, Cilt 35, sf. 555

ne dayanan oturum kararları, komünistlerin ve tüm emekçilerin çabalarını, ekonomik ve kültürel inşanın en önemli kesimlerinde merkezileştirmeleri olanağını verdi ve SBKP'nin uluslararası etkenliğinde röper noktalarını ortaya koydu.

Bu çalışma çerçevesi içinde, dünya komünist hareketinin birliğinin güçlendirilmesi çalışmasına büyük bir yer verildi. Ve bugün, diğer ülkelerin komünistleri gibi biz de, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri konferansının sevindirici gidişinden derin bir hoşnutluk duyuyoruz.

Merkez Komitesi, ekonominin gelişmesi, Devletin ve ekonominin yönetim sisteminin mükemmelleştirilmesi, halkın yaşam düzeyini yükseltmek için tedbirlerin gerçekleştirilmesi sorunlarıyla, Parti içi çalışmanın ve aynı şekilde ideolojik çalışmanın temel sorunlarıyla düzenli olarak meşguldür. Dünya politikasında meydana gelen önemli değişmeler; detant yolunda, sosyalizmin uluslararası konumunun sağlamlaştırılması, barış amacı ve halkların güvenliği yolunda sağlanan başarılar, SBKP Politik Bürosunun ve Merkez Komitesi Sekreterliğinin enerjik çalışmasıyla yakından ilgilidir.

Bu örneklerden esinlenen ve leninist biçimde çalışma yollarını arayan SBKP, Parti yönetiminin her kademesinde, her önemli pratik eylemden önce, zorunlu olarak sorunun detaylı bir etüdünün, bilimin son gelişmelerinden hareket ederek olayların derindeki nedenlerinin bir çözümlemesinin gelişmesine çaba harcamaktadır. Parti, her kararın, ancak ve ancak titizlikle tartılıp, düşünülüp, kanıtlandıktan sonra alınmasını ısrarla istemektedir. Parti kadrolarını oluştururken sık sık «Kesmeden önce 7 kez ölçünüz» diye tekrarlayan Lenin'e sadığız. Bunun tereddütlerle, bürokratik yavaşlık karşısındaki hoşgörüyle hiçbir ilgisi yoktur. Böyle durumlara karşı mücadelede, çabuk, sağlam ve gözüpek kararları almayı ve desteklemeyi bilen Lenin'den öğrendiğimiz çok şey var.

Politik pratiğinde SBKP, şu olguyu gittikçe daha iyi hesaba katıyor: Karmaşık toplumsal bir organizma olan toplumumuz, yüksek derecede gelişmiştir ve dinamik bir büyüme göstermektedir; bu toplumda, başarılı bir karar alınması, çoğunlukla ancak, herbirinin yararları ya da sakıncaları olabilecek çeşitli varyantlar önceden gözönünde bulundurulduğu takdirde mümkündür. Bu varyantların ortaya konulması, karşılaştırılması ve titizlikle analizi, parti aygıtımızın çalışmasında gittikçe daha önemli bir yer almaktadır. Ve bu hazırlık çalışması, pratik tedbirlerin ve kararların kabulüyle sonuçlandığı zaman, Parti bunları, zamanımızın objektif koşullarına en ileri dü-

zeyde cevap verdiğinden ve doğruluklarının bilim ve engin pratik deneyim tarafından garanti edildiğinden emin olarak uygulamaktadır.

Leninist çalışma uslubunun organik niteliği olan «bilimsellik», subjektivizm gösterilerine karşı iyi bir engeldir. Sırf arzuya dayalı her türlü girişimi frenler, bunların kaçınılmaz olarak doğurduğu yanlışlara karşı koruyucu rol oynar.

Tek cümleyle söylenirse, birleştirilmiş tablosu SBKP'nin XXV. Kongresinde ortaya konan Sovyet halkının başarıları, ancak, toplumumuzun politik öncüsü ve yöneticisi olan SBKP'nin çalışma biçimlerinde ve içeriğinde bulunan bilimsel ilkelerin derin kökleniși sayesinde elde edilebilmiştir. Ve eğer Sovyet komünistlerinin geleceğe, Kongrenin saptadığı planların gerçekleştirilmesine güvenleri varsa bu da, komünist inşanın Parti tarafından yönetiminin bilimsel temele dayandığını bilmelerinden ötürüdür.

Örgütlenme düşüncesi ve bunun pratik yönü, leninist çalışma üslûbunun temel çizgileridir. Bunlar bizim için, Parti aygıtının çalışma niteliklerini kapsayan zengin bir içeriğin iki kavramıdır. Bu nitelikler arasında, kararlar karşısında çabukluğu, zamanında davranmayı, disiplini ve insiyatif düşüncesini bağdaştıran kadroların politik görüşünün enginliğini sayabiliriz.

Partinin her türlü çalışmasında bilimsel bilginin, Lenin'in «anıklık» (3) diye belirlediği şeyle çoğaltılmasına sürekli çabà harcıyoruz. Gerçekten, en doğru karar ve en iyi düşünülmüş plan eğer, gerçeklik kazanmaları için vazgeçilmez olan **titiz bir örgütlenme çalışmasıyla izlenmezse kağıt üzerinde kalacaktır.**

Geriye dönüp, insanlığın devrimci tarihinin onlarca yılına bakarsak, sosyalizmin teoriden gerçeğe geçirilmesi için örgütlenme ögesinin çok önemli bir rol oynamış olduğunu söylemek hakkını kendimizde buluruz. Rusyada Ekim Devrimi ve işçi sınıfının iktidarı kazanması, eğer Lenin'in politik ve örgütçü dehası, savaşcı bir bolşevik parti kurmasa ve bunu işlemese mümkün olmayacaktı. SSCB'nde sosyalizmin inşası, özümlenmiş marksist-leninist genel çizgi tabanı üzerinde SBKP'nin yorulmak bilmez örgütlenme çalışması olmaksızın mümkün olmazdı. Ve eğer parti, toplumumuzun ilerleyişiyle pratik olarak ve dikkatli bir biçimde uğraşmış olmasaydı, bu yine gerçekleşmezdi. İşte bundan ötürüdür ki, devrimci dönüşüm, sosyalist ve komünist inşa düşünce ve planları söz konusu olduğu zaman ,örgütlenme, pra-

---

(3) A.g.e., cilt: 36, sf: 574

tiğin anlamı ve kesinlik, ne kişisel ne de ikincil sorunlar değildirler. Sovyet devletinin varoluşunun başlangıcından beri, Lenin'in ifade ettiği düşünceyi SBKP her zaman önemli bir yönerge olarak kabul etmiştir: «Devrimci görevlerimizi tam olarak yapmamız için, görevlerin tam olarak yapmamız için, görevlerin ne bir ütopya, ne de masum dilekler olarak kalmaması ve bir gerçeklik olması için, acilen gerçekleştirilmeleri için, şu ilk, dolaysız ve esas amacı ortaya koymak zorundayız: örgütlenme çalışmasını, işlerin pratik düşüncesine ve yönverme düşüncesine sindirmek. (4)»

Yapılacak çalışmalarla ilgili komünist anlayışla, dar bir uygulamacılıkla anın görevlerinin üstüne çıkmayı engelleyen bayağı bir düşünce biçimiyle ortak hiçbir yanı yoktur, çalışmaların yönlendirilişinin Leninist anlayış içinde zorunlu çizgileri, ilkeli düşünce, yaratıcı atılım, çalışma güçlülüğü, esneklik ve devingenlik sözlerle eylemler arasındaki birliktir. Partide, perspektifi görmeyi ve çabaları ana yönlerde merkezleşmeyi, zamanlarını yoldaşları gibi iyi kullanmayı, Lenin'in salık verdiği gibi, «çalışmayı bütünlüğü içinde sakin olarak düşünmek (5)» olasılığını kavrayarak «alaylılığın» ağırlığını atmayı bilen komünistlere değer verilir.»

Çalışmanın komünist anlamının kazanılması gereken en önemli belirtiler arasında Parti, eleştiri ve özeleştirinin gelişimine özel bir yer verir; tamamlanacak görevlerin önemi ve karmaşıklığı arttıkça, her örgütün, her sorumlunun, çalışmasının, işinin ve sonuçlarının, objektif ve sert bir değerlendirmeye tabi tutar. Bütün işler karşısında sorumlu tutum ve kesinlik, yetersizlikler ve bunların suçlusu olan kişiler karşısında sertlik, Leninist çalışma üslûbunun değerli belirtileridir ve bunların yaşam içinde ve pratikte, olabildiği kadar fazla doğrulanması için çaba harcıyoruz.

SBKP, Sovyet halkının kazandığı büyük başarılardan ötürü haklı olarak gurur duymaktadır. Ama bunun, sofuca bir iyimserlik, kendini beğenmişlik ya da boş esenlik duygusuyla hiç bir ilgisi yoktur. Bizim bu konudaki tavrımız, XXV. Kongrede açıkça ifade edilmiştir. Değerlendirmeler ve eleştiri ve özeleştirilerin sonuçları, yapılan kongre çalışmalarının pratik, yapıcı niteliğini bir çok noktada koşullandırmıştır. Nitekim, Merkez Komitesi Çalışma Raporunun derinlemesine incelenmesinden sonra Leonid Brejnev kapanış konuşmasında, Parti içinde doğrulanmış siyasal, düşünce ve geleneklere tam bir uygunluk içinde şunun altını çizmiştir:

---

(4) a.g., Cilt 27, s. 221

(5) a.g., Cilt 35, s. 557

«Şimdiye kadar gerçekleştirilenlere saygı duymayı elden bırakmaksızın, hala daha var olan yetersizlikler üzerine çözümlenmemiş sorunlar üzerine dikkatimizi merkezlendirirsek, doğru davranmış olacağız, Leninist davranmış olacağız.» (6)

Burjuva ideologların, anti-sovyetizm ve anti-komünizm bilirkişilerinin, çalışmamızda boşluklar, yanlışlar aramaktan, gerçek sosyalizmin güçlüklerini ve eksikliklerini fazlasıyla göklere çıkarmaktan özellikle hoşlandıkları bilinen bir şeydir. Ancak akıllarına gelmiyor ki, tüm yanlışlarımızı ve ihmallerimizi herhangi bir sıradan «eleştirmeniniz»den daha iyi tanıyor, biliyoruz. Bunları sadece görmeyi değil, bunlardan yüksek sesle söz etmeyi de biliyoruz. Bunların en derin nedenlerini bildiğimiz gibi, yetersizlikleri aşmak için en iyi yolları bulmasını da biliyoruz.

Dostlarımızın yararlı tavsiyelerine kulak vermemizi, diğer sosyalist ülkelerin ve kardeş partilerin değerli deneyimlerinden yararlanmamızı engelleyecek kendini beğenmişlik, bizim leninist partimize tamamen yabancı bir şeydir, bunun da altını çizmek uygun düşer.

Alınan kararların yerine getirilmesi için, parti ve hükümet yönergeleri için kontrol ve irdeleme, kesin tavrımızı geliştirmede önemli ve güçlü bir araç, örgütlenme çalışmamızın «dayanağı» olmuştur.

Uygulamanın kontrolünün ve irdelenmesinin cinsini ve önemini temel kabul ederek Lenin, demokratizm, halk iktidarı, Partinin yönetici rolü, yönetim organlarının çalışmasında yasallık ve disipline saygı ilkelerinden hareket ediyordu:

«Eğer işçilere ve köylülere disiplini namusluca öğreteceksek, bizzat kendimizden başlamayı iş edinmeliyiz.» (7)

Lenin, kontrolün toplumsal bir kavram olduğu sonucuna varmıştır ve bu sonucun doğruluğunu yaşam sürekli olarak kanıtlıyor. Zira kontrolün cinsi, yönelimi, kontrol edenlerin bileşimi, örgütlenme biçimleri ve çalışma yöntemleri, toplumsal ve ekonomik rejim tarafından, Devletin sınıfsal yapısı tarafından belirlenmektedir. Bizim bugünkü koşullarımızda, kontrolün toplumsal içeriği ve siyasi fonksiyonu açıkça ortaya çıkmaktadır; çünkü, ülkenin ekonomik ilerleme planlarının gerçekleştirilmesinin emin bir aracı olarak ve aynı zamanda sosyalist demokrasiyi geliştirmek ve mükemmelleştirmek ola-

(6) Mart 1976 tarihli *Pravda*

(7) Lenin, Bütün eserleri, (rusca baskı) cilt: 50 sf: 63

nağı veren bir araç olarak bu kontrolün etkililiğinin hissedilir bir biçimde büyüdüğü görülüyor.

Parti içi kontrolün içeriği, aynı şekilde SBKP'nin Devlet organları ve toplumsal organlar üzerindeki kontrol çalışması bugün zenginleşmiş ve yeni müttefikler kazanmış bulunuyor. Kontrol sistemi aşağıda belirtilen ana doğrultularda gelişiyor:

● Alabildiğine uzmanlaşmış çalışma (teftiş, irdeleme, yeniden gözden geçirme), gittikçe yaygın ve çeşitlenmiş bir önem kazanıyor. Pratik bir yardımın yapılması, yerinde uygulamanın örgütlenmesi, öncül tecrübelerin, etkin çalışma yöntemlerinin genelleştirilmesi ve işin içine sokulması gibi çalışmalar; yani bizzat kontrol süreci bile, her tedbiri uygulamak için yapılan örgütlenme çalışmasına çoğunlukla doğrudan doğruya bağlı oluyor:

● Tekniğin gelişmesi, kadroların teorik ve mesleki formasyonlarının yükselmesi, uygulama üzerinde hızlı bir kontrolün gerçekleşmesini ve bilgi alımının sağlanmasını olanaklı kılıyor; bu da otomatikleştirilmiş yönetim sistemleri ve bilgisayarların geniş olanaklarının kullanılması sayesinde oluyor. Bu kontrol sistemleri son yıllarda, çeşitli bakanlık servislerinde, yönetim bölgelerinde, endüstri birlikleri ve büyük kuruluşlarda kotarıldı ve başarıyla uygulandı;

● İnsanlar kontrol çalışmasına gittikçe daha fazla ortak oluyorlar; milyonlarca işçi ve kolhozcu, ulusal ekonomi uzmanları ve memurlar, idari çalışmaların kontroluyla yükümlü komisyonlarda aktif olarak çalışıyorlar; halk kontrol gruplarının ve postalarının oluşturduğu geniş ağ içinde birleşiyorlar, büyük şantiyelerin yönetim çalışmalarına olduğu gibi Sovyetlerin, sendikaların ve diğer örgütlerin teftişlerine de katılıyorlar; merkezi ve bölgesel basının işçi muhabirleri, kontrolün gerçekleştirilmesinde büyük rol oynuyor.

Bütün bunlar, Parti organlarının aktif desteğiyle, kontrolde etkinlik ve uygulamada disiplin düzeyini yükseltiyor; geniş kitlelerde, Devlet işlerinin idaresine doğrudan doğruya katılma duygusunu geliştiriyor.

Parti çalışmasında, Parti yönetiminde leninist üslûbun engin demokratikliği, etkililik açısından tükenmez bir kaynak olmaktadır.

Partinin demokratik merkeziyetçilik ilkeleri üzerine kurulmuş olması, tüm yaşamının ve eyleminin bu ilkelere bağlı kılınmış bulunması, «yukarıdan» gelen en katı disiplini ve talebi, milyonlarca komü-

nistin ve emekçinin çıkarlarına ve arzularına ters düşürmüyor tersine, bu disiplin ve talepler halkın insiyatifine dayanıyor ve kitlelerden bağımsız toplumsal ve siyasal çalışmanın genellemesinin ve örgütlenmesinin vazgeçilmez birer öğesini oluşturuyor.

SBKP'nin XXV. Kongresinde, gerek Merkez Komitesi Çalışma Raporunda, gerekse delegelerin yaptıkları konuşmalarda, leninist çalışma uslubuna sıkıca bağlı kalmanın, demokratik merkeziyetçiliğin iki ilkesini sürekli olarak geliştirmeye uğraşmak anlamına geldiği düşüncesi işleniyordu. Bu görev Partinin iç yaşamını ilgilendirdiği kadar, toplumun maddi ve manevi ilerlemesinin bütün görünümleriyle yönetimine değgin sorunları kucaklayan daha geniş bir çevreyi de ilgilendiriyor. Bir yandan örgütlenme planında Partinin genel çizgisinin uygulanışını garantileyen halkın ve Devletin en genel çıkarlarının ifadesini sağlayan, her türlü dükkân ve komşu anlayışına engel olan merkeziyetçiliğin sağlamlaştırılması söz konusu. Diğer yandan, bütün komünistlerin etkinliğini arttırmanın yollarını arayarak parti içi demokrasiyi derinleştirmek ve mükemmelleştirmek, taban örgütlerinin insiyatifini geliştirmek, her türlü parti çalışmasını kitlelerin yaratıcı çalışması içinde eritmek söz konusu.

Leninist çalışma üslûbunun Parti tarafından özümlenmiş demokratik niteliği, titiz gözlemde, ortaklaşa yönetimin gelişmesinde, bu yönetim biçimlerinin mükemmelleşmesinde parlak ifadesini buluyor. Merkez Komitesinin, Politik Büronun ve Sekreterliğin çalışmalarında bunun parlak bir örneğini görüyoruz. Bu örgütlerin kararları, derinleştirilmiş kollektif tartışmalarla temellendirilerek kabul ediliyor, ve bu biçim hiç değişmiyor. SBKP'nin yönetim organlarının kararları Partinin tüm çalışmasını yönlendiriyor dediğimiz zaman, bu çalışmanın yalnızca içeriğini düşünmüyoruz. Merkez Komitesinin, Politik Büronun ve Sekreterliğin bizzat ortaklaşa çalışma yöntemi de esas olarak, Partinin bütün örgütleri ve tüm örgüt zinciri için bir model oluşturuyor.

Ortaklaşa yönetim ilkesinin yaygınlık kazanması ve Parti çalışmasında demokratikliğin derinleştirilmesi arasında organik bir bağ vardır. Gerçekte, bizzat ortaklaşa yönetim kavramı, kanı ve önerilerin, tüm çeşitlilikleriyle birlikte, her insiyatifin başarı sağlamasına olanak veren en tam biçimiyle hesaba katılmasını varsayar. Bu pratikte, yalnızca, bir Parti Komitesinde bir oturuma katılan kişilerin bilgi ve tecrübesine dayanmanın değil, sorunların incelenmesi için uzmanların bir araya toplanmasının değil, aynı zamanda ilgili olan emekçi birliklerine, onların temsilcilerine tavsiyelerinin sorulması da gerek-

tiği anlamına gelir. Ve ülkenin toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişiminin temel sorunları söz konusu olduğu zaman, pek tabii, ilgili ve yetkili kişiler halkın tümüdür.

Biliniyor ki, Partimizin iktidara geldiği ilk günden beri, burjuva ideologlar, sosyalist toplumda Parti aygıtının halka karşı olduğunu ve kendi arzusunu ona «dikte» ettirdiğini dönüp dolaşıp tekrarlamaktan geri kalmadılar. Bu yanlış görüntüyü gittikçe daha da karartıyorlar. Yaptıkları hesaba göre halkın toplam sayısına oranla Parti militanlarının sayısı azdır ve bundan, «önemsiz bir azınlık tarafından uygulanan bir zorlama»nın varolduğu sonucunu çıkarma gayreti içindeler. Sosyalizm düşmanları işte böyle akıl yürütüyor.

Ancak bu, ne gerçeğe, ne yaşam mantığına, ne de bilim mantığına tekabül etmez. Zira soruna, yaklaşık 16 milyon üyesi bulunan SBKP ve 250 milyon nüfusu bulunan Sovyetler Birliği ölçeğinde bakacak olsaydı; az kalabalık olan aygıtıyla birlikte Parti çalışmasının, halkın çıkarlarının ifadesinden başka bir yönü bulunsaydı pek tabii sorumlu bulunduğu fonksiyonları yerine getirmekte kesin olarak güçsüz ve yeteneksiz olacaktı. Aşağıdaki leninist anlayış, partinin ve aygıtının çalışmasındaki etkililiğin temelini, toplum içindeki büyük otoritesinin temel nedenini en ileri açıklıkla belirtiyor:

> «Halk kitlesi içinde biz, okyanustaki bir damla gibiyiz ve iktidarfı ancak, halkın bilincine vardığı şeyi doğru olarak ifade edebilme koşuluyla uygulayabiliriz.» (8)

Partimiz toplumu yüneltiyor, onu idare etmiyor; Devleti de doğrudan doğruya idare etmiyor. Ve işte tamtamına bu nedenden ötürüdür ki, Parti yönetiminin ilk görünümü, etkinliğini sürekli olarak artırmak yönünden olağanüstü önem kazanıyor. Birinci görünüm, ideolojik yönelim olup Parti bunu, tüm çalışma biçimleriyle, «bilimsellikle», örgütlenme anlayışıyla, Parti içi demokrasisinin gelişmesi ve mükemmelleşmesiyle gösteriyor. İkinci görünüm ise, halk ortamıyla biçimsel olmayan yaşayan zengin bağlar kurma mekanizmasının sürekli olarak derinleştirilmesi ve mükemmelleştirilmesinden ibaret. Kitlelerin duygularını ve dileklerini iyi tanıyıp bilebilmek, bugün halkın istediği şeyi açıklıkla ortaya getirmek; Partinin Leninist yönetim üslûbunun zorunlu kuralı işte budur.

Büyük kararların hazırlığı sırasında Partimiz, basında görüş alışverişini sağlamayı, karar taslaklarını tüm halkın tartışmasına götür-

---

(8) Lenin, *Bütün eserleri,* cilt: 33 sf: 311

meyi mutlak esas görev olarak değerlendirir. Kongreden önce, Parti örgütlerinde, emekçi meclislerinde, gazete sütunlarında, ulusal ekonominin gelişmesinin 1976-1980 dönemine ait önemli seçişlerini içeren tartışmalar kesin olarak böyle olmuştu.

Ayrıca, halkın insiyatifini gerçekten hesaba katmayı sağlayan; aygıta, siyasal yönetime, emekçilerin istek ve önerilerine dolaysız cevap verme olanağını veren diğer Parti çalışma yöntemlerinin öneminin de altını çizmek gerekir.

Lenin, Parti örgütleriyle halkın bu canlı bağlantı biçimlerinden biri üzerinde ısrarla dururdu: Mektuplar. Onun kişisel olarak, işçilerin, köylülerin ve askerlerin mektuplarına, «köy delegeleri»nin haberleşmelerine karşı kullandığı tavır bugüne dek, tüm komünist yöneticiler için, Parti aygıtının bütün militanları için bir model olmuştur. Lenin için emekçi mektupları, güncellik üzerine, halkın ruh hali ve ihtiyaçları üzerine son derece değerli bir haberalma kaynağı idi; bu kaynağı Lenin, birleştirilmesi ve siyasal kararlara geçirilmesi kaçınılmaz diye değerlendiriyordu. X. Kongreye sunduğu, zahire şeklindeki ihtiyat payı yerine aynî vergiyi geçirme hakkındaki tarihsel rapor, köylüler taraıfndan 1920-21 kışı boyunca gönderilmiş olan mektupların özetlenmiş içeriğini ifade ediyordu.

Bugün için, SBKP Merkez Komitesine, Partinin yöresel örgütlerine ulaşan mektuplar ve telgraflarda yankılarını bulmayan ne bir sorun, ne Parti ve halk yaşamıyla ilgili bir olay, ne de bir dünya olayı vardır. Sovyet halkının yüksek siyasal bilinci, sosyalist demokratizmin canlandırıcı gücü, XXV. Kongrenin yapılışı ve hazırlığı sırasında yeniden bir kez daha ortaya çıktı. Bu dönemde Kongreye ve Merkez Komitesine 600 000 den fazla mektup ve telgraf geldi. Bazı günler bunlardan 25 000 tane geliyordu. Bugün bu halk yazışmaları özel bir kitapta yakında çıkmak üzere toplanmış bulunuyor.

Mektuplar çoğunlukla, yalnızca Partinin yöresel örgütleri için değil, Merkez Komitesi için de uyarıcı oluyor, ve kararların temel malzemesini veriyorlar. Emekçi mektuplarının içerdiği önerilere dayanarak Merkez Komitesi, 1975 yılında ve bu yıl, örgütlenme çalışması, ideolojik çalışma, siyasal kitle çalışması, ekonomik inşa ve SBKP'nin dış politikası sorunları ile ilgili çeşitli kararları kabul etti. XXV. Kongreden sonra kabul edilen, ilk belgelerden birinin, emekçi mektuplarıyla ilgili çalışmanın iyileştirilmesini hedef alan bir karar olması rastgele birşey değildir. Son zamanlarda bu sorun, Partinin belli bir sayıda bölge komitesinin genel oturumlarında titiz bir incelemenin konusu yapılmıştır.

Leonid Brejnev bu soruna büyük önem veriyor. Sorunun Merkez Komitesi aygıtında karara bağlanan biçimiyle ilgileniyor, içeriği hakkında düzenli bilgi istiyor, kişisel olarak birçok mektubu okuyor, bu sistemin etkinliğini daha iyi hale getirmek için Parti militanlarına pratik tavsiyelerde bulunuyor.

Demekki Partimiz, kitlelerle bağları sürekli güçlendirme şeklindeki leninist gelenekleri geliştirirken, emekçilerin mektupları kadar dikkate değer bir olay karşısında ciddi davranıyor ve buna büyük dikkat harcıyor. Kesin olarak inanıyoruz ki, emekçilerin Devlet yönetimine kitlesel katılımlarının önemli bir biçimi, sosyalist demokrasinin gerçek gösterisi işte burdadır .Sosyalist demokrasinin, Partinin kitlelerle bağlarını geliştirmenin başka bir çok biçimleri de olduğu açıktır.

Kurucusu ve rehberinin davranış kurallarına sadık olan ve onun; «Yalnız ve yanlız halka inanan, gücünü halkın yaratıcı dehâsından alan galip gelecek ve iktidarı koruyacaktır» (9)

sözlerini hiç unutmayan SBKP, başlıca güç kaynağının, halkla yıkılmaz bağlarında elde ettiği tüm başarılarının garantisinin, kitleleri komünizm için mücadeleye esinlendirmek ve örgütlendirmek sanatında yattığını her zaman gördü ve görüyor.

Bugün için, demokratik, talep, yetenek ve leninist çalışma üslûbunun diğer nitelikleri, Parti aygıtımızın tüm kesimlerindeki sorumlu militanların zorunlu nitelikleri olmuştur. XXV. Kongrede açıklıkla belirtildiği gibi, bugünkü koşullarda yalnızca, Parti anlayışıyla yaptıkları çalışmanın derin bilgisini, disiplin anlayışıyla ortaya konan sorunların çözümüne yaratıcı bir yaklaşımı organik olarak bağdaştırmayı bilen yöneticiler leninistce çalışabilirler. Yöneticinin kişi olarak ortaya koyduğu örneğin, özellikle siyasal eğitim fonksiyonunda, etkili oluşunda, Parti çalışmasının temel unsuru olduğuna dair inancımız sağlamlık kazanmıştır.

Toplum yönetiminin bütün alanlarında leninist üslûbu yaygınlaştırmanın üstüne titreyen SBKP, kadrolar siyasetini sabırla bu amaca göre uyguluyor.

Örneğin şu sorunu ele alalım: Politik ve ekonomik yönetimde iyi bir bilimsel düzey nasıl sağlanacaktır? Birinci koşulun, Parti kadrolarının bilimsel formasyonunun, niteliğinin, kültürünün yüksek derecede olması olduğu açıktır. Biz bu soruna tüm yönleriyle ve çok sa-

---

(9) A.g.e. cilt: 26, sf: 304

yıdaki görünümleriyle yaklaşımda bulunuyoruz. Şöyle ki, bizim görüşümüze göre bir Parti yöneticisinin bilimsel formasyonu, marksist - leninist teorinin bütün alanlarını özümlemiş olmasını; ama aynı zamanda, kendisine verilen işi tamamlaması için kaçınılmaz olan derin bir uzmanlaşmış bilgilenmeye de sahip olmasını var sayar. Siyasi ve felsefi konularda sağlamlık, komünizm amacına sadakat, Partinin her komünistten ve en fazla da yönetim işiyle yükümlenmiş olanlardan ısrarla istediği yetenekler işte bunlardır.

Ama ayrıca, Lenin'in de altını çizdiği gibi, şu da var: Partinin sorumlusu olarak kesinlikle kabul edilmemek için, yönetici siyasi yeteneklerden yoksun olmak da yetmez. Zira eğer yönetici, bilgilerinin yetersizliği nedeniyle, kendi çalışma kesiminde ortaya çıkan sorunları iyice birbirinden ayırdedemediğini gösterirse, hiçbir ideolojik inandırma, hiçbir siyasal otorite başarı getirmez. Bu konuda, Partimizin iyice özümlediği Lenin'in şu kuralı üzerinde ısrar etmek gereklidir:

> «İdare etmek için, yetkili olmak, tüm üretim koşullarını, en ileri bir açıklıkla derinlemesine bilmek, modern dönemdeki üretim tekniğini tanımak, belli bir bilimsel eğitime sahip olmak gerekir.» (10)

Lenin'in bu öğretisini Partimiz her zaman hesaba katmaktadır. Ancak, bizi bugün sevindiren duruma erişmek için zaman gerekmiştir; Merkez Komitesinin sürdürdüğü çabalar gerekmiştir; bugün, Parti aygıtı yöneticilerinin hemen tamamı yüksek öğrenim görmüştür. Bugün, Parti komiteleri 1. Sekreterlerinin — Yönetim çevreleri komitelerinden federe cumhuriyetlerin komünist partileri merkez komitelerine kadar (toplam 4421 kişi) — %99,3'ü diplomalı uzmanlardır.

Bu açık bir başarıdır. Ama Parti asla, kadroların formasyonu, teorik ve bilimsel gelişimleri için artık tasalanmamak gerekir değerlendirmesini yapmıyor. Son yıllarda SBKP, Partinin ve Sovyetlerin sorumlu militanları için okullar, kurslar ve seminerler biçiminde, daha önceden görülmemiş yaygınlıkta bir inceleme sistemi oluşturmak için tedbirler aldı. XXIV ve XXV. Kongreler arasında, 40 000 kişi Parti eğitim kuruluşlarından geçti. Partinin ve Sovyetlerin 230 000 den fazla sorumlu militanı yenilenme kurslarını izlediler. Yüzbinlerce yönetici ve militan Parti okullarına ve kurslarına devam ediyor. Bakanlar dahil endüstrimizin yönetici kadrolarının bilgilerini mükemmelleştirdikleri Ulusal Ekonomi İdaresi Enstitüsü bu verimli toplu

(10) A.g.e., cilt: 30, sf: 440

çalışmaya önemli katkıda bulundu. Bütün bunlar Partinin ve ekonomi aygıtının çalışmasının kalitesini iyileştirmeye ve kısır şekilcilik, olayların analizinde üstünkörücülük ve hafiflik gösterilerini etkili biçimde ortadan kaldırmaya olanak veriyor.

Toplum yönetiminde Parti politikasının pratik gerçekleştirilmesinin zorunlu olarak, kadroların düzenli dağılımından ve düzenli yer ve görev değişiminden geçtiğini Lenin bize öğretiyor. Ancak o aynı zamanda, her türlü aşırı idarî titizliğin, Parti sorumlularının sağduyuya aykırı yerdeğiştirimine neden olan idarî gayretkeşliğin uzlaşmaz bir düşmanı idi.

XXIII. Kongresinde SBKP, bu Leninist taleplerin olağanüstü güncelliğinin, bunlara karşı kesin saygının öneminin sağlam bir biçimde altını çizmişti. Nitekim, Parti içinde gereği kanıtlanmamış tüm yer değiştirmeler ve kadroların yapay «oynaklığı» son buldu. Bir Parti sorumlusunun yeri bir çalışma bölümüne geçişi, hatta denilebilir ki partinin örgütsel, siyasal yaşamının diğer sorunları kadar bilimsel bir biçimde, esaslı bir biçimde çözümlenen bir sorundur. Ve bu da kolaylıkla anlaşılacağı gibi sakin ve merkezileşmiş bir çalışmanın koşullarını yaratmakta; aygıt zincirinin her halkasındaki değerli yönetim deneylerinin yitirilmeyip tersine çoğaltılmasını sağlamaktadır.

Bugün için, geleceğin genç kadrolarının düzeyinin yükseltilmesi şeklindeki siyasetimizi başarıyla sürdürüyoruz. Ama pek tabii, eskilere karşı dikkatli bir tutum içinde kalarak ve onların tecrübe ve bilgilerini en ileri düzeyde kullanarak... Bu, Partinin siyasal çizgisinin, devrimci geleneklerinin devamı için zorunlu bir koşuldur.

İşte Lenin'in bize öğrettiği gibi, SBKP'ni nitelendiren Parti kadrolarına gösterilen dikkatin görünümlerinden biri budur. SBKP'nin yaşamının bir yasası durumuna gelmiş olan diğer görünüm, Parti kadrolarını ve projelerini yaşamın içine sokmak için yüklendikleri engin sorumluluklu çalışmada büyük bir bağımsızlığa erişmiş kadrolara karşı derin güven duygusudur.

Sınırsız bir hoşgörü olduğu asla düşünülmesin. Lenin'in düşünceleri ve yaşam tecrübesi bize, demokrasinin yaygınlaştırılmasının ve biçimlerinin mükemmelleştirilmesinin, ancak ve ancak sorumluluk duygusunun, bilinçli disiplinin gelişmesiyle birlikte gidebileceğini öğretiyor. Örneğin Parti yönetim sisteminde, ortaklaşa yönetim ilkesinin akla uygun biçimde gerçekleşmesi ancak, görev için kişisel sorumluluk şeklindeki Leninist taleple bu ilke bağdaştırıldığı zaman mümkün olur.

Güven veren Parti kadrolarına, örgütlerine emekçi topluluklarına karşı tavrımız işte böyledir. Gerçekte daima kitlelerin bakışı altında olan bir yöneticinin, her düşüncesizliği, her yanlış notu, sıradan bir militanın yanlışına oranla Parti'nin doğru çizgisine daha fazla zarar vermeye müsaittir. SBKP'nin, Leninist çalışma üslûbu için o denli vazgeçilmez olan zaman titizliği ve yüksek kişisel disiplin gibi nitelikleri kazanmamış, parti anlayışıyla işlerin gidiş yönünü bağdaştırmayan ve kişilere karşı dikkatli olmayan, onların tüm yeteneklerinin ortaya çıkmasına yardım etmeyen yöneticiler karşısında özellikle sert gözükmesi işte bundandır.

Kadrolarla birlikte çalışmada Leninist üslûbu iyice özümleme çabasında olan SBKP, en iyi Sovyet komünistlerinin güçlerinin, bilgi ve yeteneklerinin, çoşku içinde gelişen toplumumuzun yönetici gücü olan Parti içinde merkezileşmesine devam etmesinin garantisini bu çabalarda görüyor.

XXV. Kongreyi, sonuçlarını ve değerlendirmelerini Ekim düşüncelerini geliştirme, bilimsel sosyalizm ve konünizm'in tesisini hayata geçirme mücadelesinde, SBKP ve Sovyet halkı için büyük bir başarı olarak mütalâa etmemize olanak veren tüm nedenlere sahibiz. Kongre Leninist kuralların Parti yaşamındaki zaferinin parlak bir ifadesi oldu. Kongrede Leonid Brejnev şunu ilan ediyordu:

«Parti içinde demokrasinin sürekli gelişimi gibi, üyelerinin herbirinden istenen şeylerin artması gibi Leninist ilkeler aşılmış ve geride bırakılmış değildir, bugün Parti gelişiminin temelinde kalmaya devam etmektedir.» (11)

Bu emin temel üzerinde inşa edilmiş SBKP'nin her çalışması leninist üslûpla örgütlenmiş ve olaylar içinde gerçeklik kazanmıştır.

---

(11) L. Brejnev, XXV. Knogreye Rapor, s. 122

SINIFSIZ TOPLUM VE SANAT

T. İGNEV

Sosyalist toplum düzeninin ikinci aşamasında, yani sınıfsız toplumda sanatın içeriği ve niteliğine ilişkin sorunlarla sanatın kuruluş yollarına değgin problemler bugün artık birer uzak özlem, «maksimum program» olmaktan çıktılar. Bu sorunlar şimdi güncel bir pratik ödeve dönüştüler. Her geçen gün de sosyalist toplumlar tarafından derece derece çözülüyorlar. Bunları güncel hâle getiren baş neden, gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasıdır.

Bu tarihsel olgu, sosyalist ülkeler halklarını insanlık tarihinde en yüksek yaşam biçimi olan sınıfsız toplum düzeninin eşiğine getirmiştir.

Objektif olarak ortaya çıkan bu tarihsel temel, sınıfsız toplumun yalnızca maddî gelişme sorunlarını değil, sanat sorunları da dahil omak üzere manevi hayatın tüm sorunlarını Marksist-Leninist açıdan teorik olarak açıklama zorunluğunu doğuruyor. Geleceğin sınıfsız toplum sanatının niteliğinin ve özünün doğru anlaşılması, en başta sanat alanındaki gelişmeler ile «geleceğin sanatı» diye sunulan çöküş hâlindeki bir dizi burjuva sanat teorisi ve eğilimleri hakkında gerçeği öğrenme imkânını sağlıyor.

Bulgaristan'da Parti, Sovyetler Birliği deneylerinden öğrenerek ve Marksist-Leninist ilkelere dayanarak, sanatın sorunlarına ve gelişmesine her zaman büyük bir özen göstermektedir. Partinin X. Kongresi, ülkenin yetkin sosyalist evreye geçişi programıyla birlikte kültür ve sanat alanındaki gelişimin yönlerini de belirledi. Geleceğin sınıfsız toplumundaki sanatın niteliği ve kuruluş yollarıyla ilgili sorunların birçoğu, son zamanlarda Sovyetler Birliği'nde Partinin XXV. Kongresinde, Bulgaristan'da da Parti tezlerinde ve XI. Kongrede incelenip işlenmiştir. Bu belgelerde sanat değerlerini yaratanlara, kültür ve sanat işçilerine, halkın ve gençliğin estetik eğitimi ile görevli kuruluşlara önemli ödevler yüklenmektedir.

Böyle olduğu halde, sınıfsız toplumda sanat sorunları ve bunların kuruluşuna ilişkin yaklaşım biçimleri Marksist-Leninist edebiyatımızda henüz yeteri kadar işlenmiş değildir. Sınıfsız toplumun sanatı hâlâ en genel çizgileri ile ele alınmaktadır. Oysa baş üretici güç olan insanın manevî gelişmesi ve estetik eğitimi için duyulan nesnel ihtiyaçlar, bu sorunun geleceğe doğru daha da yakından incelenmesini gerektirmektedir.

1. Geleceğin sınıfsız toplumunun sanatına ilişkin sorunlar, insanoğlunu yüzyıllar boyunca ilgilendiregelmiştir. Bunların çözümü, sınıflı toplumlarda her zaman belirli sınıfların çıkarlarını yansıtan ve bunlara hizmet eden şu ya da bu felsefî - estetik teorilere bağlanmıştır. Çünkü bunların taraftarları, sınıflı toplum düzeninin savunucuları idiler. Oysa, sanat sorunlarına ilişkin Marksis-Leninist anlayış burjuvazininkine temelden karşıttır.

Zamanımızda yalnızca kapitalist toplum sistemi değil, burjuva düşünce ve sanat âlemi de derin bir bunalım

ile yüz yüzedir. Burjuva estetikçileri ve fütüristleri, sanatta yaratıcılığın geleceği üstüne acaip tablolar çizmeye, ya da sanatın tümden yıkımını haber vermeye başlamışlardır.

Burjuva teorisyenlerinin büyük bir kesimi, kapitalizmden sonra insanlığın tüm maddi, ahlâki ve estetik değerleri için tam bir yıkım ve çökümü öngörüyorlar. Onlara göre, «sanat batışın eşiğinde»dir!. Kaçınılmaz bir şekilde «ölümüne» yaklaşıyor. Osvald Şpengler'e göre, bu «kader» ânı iki bininci yılda gelip çatacaktır. Ona göre, sanatın ileriye doğru gelişmesi imkânsızdır. Sanatta geişimin yerini, barbarlık sanatına dönüş alacaktır.

Sanatta tekniğin rolünü abartan günümüzün burjuva nazariyecileri, «sanatın doğal ölümü»ne değgin teoriler oluşturuyorlar. Bu teorilere göre, «makineler sanatı yutacaklar.» Teknik, «insanın fiziksel ve manevî güzelliğini ortadan kaldıracak». Üretici güçlerin gelişimi, «ruhu sanayileştirdiği» için, Moren'e göre, sanatın kendisi de «endüstrileşecek». L. Marford, «Sanat ve Teknik» adlı kitabında, «teknikte Allah» olan insanlar, «estetik açıdan dejenere» varlıklara dönüşüyor, kanısına varıyor. Başka bir kesim burjuva teknisizminin temsilcileri de, sanatın geterinde» görüyorlar. Bunlara göre sanat, yeryüzündeki insanların günlük çalışmaları ve politik mücadeleleri ile uğraşmıyacak, roketlerin, kozmik maddelerin, kozmik hatların ve optik biçimlerin hareketlerini yansıtacak, evrendeki ve gezegenler arasındaki hareketlerden çıkan sesleri alacak ,yansıtacak.

Kimi İtalyan ve Batı Alman filozofları ve sosyologlarına göre de, insanoğulları pek çok sanat değeri yaratmıştır. Bu nedenle günümüzdeki zenginlik, çok fazla demirle yüklü ve magnetik alanın etkisi altında çaresizlik içinde yerinde dönüp duran gemiye benzetiliyor (Verner Hayzenberg). Bu durumda, söz konusu ideologlara göre, insanoğlu için şimdiye kadar yaratılmış sanat ürünlerinden yararlanıp bol bol zevklenmekten başka yapacak akıllıca bir şey yokmuş (Gvido Kalodjero).

Sanatın geleceğini açıklama amacı taşıyan daha başka bir diz iburjuva teorisi vardır. Bunların belli başlı yanları, Marksist-Leninist klâsiklerce ve onları izleyenlerce eleştirilmiştir. Ayrıca sanatta gelişmenin nesnel gidişi tarafından da yalanlanmışlardır. Bu teoriler her ne kadar değişik isimler taşıyor ve birbirlerine karşıt özler gizliyorlarsa da, amaçları tektir .Hepsi, ilke olarak, burjuva sanatından daha üstün düzeyde sanatın olamayacağını ispat etme çabasındalar. Onlar sanatta gelişmeye inançsızlığı yoğun bir biçimde yaygınlaştırıyor, kötümserliği pekiştiriyorlar.

2. Marksizm-Leninizm, insanlığın artistik pratiğinin bilimsel çözümlemesini yaparak, sanatın sınıfsız toplum düzeninde yok olmayacağını göstermekle kalmadı, üstelik ,ancak o zaman gerçek gelişmesine kavuşacağını açıklayıp temellendirdi. Artistik gelişimin aman bilmez nesnel kanunları, sade^ çöküş hâlindeki çağdaş burjuva sanatını ölüme götürecektir. Sınıfsız toplum düzeni, insanoğullarının binlerce yıllık artistik yaratıcılığının açtığı ilerici yolda, hayatta gerçekten güzel olanın yolunda ortaya çıkıp kurulacaktır.

Karl Marks ve Friedrich Engels, kapitalizmin doğası gereği sanata düşman olduğunu ispat etmişerdir. Burjuv ', yaratıcı artistik emek ürünleri ile ancak artı-değer açısından ilgilenir. Başka bir deyişle, bunların kendisine getirecekleri kâr ölçüsüne göre ilgilidir. Ressamın değeri, K. Marks'ın sözleriyle, «kapitalistin yanında ücretli işçi olarak yaptığı hizmet ölçüsündedir». Marksist-Leninist

klâsikler, sanat ile kapitalist toplum arasındaki belli başlı çelişkileri açıkladılar ve sınıfsız toplum sanatının esas çerçevesini çizdiler. Sanatın sosyalizmdeki gelişmesi onların yaptığı tahminlerin bilimselliğini kanıtladı.

Gelecekte sanatın çehresini ve toplum hayatının genel manevi biçimini belirleyecek olan temel ön koşul, K. Marks ve Fr. Engels'e göre, insanlık tarihinde gerçekleşecek büyük devrimci dönüşümdür. Bu dönüşümle sömürü ve tutsaklık yok edilecek, insanoğlunun en önemli gücü özgürlüğe kavuşturulacak, sınıf eğemenliği yokedilecek, insanın ve insan aklının yaratıcı yeteneklerinin gelişmesi için uçsuz bucaksız bir alan açılacaktır. Onlar gösterdiler ki, sömürüyü yoketmekle «insanoğlunun bütün duyguları tam özgürlüğe kavuşturulacaktır». Bunlar gerçekten «hem öznel, hem de nesnel anlamda insanca» olacaklardır.

K. Marks ve Fr. Engels özenle belirttiler ki, kişi, «yeteneklerini her yanı ile» ancak sınıfsız toplumdaki emeğin örgütlenişi koşullarında geliştirebilir. Üretimdeki sömürü ilişkilerinin yokedilmesi, hem emekle hem de emek ürünleri ile ilgili yepyeni ilişkiler oluşturacaktır. Dahası var. Üreticinin kendi ürününe yabancılaşması sona erecektir. Başka bir deyişle, emek ürünü malların, onları üretenlere hükmetmeleri olgusu ortadan kalkacaktır. Buradan da, kapitalizme özgü bu yabancılaşmanın beşeri bilince ve kişinin iç âlemine yansıması yokolacaktır. Yaratıcı emek için hayati bir ön koşul olan yetenek, egemen sömürücü sınıflardan belirli bir grubun tekelinden çıkacak, ve yeniden, onun gerçek sahiplerinin, yani emekçilerin malı olacaktır. Bu olgu, en geniş halk kitlelerine, yaygın bir şekilde yaratıcılık imkânı verecektir.

Artistik yaatıcılıkta bu büyük dönüşümün yapılması için önemli koşul, kişinin serbest zamanının artmasıdır. Bu konuda Karl Marks şöyle yazdı: «Toplumsal gerekli emeği en az düzeye (mini muma) indirmekle, buna karşılık *herkes* için erişilebilir araçlarla ve herkes için serbest zamanda ,kişilerin artistik, bilimsel vb. eğitimi» (1) sağlanacaktır.

Geleceğin sanatının ayırdedici niteliği, fikir emeği ile kol emeği arasındaki, tarım işi ile sanayi işi arasındaki esaslı farklılıkların ortadan kaldırılması, genellikle toplumdaki sınıfsal ayrılığın dayattığı, emekçileri sakatlaştıran ve köleleştiren eski «işbölümünün» kaldırılması ile belirlenir. Bütün bunlar, sınıfsız toplumun emekçilerine hem artistik değer üretme, hem de bunlardan gerçekten hoşlanma ve haz duyma imkânı verecektir. K. Marks ve Fr. Engels'e göre, sınıfsal işbölümünde «değişik bireylere düşen» haz duyma ile emek arasındaki bağdaştırılmaz çelişki ortadan kaldırılacaktır. Bu çelişkinin yokedilmesi, herkese sanattan yeteri derecede hoşlanma imkânı sağlayacaktır. Dahası var, bu haz duyma hem de çalışma süreci içinde olacaktır. Sınıfsız toplumda çalışma estetik zevke kaynaklık edecektir. (2)

V.İ. Lenin, sınıfsız toplum düzeninde sanatın özü ve niteliği ile ilgili ve bu sanatın oluşmasına dair sorunları daha somut olarak inceledi. Bize büyük ve zengin bir metodolojik miras bıraktı. Bu miras, insanlığın artistik gelişme yolunda en üst aşamaya ulaşma gayretinde güçlü bir programdır. Bu programın en önemli noktaları şunlardır: Edebiyat ve sanatın ,emekçi halkın yaşamı ve devrimci mücadeleleri ile çok yakından bağlı olması; sınıflı toplumdan sınıfsız topluma geçiş döneminde sınıf-parti yaklaşım ilkesine titizlikle uyulması; doğru parti ve devlet yönetimi sağlanması; artistik araştırmalarda gelenekler ile yenilikçilik arasında tam ölçünün bulunma-

sı; artistik değerlerin yaratılmasında ve kullanılmasında halk yığınlarının oynadığı rolün yüksetilmesi. Lenin, kendinden önceki Marksist düşünüşlerin dâvasını sürdürerek sınıfsız toplum sanatına geçiş için yönlendirici temel kuralları belirledi. Buna göre; insanoğlunun sınıfsız toplum sanatına kavuşma ülküsü, insanlığın büyük özlemi olan özgürlük ile sıkı bağlar içinde ve kişinin salt gücü ve aklı ile, sınır tanımaz bilgisi ve tükenmez gücü ile gerçekleştirilecektir. Bu sanat, hem hayatın yüceliğini yansıtacak, hem de onu cesaretle ve K. Marks'ın dediği gibi «güzellik kanunlarına» uygun olarak yaratacak ve tasvir edecektir.

3. Marksist-Leninist bilim öğretiyor ki ,geleceğin hayat gerçeklerinden, sanat dahil, hiç bir olayın karakteristik çizgileri «insan aklı ile *yaratılmaz,* ancak onun yardımı ile, varolan maddi olgulardan çıkarılmalıdır». (3) Bu nedenle, sınıfsız toplum sanatının karakteristik çizgileri ,en doğru şekilde ancak çağdaş sosyalist-artistik pratiğin teorice genelleştirilmiş temeli üzerinde açıklanabilir. Başka bir deyişle, bunlar ancak, yetkin sosyalizme geçiş evresinde sosyalist sanatta kendilerini açığa vuran nesnel eğilimler meydana çıkarılarak aydınlatılabilirler. İşte bundan ötürü, sınıfsız toplum sanatının, beşerî artistik kültür hazinesinden miras alacağı değerler açıklanmalı, artistik ilerleyişin eğilimlerini beliriyen yeninin tomurcuk hâlindeki olumlu gelişimleri ortaya serilmelidir.

Bu eğilimler ve gelişimler en genel çizgileriyle nelerdir?

Sanat ,gelişmesinin sosyalist aşamasında yaygın bir şekilde hayata giriyor ve geniş ölçüde halk kitlelerinin malı oluyor. Genel parti dâvasının gittikçe daha da ayrılmaz bir parçasına dönüşüyor. Böylece de hem sosyalist toplumun gelişmesine, hem de dünyadaki sınıfsız toplum ülküsünün zaferine büyük ölçüde yardımcı oluyor. Sanat, insanlara günlük yaşamlarında eşlik eden bir araç oluyor ve giderek artan serbest zamanlarını dolduruyor. İnsan gücünün yeniden üretilmesine, insanın iç dünyasının şekillenip oluşmasına etkin bir şekilde yardım ediyor.

Gerçek demokratik ortamda, sosyalist yaşam düzeninde halkın yaratıcı yetenekleri gelişip meyvalarını veriyor. Kendiliğinden gelme bir girişim ie oluşan artistik eylemler geniş ölçüler alıyor, halkın bütün katlarını ve artistik yaratıcılığın tüm kollarını kapsıyor. Halkın ve gençliğin geniş ölçüdeki estetik eğitimi sonucu, insanlar sanatın ana konusunu, git-gide daha doğru anlamaya, değerlendirmeye ve sosyalist yaşamlarının bütün katlarında güzelliğe hayat vermeye başlıyorlar. Sosyalist toplum emekçilerinde gerçek estetik duygu, estetik zevk, ülkü ve estetik ihtiyaçlar oluşuyor.

Sosyalist toplumda yeni kültür ve bu kültür için maddi temel kuruluyor. Kültürel enstitülerden, kurumlardan ve radyo yayım araçlarından oluşan geniş bir ağ, halkın sanat ürünleriyle yakın bağlar kurmasını sağlıyor. Meselâ Bulgaristan'da çok sayıda kültür ve sanat enstitüleri kurulmuştur. Bunlar halkın yetenekli evlâtlarını, yöntembilim açısından ve yaratıcı çalışma yönünde uzmanlaştırmak düşünsel olarak geliştirmek amacıyla çalışıyorlar. Todor Jivkov Partinin Onuncu Kongresinde bu konuda şöyle diyordu: «Haklı bir gurur duyarak diyebiliriz ki, ülkemiz bu gün çok sayıda uzman ve yetenekli bilim işçisine, sanatçı aydına sahiptir.»

Sosyalist düzende tam bir gelişme olanağı bulan sanatın bütün tür ve kolları plânlı olarak gelişip güçleniyorlar.

Bulgaristan'ın şimdiki evresinde artistik alandaki gelişimde toplumsal - devlet yönetimi yerleşti. İnsanoğlunun

iç dünyasının bu karmaşık alanında, toplumsal yönetim biçimi giderek daha etkin rol oynamaya başladı.

Çağdaş sosyalist sanat yaratıcılığındaki pratikler ve süreçler, sanatın gelişmesinde sınıfsız topluma doğru olumlu eğilimlerin açıkça belirdiğini ortaya koymaktadır. Parti programında bilimsel bir şekilde genelleştirilmiş olan bu olgu ların diyalektik ve materyalist bir çözüm lemesini yapmanın, şimdiki aşamanın artistik gelişme düzeyi hakkında nispeten doğru ve gerçeği yansıtan bir tablo çizmemize imkân vereceği kanısıydayız.

4. Sınıfsız toplumda gelişmesinin en yüksek düzeyine ulaşacak olan sanatın niteliği ve özü şu birkaç yönden incelenebilir.

Birincisi. Sanatın sınıfsız topluma doğru giden gelişmesinde ana eğilim, onun toplumsal rolünün belirli bir şekilde güçlenmesidir. Sanat öyle büyük bir sosyal güce dönüşecek ki, o zaman dünyayı sadece tasvir etmek ve açıklamakla kalmıyacak, aynı zamanda onun değişmesine ve yetkinleşmesine de bilimle yan yana ve doğrudan doğruya yardım edecektir. Onun bu görevi, baş üretici güç olan insanı en yüksek düzeyde geliştirmekde ve seferber etmede, iç dünyasının yeteneklerini ve yaratıcılık biçimlerini mükemmelleştirmede, ve nihayet, artan serbest zamanını doldurmada kendini gösterecektir.

Artistik gerçeğin yaşam gerçeği ile giderek birbirlerine daha çok yaklaşmaları eğilimi, artistik durumların ve tiplerin gerçekliklerini kuvvetlendirecek, ve sanat hayat hakkında gerçek ve tükenmez bir bilgi kaynağına dönüşecektir. Yeni ortaya çıkan belgesel sanat dallarının rollerindeki artış eğilimi güçlenecektir. Ve umulur ki bunlar, artistik şekiller içinde tabiat, tarih ve toplum üstüne geniş bilgiler vereceklerdir.

Sanatın eğitici görevi, yani sınıfsız toplumu kendisine ülkü yapmış kişiliğin oluşmasına, her yanlı yetkinleşmesine, ahlâki ve estetik yapısının ve çehresinin mükemmelleşmesine katkısı çok artacaktır. Sanatın eğlendirici, estetik ihtiyaçları karşılayıcı ödevlerinin yanısıra, başka işlevlerinin de rolü artacaktır.

İkincisi. Kafa emeği ile kol emeği arasında sınıfsal toplumlara özgü antagonistik işbölümünün ortadan kaldırılmasının doğal sonucu olarak, sanatçıların artistik yaratıcılık için belirli meslek dallarında tutsaklıklarına artık gerek kalmıyacaktır. Azalan çalışma zamanı sınıfsız toplumdaki bireylere, artan bir hareket ve eylem imkânı bahşedecek, bu yüzden mad zenginliklerle birlikte, artistik değerlerin gerçek yaratıcısı da halkın kendisi olacaktır. Bu, halk kitlelerinin, sınıfsız toplum üyelerinin yaratıcı güç ve yeteneklerinin çok yönlü gelişip açılması demektir. Her birey, kendi yaratıcılığının ilgi gördüğü ve saygı kazandığı yönde sanat çalışmalarını geliştirecektir. Bu da yüksek estetik değerde sanat yapıtlarının meydana getirilmesini, Rafael'ler, Bethoven'ler Şekspir'ler, Puşkin'ler ayarında yeni ve daha eşine rastlanmamış artistik değerlerin gerçek yaratıcılarının yetişip gelişmesini sağlıyacaktır.

Üçüncüsü. Sınıfsız toplum düzeninde sanatın özü, toplumsal ilişkilerin büyük boyutlardaki zenginliği ile toplumun yeni doğmuş manevî istemleri ve yararları tarafından belirlenir. Sınıfsız toplumdaki ilişkilerin zenginliği, sorunları ve düşüncelerin, konuların ve çatışmaların, genelleştirmelerin ve tiplerin de zenginleşmesine yol açacaktır.

Sınıfsız toplumda insanın çok yönlü pratiği, doğanın ve toplumun en gizli sırlarını bilen bireyin yaratıcı yiğitliğine ilişkin beşerî heyecan ve duygularını, çoskunluk ve isteklerini zenginleştirecektir. Bu zenginlik, sanat çalışmala-

rında artistik özün çeşitliliğine ve zenginliğine de temel olacaktır. Sınıfsal antagonistik çelişkilerin üstesinden gelmiş ve ulusal-bölgesel sınırlanmaları aşmış olan değerlerinin yaratıcıları, insan bilincindeki sınıfsal gerici öznelciliğin tüm kalıntılarını aşarak genel insancıl ülkü ve istemlerin düzeyine yükselecektir.

Sosyalizmde artistik gelişmelerin gösterdiği nesnel eğilimlere bakarak, geleceğin sınıfsız toplumunda sanatın asıl özünün emek olacağı ileri sürülebilir. Daha somut olarak, bu özün, sınıfsız toplumu kurma uğraşısı ve insanın doğayı tam denetimine alma uğrunda çok yönlü savaşı olacağı rahatlıkla söylenebilir. Bu Faustvarî bir tatminsizlik ve doğanın yeni sırlarına yönelik önüne geçilmez bir ileri atılım olacaktır.

Öte yandan sanatın sınıfsallık, partililik, ulusallık ve bölgesellik ile ilgili özellikleri geçerliliklerini yitireceklerdir. Bu durum da onu hem özü ve sorunları, hem de artistik yaratıcılığının görevi ve konusu bakımından gerçek halk sanatına dönüştürecektir. Demek ki, sınıfsız toplumda sanatın en önemli kazanımı halkçılık ve insancılık olacaktır.

Dördüncüsü. Zengin ve çok yönlü yeni içeriğe sahip sınıfsız toplum sanatı, maddî varlık olarak belirdiği artistik şekillerde de büyük bir çeşitlilik gösterecektir. Bu sanatın, çok zengin ve çok çeşitli biçim ve uslûpları, çok türlü ve çok daha yetkin anlatım araçları olacaktır. Sanat gerçek bir yenilikçilik ve gözüpek artistik bir araştırıcılık olacaktır. Sınıfsız topluma özgü ve çalışma organizasyonu, somut artistik ihtiyaçlara, göre, çeşitli sanat tip ve dallarının plânlı şekilde gelişmelerini sağlıyacaktır. Toplumun maddî zenginliği, artistik yat ratıcılıkta kullanılan ifade araçlarına da büyük zenginlik getirecektir. Yeni maddeler, cesurca düşünülmüş artistik tasarımları, tipleri ve durumları somut - duygusal biçimler ile daha tam ve güzel olarak cisimleştirme olanağı verecektir. Yaratıcı faaliyete tamamen girecek olan teknik, git-gide gelişerek ve yetkinleşerek, sınıfsız toplumda sanata çok büyük imkânlar bahşedecekler.

Sosyalist sanatın gelişmesindeki nesnel eğilimler gösteriyor ki, sınıfsız toplumda onun ana özelliği sentezcilik olacaktır. Bu sanat, ayrı ayrı tip ve dalları mümkün olduğu kadar birleştirecektir. Bu da onun etki gücünü arttıracaktır.

Beşincisi. Halk, sınıfsız toplumda, sanat değerlerinin gerçek yaratıcısı, yeniden yaratıcılığın gerçek konusu olmakla kalmayacak, aynı zamanda bu değerlerin tüketicisi de olacaktır. Dünya sanat kültürünün elde ettiği kazanımların tek sahibi halk olacaktır.. Her bakımdan gelişip açılmış ve dünyamızın her bölgesine eşit ve düzenlice dağılmış komünikasyon sistemi, tüm dünya kültürü ve sanat değerlerinin yeryüzünün bütün insanları için estetik zevk kaynağı hâline gelmesini mümkün kılacaktır.

Sınıfsız toplumda sanat değerlerini tüketeceklerin yalnızca yığınsallığı, yani nicelikleri en önemli yanları değildir. Burada sanat açısından daha önemli olan, tüketicilerin nitelikleridir, yani onların kültürel, teorik, manevi ve pratik bakımdan yetişkinlik düzeyleridir. Halk, sanat ürünlerinin alelâde bir tüketicisi olmıyacaktır. Manevî ve kültürel zenzinliğe sahip olacak, yani kendisini çevreliyen gerçeklik karşısında, yeni ilişkiler temeline dayalı, doğru estetik zevk, estetik anlayış ve dünya görüşü ile estetik eğitim elde etmiş olacaktır. K. Marks'ın sözleriyle bunlar «gerçek insanî duygular» olacak ve halkın güzellikten yeni biçimde haz duymasına imkân sağlayacaklardır.

Sanat tüketicisinin yüksek ölçüdeki yetişkinliği, yaratan ile tüketen arasın-

daki ilişkileri de nitel olarak değiştirecektir. Böylece yaratıcı sürecin bu iki tarafı arasında sınıflı toplumlarda varolan bağdaşmaz çelişkiler kaybolacaklardır. Sınıfsız toplum bireyinin teorik yetişkinliği, yaratıcı ustalığı ve daha gelişmiş bir iç dünyaya sahip olması, ona sanat değerlerinin gerçek yaratıcısı, hâkimi ve tüketicisi olmaktan başka, bir de, onların fiili eleştiricisi olma imkânını verecektir. Kişinin bu meşrû hakkı onun doğal durumunun bir gereğidir. Kişi her çeşit beşeri uygulamada yaratıcı olarak, bu uygulamanın insan bilincine öznel yansıtılışının iğriliği ya da doğruluğu hakkında da tek ölçüdür. Ama bu demek değildir ki, insanlığın özlemi olan sınıfsız toplumda artistik yaratıcılığın yeni ve büyük teorisyenleri ve eleştirmenleri doğmıyacak.

Altıncısı. Yaratıcı sürecin örgütlenmesi ve yönetilmesi değişecek. Devletin örgütleme görevi topluma geçecek ve bu görev toplumun esas işi olacak. Artistik süreçteki parti ve meslek örgütlerinin yöneticilik işlevleri, yüksek düzeyde uzmanlaşmış sınıfsız toplum birliğinin yetkili, bilgili öz yönetiminde birleşip kaynaşacak.

Yedincisi. Gerçek sosyalizmde sanat alanında izlenen nesnel gelişme, bizlere, daha başka bir etkenin, yani sınıfsız toplum kültürünün maddi alt yapısının da varolacağını sezdiriyor. Bu etken, sınıfsız toplumda yaratıcı sürecin katalizörü ödevini görecek, bu toplumun kültürüne maddi temel olacaktır. Bu temel, dünyanın her bölgesinde düzenli, akla ve amaca uygun bir biçimde kurulacak her yerde gelişmiş olacak, estetik açıdan tutarlı ve artistik yaratıcılık için gerekli tüm imkânlara sahip olacaktır.

Geleceğin insancıl sanatını niteliyen bütün özellikleri her yönüyle ve tam olarak kavramak güçtür. Bunlar, insanlığın bu yüksek sınıfsız düzene doğru gelişmesi ile daha çok belirginleşecekler ve bunların ayrıntıları ile özgül çizgileri daha iyi aydınlanacaktır.

5. Sanatın tarihi, realitenin artistik yansıtılışının gittikçe derinleşmesinin, estetik kavrayışın ve dünyanın insan tarafından dönüşüme uğratılmasının daha geniş boyutlara erişip gelişmesinin tarihidir. Sanatın bu genel gelişmesi, birçok engelleri bertaraf ederek gerçekleşir. Sanatın, en yüksek gelişme düzeyi olan sınıfsız toplum evresine ulaşması güç ve devamlı bir süreçtir. Bu düzeye tırmanabilmek için nesnel ve öznel nitelikte bir sıra engeli aşmak gerekiyor. Özellikle insan bilincinde binlerce yıldır birikmiş kalıntılardan kurtulmak gerekiyor. Bu süreç, sanatın sınıfsız toplum evresine geçmesi için biriken maddi ve düşünsel tüm ön koşulların gelişme sürecinden ayrı değildir.

Kimi teorisyenler ve sanatçılar, artistik yaratıcılık sürecinde sınıfsız toplum evresinin başladığını, biçim ve öz bakımından sanatta enternasyonalist devrin geldiğini ilân etmekte, «sınıflar üstü», «parti üstü» ve «genel insanî» sanatın oluştuğundan sözetmekte acele ediyorlar. Onlar artistik ürünlerin sınıfsallıklarına ve partililiklerine karşı savaş ilân ediyor, sanatta ulusal renklere, özgül çizgilere karşı çıkıyorlar. Sınıfsız toplum sanatının bu tür «savunucuları» böylece burjuvazinin kozmopolitik sanatçılarıyla birleşiyorlar; çünkü bu güçler de, sınıf savaşının keskinleştiği şimdiki aşamada, sanatı Marksçı Leninci partililikten «kurtarma» mücadelesi veriyorlar.

Sosyalist gerçekçi sanatın çağdaş gelişmesi gösteriyor ki, artistik yaratıcılıkta en yüksek düzeye, sınıfsız toplum evresine doğru giden gerçek yol, sanatta sınıfsallık ve partililik ilkesiyle ulusal özgüllüğün ileri doğru kesinlikle güçlendirilmesinden ve yaygınlaştırılmasından

geçiyor, sosyalist gerçekçi sanat yönteminin yerini her bakımdan sağlamlaştırmaktan ve genişletmekten geçiyor. Artistik gelişimde sınıfsız toplum evresinin ön temelleri, ancak sosyalist gerçekçi sanatın tamamen açıklanması temeli üzerinde kurulabilir. Artistik gelişmenin bu evresinde, sanatın sınıfsal niteliğinden ileri gelen tüm kalıntılar varlıklarını yitiriyorlar, gelecek sanatın tohumları olgunlaşıyor, insanlığın manevî gelişmesinde kesin ilerletici rol oynayacak olan manevî ön koşulların gelişmesine olanak sağlanıyor. Sosyalist gerçekçi artistik yöntemden başka hiç bir yöntem, sanatın sınıfsız topluma doğru ilerliyen yolunda ona başarı sağlıyacak durumda değildir.

Sınıfsız toplum sanatına giden yol, batış hâlindeki burjuva sanatına ve onun kuramsal temellerine karşı uzlaşmaz mücadeleden geçiyor, artistik ilerleyişe değgin sağ ve «sol» revizyonist teorilere ve Maocu kültür devrimi uydurmacılığına karşı ödünsüz savaştan geçiyor.

Bu yolun genel çizgisi şöyle noktalanabilir:

— Sanatın gelişip açılması için gitgide daha iyi koşullar yaratmak, onun toplumdaki rölünü durmadan arttırmak;

— Toplumsal hayatın sanat alanındaki yöneticiliğini yetkinleştirmek;

— Sanat birliklerinin rollerini ve onların kendiliğinden gelen girişimci karakterini güçlendirmek;

— Sanatçıları hayatla ve partinin pratik eylemleriyle organik olarak bağlamak;

— Kitleleri estetik açıdan çok yönlü eğitmek, halktan yeteneklileri güçlendirmek ve yükseltmek;

— Artistik amatörlüğü ileri doğru daha da yaygınlaştırmak ve halk kitlelerinin kültür düzeyindeki farklılığını yavaş yavaş gidermek;

— Sanat değerlerinin yaratılmasında ve değerlendirilmesinde sınıfsallık ve partililik ilkesine göre yaklaşımı titizlikle uygulamak;

— Toplumun artistik yaratıcılık eylemlerinde maddî ve manevî teşvikleri birleştirmek;

— Geleceğin sanatının sorunlarını ve gerçekleşme yollarını teorik olarak incelemek;

— Burjuva sanat anlayışına karşı uzlaşmaz savaş yürütmek;

— Tüm ülkeyi kaplıyan çağdaş maddî-teknik temeli kurmak.

Sınıfsız toplumun yaratıcı sanat biçimlerine kavuşmaya doğru ve maddî üretim ile estetik alandaki üretim arasında tarihsel olarak doğmuş ayrılığın ortadan kaldırılmasına doğru giden yolda çözümü gereken en önemli sorun, yetkin sosyalist toplumun sanat kültürünü başarıyla kurmaktır. Bu ödevin yerine getirilmesinde halkın estetik eğitimi için, bilimsel gerekçeye dayalı tek bir ulusal programın hazırlanması çok önemlidir.

V. İ. Lenin, kültür, edebiyat ve sanat alanında gerçekleştirilecek yeniden kuruluşlara ilişkin araç ve yolları incelerken, bu sürecin karmaşık özelliğine sık sık dikkati çekiyordu. Burada acele etmek, elde edilecek sonuçlar için son derece zararlıdır. Nesnel istemlerden hareket etmek her zaman için bir zorunluktur. V. İ. Lenin'in deyişiyle «gerçekten yeni, sınıfsız toplumun yüce sanatı», yeni sosyalist yaşam temeli üzerinde yükselmelidir.

---

(1) K. Marks, Fr. Engels, Sanat Üstüne, Cilt I, s. 263.

(2) Bk. Marks, K., F. Engels, Cilt, 3, s. 39.

(3) Marks, K., F. Engels, Cilt 20, s. 275.

ilke 10 LİRA

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ